

Handicap og beskæftigelse 2019

Viden til at understøtte, at flere personer med handicap kommer i beskæftigelse

Mona Larsen, Vibeke Jakobsen og Christian Højgaard Mikkelsen

Handicap og beskæftigelse 2019 – Viden til at understøtte, at flere personer med handicap kommer i beskæftigelse

© VIVE og forfatterne, 2020

e-ISBN: 978-87-7119-804-1

Forsidefoto: Lars Degnbol/VIVE

Projekt: 301353

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Personer med handicap er i væsentligt mindre omfang i beskæftigelse end personer uden handicap i Danmark. Denne undersøgelse skal bidrage med viden til at understøtte, at beskæftigelsessituationen for personer med handicap forbedres.

Rapportens formål er a) at kortlægge beskæftigelsessituationen og -udviklingen blandt personer med handicap og b) at belyse en række centrale beskæftigelsespolitiske indikatorer af betydning for beskæftigelsessituationen for denne gruppe. Der er i rapporten et særligt fokus på personer med et større selvoplevet handicap, fordi de har de største udfordringer og er længst væk fra arbejdsmarkedet.

Til undersøgelsen har der været knyttet en følgegruppe, som takkes for konstruktive kommentarer og diskussioner undervejs. Rapporten er blevet læst og kommenteret af to anonyme referere, der takkes for grundige og konstruktive kommentarer.

Rapporten er udarbejdet af analytiker Christian Højgaard Mikkelsen, seniorforsker Vibeke Jakobsen og seniorforsker Mona Larsen, der også har været projektleder på undersøgelsen.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) har bedt VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd om at gennemføre undersøgelsen. Undersøgelsen er iværksat som en del af satspuljeaftalen for 2019 og er den første af en række årligt tilbagevendende analyser af handicap og beskæftigelse.

Lisbeth Pedersen

Forsknings- og analysechef, VIVE Arbejde og Ældre
2020

Indhold

Sammenfatning	6
Undersøgelsens hovedresultater	6
Om undersøgelsen.....	7
Sammenfatning af resultaterne	8
1 Om undersøgelsen	14
1.1 Baggrund og formål	14
1.2 'Handicap': Definition og operationalisering	15
1.3 Indikatorer	16
1.4 Datagrundlag og metode	22
1.5 Opsamling: Kontinuitet og fornyelse	28
2 Personer med handicap og deres baggrundskarakteristika.....	30
2.1 Hvor mange har et handicap?	30
2.2 Type af handicap	32
2.3 Alder ved handicappets opståen	34
2.4 Handicap som barriere for ligeværdig deltagelse	34
2.5 Arbejdsevne	36
2.6 Køn, alder og etnisk oprindelse	37
2.7 Opsamling	39
3 Beskæftigelsessituation	40
3.1 Arbejdsmarkedsstatus	40
3.2 Beskæftigelsesudvikling	41
3.3 Ansættelse på særlige vilkår.....	44
3.4 Udvikling i arbejdsmarkedsstatus	46
3.5 Ikke-beskæftigedes modtagelse af offentlige ydelser.....	49
3.6 Opsamling.....	51
4 Beskæftigelsespolitiske indikatorer: Personer med handicap.....	53
4.1 Kompetencer og mestringsforventninger.....	53
4.2 Jobsøgning	57
4.3 Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.....	66
4.4 Fritids- og studiejob.....	68
4.5 Opsamling.....	70
5 Beskæftigelsespolitiske indikatorer: Arbejdspladser	72
5.1 Personalelederes kendskab til ordninger og lovgivning	72
5.2 Personalelederes holdninger til at ansætte personer med handicap	74
5.3 Kollegaers holdning til at arbejde sammen med personer med handicap..	76
5.4 Hensyntagen til personer med handicap	78
5.5 Begrænsninger af udviklingsmuligheder for personer med handicap	80
5.6 Opsamling.....	81

6	Beskæftigelsespolitiske indikatorer: Indsatser og jobcentre	83
6.1	Har personer med handicap kendskab til ordninger?	83
6.2	Brug af hjælpemidler og personlig assistance og udækkede behov	85
6.3	Erfaringer med støtte i jobcentret	91
6.4	Opsamling	93
	Litteratur.....	95
Bilag 1	18-64-åriges arbejdsmarkedsstatus og modtagelse af offentlige ydelser	98

Sammenfatning

Denne rapport handler om beskæftigelsen blandt personer med handicap. Personer med handicap er i væsentligt mindre omfang i beskæftigelse end personer uden handicap. Der er en politisk målsætning om, at flere personer med handicap skal i beskæftigelse frem mod 2025.

Rapporten skal – i tråd med den politiske målsætning – bidrage med viden til at understøtte, at beskæftigelsessituationen for personer med handicap forbedres. I forlængelse heraf er formålet med rapporten for det første at kortlægge beskæftigelsessituationen og -udviklingen blandt personer med handicap. For det andet at belyse en række centrale beskæftigelsespolitiske indikatorer af betydning for beskæftigelsessituationen for denne gruppe.

Der er i rapporten et særligt fokus på personer med et større selvoplevet handicap, fordi de har de største udfordringer, er længst væk fra arbejdsmarkedet og er i fokus i forhold til den politiske målsætning om at forøge beskæftigelsen blandt personer med handicap.

Undersøgelsens hovedresultater

De væsentligste resultater af undersøgelsen er:

- Næsten 700.000 personer i befolkningen i alderen 16-64 år har et handicap svarende til 21 pct. Andelen af personer med handicap er større i 2019 end i perioden 2008-2014.
- 45 pct. af personerne med handicap, svarende til 313.000 personer, har et større handicap. Det vil sige, at ca. 10 pct. af de 16-64-årige har et større handicap. Denne andel har været relativt stabil i perioden 2008-2019, mens andelen af personer med et mindre handicap er steget.
- 45 pct. af personerne med handicap oplever, at deres handicap begrænser dem i sociale sammenhænge, mens 66 pct. oplever væsentlige arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger som følge af handicappet. De tilsvarende andele for personer med større handicap er henholdsvis 75 og 90 pct.
- 58 pct. af personerne med handicap er i beskæftigelse i 2019 mod 84 pct. af personerne uden handicap. Blandt personer med større handicap er 37 pct. i beskæftigelse.
- Ledigheden er større blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap. Blandt personer med handicap, der er i arbejdsstyrken, er næsten 7 pct. ledige mod 4,5 pct. blandt personer uden handicap. Blandt personer med større handicap er næsten 10 pct. af personerne i arbejdsstyrken ledige.
- Markant flere af personerne med handicap end af personerne uden handicap er uden for arbejdsstyrken (38 mod 12 pct.). Blandt personer med større handicap drejer det sig om 59 pct.
- Beskæftigelsesgabets mellem personer med og uden handicap steg fra 30 procentpoint i 2008 til 35 procentpoint i 2012, hvor beskæftigelsen generelt faldt. Fra 2012 til 2019, hvor beskæftigelsen generelt steg, faldt beskæftigelsesgabets mellem de to grupper fra 35 til 26 procentpoint. Faldet i beskæftigelsesgabets fra 2012 til 2019 var størst for personer med større handicap. Den seneste udvikling tyder på, at der har været et uudnyttet beskæftigelsespotentiale blandt personer med handicap med en placering uden for arbejdsstyrken.
- Beskæftigelsen for personer med handicap ser ud til at være mere påvirket af konjunktursving end beskæftigelsen for personer uden handicap.

- Mange af de ikke-beskæftigede med større handicap er meget langt fra arbejdsmarkedet. Afhængigt af opgørelsesmetode drejer det sig om 55-76 pct. af denne gruppe.
- Kun 1 ud af 10 af de ikke-beskæftigede med større handicap har søgt job inden for de seneste fire uger mod 1 ud af 4 af personerne med mindre handicap og 1 ud af tre af personerne uden handicap.
- Kun få af de ikke-beskæftigede med større handicap (8 pct.) forventer at få et arbejde senere på ordinære vilkår.
- Især personer med større handicap står svagt som gruppe, når det gælder faktorer, der er væsentlige for at opnå og fastholde beskæftigelse: basale færdigheder som evnen til at læse og skrive, formel uddannelse og mestringsforventninger (dvs. deres tillid til, at de kan løse de problemer, de møder).
- Hver femte af personalelederne har i høj grad betænkeligheder ved at ansætte en person med handicap, hvis personen kræver skånehensyn, arbejder langsommere eller måske har flere sygedage.
- Op mod hver tredje af personalelederne er umiddelbart parate til at ansætte en person med handicap, selvom der ikke følger penge med fra kommunen.
- De beskæftigede giver udtryk for større betænkeligheder ved at arbejde sammen med fx en person, der lider af store humørsvingninger, end en person, der sidder i kørestol.
- Næsten halvdelen af personalelederne ved ifølge eget udsagn slet ikke, hvad § 56 i sygedagpengeloven og forskelsbehandlingsloven går ud på.
- Både blandt personaleledere og personer med handicap er der relativt mange, der ifølge eget udsagn slet ikke kender de handicapkompenserende ordninger. For eksempel anfører 66 pct. af personalelederne og 71 pct. af personerne med handicap, at de slet ikke ved, hvad ordningen 'fortrinsadgang for personer med handicap' går ud på.
- 12 pct. af de beskæftigede med handicap gør brug af hjælpemidler i forbindelse med job pga. handicappet, mens 4 pct. gør brug af personlig assistance. De tilsvarende andele for beskæftigede med større handicap er 19 og 8 pct.
- 6 pct. af de beskæftigede med handicap har et udækket behov for hjælpemidler, mens 2 pct. af dem har et udækket behov for personlig assistance. Flertallet af dem, der har et udækket behov, har slet ikke eller kun et begrænset kendskab til de relevante handicap-kompenserende ordninger.
- 39 pct. af de personer med handicap, der har erfaringer med jobcentret, oplever, at den vejledning og hjælp, de får i jobcentret, kun i ringe grad er en støtte til at komme i beskæftigelse.

Om undersøgelsen

Denne undersøgelse tager afsæt i WHO's handicapbegreb, hvor handicap er "et paraplybegreb for funktionsnedsættelser, aktivitetsbegrænsninger og deltagelsesbegrænsninger. Det betegner de negative aspekter af interaktionen mellem en person (med en given helbredstilstand) og personens kontekstuelle faktorer (miljø- og personlige faktorer)" (WHO, 2001: 221). Vi har operationaliseret personer med handicap som personer, der ifølge eget udsagn har et længere helbredsproblem eller handicap. Operationaliseringen sikrer kontinuitet i forhold til tidligere SFI-undersøgelser af handicap og beskæftigelse.

I rapporten belyses tre hovedemner:

- Andel og antal personer med handicap og disse personers baggrundskarakteristika

- Arbejdsmarkedstilknytning
- Beskæftigelsespolitiske indikatorer, her forstået som faktorer, der kan virke enten fremmende eller hæmmende i forhold til, at personer med handicap kommer i og fastholder beskæftigelse.

Til brug for undersøgelsen af de beskæftigelsespolitiske indikatorer skelner vi mellem tre aktørgrupper:

- Personer med handicap
- Arbejdspladser, herunder personaleledere og kolleger
- Indsatser og jobcentre.

Vi inddrager en række beskæftigelsespolitiske indikatorer, som har indgået i de tidligere SFI-undersøgelser af handicap og beskæftigelse, men også en række nye indikatorer, som fx evnen til at læse og skrive, mestringsforventninger, personalelederens kendskab til ordninger og lovgivning og deres holdninger til at ansætte personer med handicap samt erfaringer med støtte i jobcentret blandt personer med handicap.

Undersøgelsens primære datagrundlag er Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelse (AKU) for fjerde kvartal 2019. Vi har fået tilknyttet et tillægsmodul til AKU for dette kvartal med spørgsmål til brug for denne undersøgelse af handicap og beskæftigelse. AKU-data er koblet med registeroplysninger om køn, alder, etnisk oprindelse, uddannelse og modtagelse af overførselsindkomster. Desuden trækker vi på AKU-data fra udvalgte kvartaler i perioden 2008-2016, hvor der også har været tilknyttet et tillægsmodul om handicap og beskæftigelse. Vores datagrundlag består af 14.037 respondenter i alderen 16-64 år, hvoraf 2.902 har et handicap.

Vi anvender AKU-definitionerne af beskæftigelse og ledige (for nærmere beskrivelse heraf, se afsnit 1.4.5). Personer uden for arbejdsstyrken omfatter dem, der hverken kategoriseres som AKU-beskæftigede eller AKU-ledige.

Rapporten indeholder beskrivende, binære analyser. Det skal derfor understreges, at rapportens resultater ikke er kausale, dvs. at de siger ikke noget om, hvad der er årsag, og hvad der er virkning.

Sammenfatning af resultaterne

I det følgende sammenfattes rapportens resultater.

Hvor mange har et handicap, og hvad karakteriserer personer med handicap?

Næsten 700.000 personer i befolkningen i alderen 16-64 år har et handicap. Dette svarer til, at 21 pct. i denne aldersgruppe har et handicap. Til sammenligning havde 16-19 pct. et handicap i perioden 2008-2014.

313.000 personer svarende til ca. 10 pct. af de 16-64-årige har et større handicap. Knap halvdelen af personerne med handicap har med andre ord et større handicap. Andelen af personer med større handicap har været relativt stabil i perioden 2008-2019. Cirka 12 pct. har et mindre handicap. Denne andel er steget fra 7-9 pct. i perioden 2008-2014.

Personerne med handicap har forskellige typer af handicap og sygdomme. Fordelt på personernes væsentligste handicap har 35 pct. et mobilitetshandicap, 24 pct. har en sygdom, 16 pct.

har et psykisk handicap, 5 pct. har et kognitivt handicap, og 3 pct. har et sanse- eller kommunikationshandicap. De resterende 17 pct. har et andet helbredsproblem eller handicap.

Der er forskel på, hvornår handicappet opstod. Flertallet (71 pct.) af personerne med handicap har fået deres handicap, da de var 16 år eller ældre, mens kun 8 pct. har et medfødt handicap. Personer med større handicap har typisk et handicap, der er opstået senere, end det er tilfældet for personer med mindre handicap. Blandt dem, der har fået deres handicap før 16-årsalderen, finder vi især personer med sanse- og kommunikationshandicap og personer med kognitive handicap. Dem, der har fået et handicap som 40-årig eller senere, omfatter især personer med sygdom og personer med mobilitetshandicap. Tidspunktet for handicappets opståen kan have betydning for, hvordan man klarer sig på arbejdsmarkedet. Ifølge tidligere studier kan personer, der har et medfødt handicap eller har fået handicappet i en tidlig alder, fx være særligt udfordret i forhold til overgangen fra uddannelse til beskæftigelse.

Mange af personerne med handicap oplever, at handicappet udgør en barriere i forhold til ligeværdig deltagelse i samfundslivet. Omkring halvdelen af personerne med handicap oplever, at deres handicap begrænser dem i sociale sammenhænge, mens op mod to ud af tre ser ud til at opleve væsentlige arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger som følge af deres handicap.

Især personer med større handicap oplever, at deres handicap forhindrer dem i at deltage i samfundslivet på lige fod med andre: 75 pct. oplever begrænsninger i sociale sammenhænge, mens hele 90 pct. ser ud til at opleve væsentlige arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger. De tilsvarende andele for personer med mindre handicap er henholdsvis 37 og 46 pct.

De arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger viser sig ved, at personer med handicap vurderer deres arbejdsevne lavere end personer uden handicap. Målt på en skala fra 1-10 (hvor 1 betyder, at man slet ikke kan arbejde, og 10 betyder, at man har fuld arbejdsevne) har personer med handicap ifølge eget udsagn en arbejdsevne på 6 i gennemsnit, mens personer uden handicap i gennemsnit angiver en arbejdsevne på 9,5. Personer med større og mindre handicap anfører en arbejdsevne på henholdsvis 4 og 8 i gennemsnit.

De adspurgte personer med handicap er ældre end de adspurgte personer uden handicap (45 vs. 40 år i gennemsnit). Personer med større handicap er lidt ældre end personer med mindre handicap (48 vs. 43 år i gennemsnit).

Lidt færre af personerne med handicap end af personerne uden handicap har et andet oprindelsesland end Danmark (8 vs. 11 pct.). Heraf kommer flertallet fra ikkevestlige lande. Personer, der har oprindelse i et ikkevestligt land, udgør 6 pct. blandt personer med handicap og 8 pct. blandt personer uden handicap.

Beskæftigelsessituation

Der er stor forskel på, hvor mange af personerne med og uden handicap, der er i beskæftigelse. 58 pct. af personerne med handicap er i beskæftigelse i 2019 mod 84 pct. af personerne uden handicap. Markant færre af personerne med større handicap end af personerne med mindre handicap er i beskæftigelse (37 mod 75 pct.).

En del af de beskæftigede med handicap er ansat på særlige vilkår. Dette gælder 37 pct. af de beskæftigede med større handicap og 10 pct. af de beskæftigede med mindre handicap. De fleste af dem, der er ansat på særlige vilkår, har et fleksjob.

Ledige udgør en større andel af arbejdsstyrken blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap (næsten 7 mod 4,5 pct.). Blandt personer med større handicap udgør ledige næsten 10 pct. af arbejdsstyrken.

Markant flere af personerne med handicap end af personerne uden handicap er uden for arbejdsstyrken (38 mod 12 pct.). Blandt personer med større handicap drejer det sig om 59 pct. mod 21 pct. blandt personer med mindre handicap

Beskæftigelsessituationen er blevet forbedret mere for personer med handicap end for personer uden handicap i højkonjunkturperioden siden 2012. Beskæftigelsesgabets mellem de to grupper – dvs. forskellen mellem, hvor mange af personerne i de to grupper, der er i beskæftigelse – faldt fra 35 procentpoint i 2012 til 26 procentpoint 2019. Til sammenligning steg beskæftigelsesgabets mellem de to grupper fra 30 procentpoint i 2008 til 35 procentpoint i 2012, hvor der var lavkonjunktur. Resultaterne tyder på, at beskæftigelsen for personer med handicap er mere påvirket af konjunkturudsving end beskæftigelsen for personer uden handicap.

Siden 2012 er beskæftigelsen især steget for personer med større handicap. Stigningen er på 10 procentpoint fra 27 pct. i 2012 til 37 pct. i 2019. Stigningen for personer med mindre handicap er på 7 procentpoint fra 68 pct. i 2012 til 75 pct. i 2019.

Faldet i beskæftigelsesgabets mellem personer med og uden handicap i højkonjunkturperioden hænger sammen med, at andelen af personer med handicap, der er uden for arbejdsstyrken, i samme periode faldt med 12 procentpoint. Det tilsvarende fald blandt personer med større handicap var på 7 procentpoint. Resultaterne indikerer, at der har været et uudnyttet beskæftigelsespotentiale blandt personer med handicap med en placering uden for arbejdsstyrken.

En stor andel af især de ikke-beskæftigede med større handicap modtager ydelser, hvilket tyder på, at de er meget langt fra arbejdsmarkedet. Afhængigt af opgørelsesmetode drejer det sig om 55-67 pct. af denne gruppe mod 14-18 pct. af de ikke-beskæftigede uden handicap.

Kapacitet hos personer med handicap

Personer med handicap står som gruppe svagere med hensyn til en række faktorer, der er væsentlige i forhold til at opnå og fastholde beskæftigelse, end personer uden handicap: basale færdigheder som evnen til at læse og skrive, formel uddannelse og mestringsforventninger (dvs. tilliden til, at man kan klare de problemer, man møder). Dette gælder især personer med større handicap.

6 pct. af personerne med handicap har meget svært ved eller kan slet ikke læse og skrive på papir eller skærm. Blandt personer med større handicap drejer det sig om 10 pct. Til sammenligning har 2 pct. af personerne uden handicap store problemer med at læse og skrive. Et lavere uddannelsesniveau viser sig bl.a. ved, at 33 pct. af personerne med handicap har grundskole som højeste fuldførte uddannelse mod 22 pct. af personer uden handicap. Blandt personer med større handicap drejer det sig om 39 pct. Lavere mestringsforventninger viser sig bl.a. ved, at 11 pct. af personerne med handicap har begrænset tillid til, at de kan klare de problemer, de møder, mod kun 1 pct. af personerne uden handicap. Blandt personer med større handicap drejer det sig om 19 pct.

Evnen til at læse og skrive, formel uddannelse og mestringsforventninger ser ud til at spille en større rolle for beskæftigelsen for personer med handicap, end det er tilfældet for personer uden handicap.

Jobsøgning

Ikke-beskæftigede med handicap søger job i mindre omfang end ikke-beskæftigede uden handicap. 14 pct. af personerne med handicap har søgt job inden for de seneste fire uger før interviewtidspunktet mod 32 pct. af personerne uden handicap. Blandt personer med større handicap gælder dette kun 9 pct. Blandt de personer med større handicap, der ikke søger job, angiver 82 pct. sygdom eller uarbejdsdygtighed som begrundelse for fraværet af jobsøgning.

Ikke-beskæftigede med og uden handicap anvender stort set de samme jobsøgningskanaler. Dog henvender ikke-beskæftigede med handicap sig i lidt større omfang til de offentlige jobcentre.

Beskæftigede med handicap søger job i lige så stort omfang som beskæftigede uden handicap. De to grupper angiver også de samme årsager til at søge andet job: Omkring 20 pct. søger, fordi de risikerer at miste deres job, eller fordi de kun har en midlertidig ansættelse, mens omkring 33 pct. søger, fordi de ønsker bedre arbejdsvilkår. En mulig forklaring på de fundne resultater kan være, at beskæftigede med handicap er lige så sikre i deres ansættelse og lige så tilfredse med deres job som beskæftigede uden handicap.

Personer med handicap skal søge flere job for at få en stilling end personer uden handicap. Over en tiårig periode har personer med handicap i gennemsnit søgt 5,4 andre stillinger per job, de har haft, mod 3,3 for personer uden handicap. Den højere andel søgte stillinger per job hænger sammen med, at en lille gruppe af personer med handicap har søgt relativt mange stillinger for at få et job.

Forventninger om tilbagevenden til arbejde

Kun få af de ikke-beskæftigede med større handicap (8 pct.) forventer at få et job på ordinære vilkår. 33 pct. af denne gruppe regner med at komme i arbejde senere mod 68 pct. af de ikke-beskæftigede med mindre handicap og 76 pct. af de ikke-beskæftigede uden handicap. Tre ud af fire af de ikke-beskæftigede med større handicap, som regner med at komme i arbejde igen, forventer at få et job på særlige vilkår.

Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Personer med større handicap forventer at trække sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end personer med mindre handicap og personer uden handicap. For eksempel forventer 65 pct. af de 50-64-årige med større handicap, der endnu ikke har forladt arbejdsmarkedet permanent, at de trækker sig tilbage, før de er fyldt 65 år, mod 19 pct. af personerne med et mindre handicap og 16 pct. af personerne uden et handicap. Især personer med større handicap forventer, at deres helbredsproblem eller handicap har betydning for, hvornår de trækker sig tilbage.

Holdninger til at ansætte og arbejde sammen med personer med handicap

60 pct. af personalelederne¹ har ifølge eget udsagn ingen eller næsten ingen betænkeligheder ved at ansætte personer med handicap, hvis de kan varetage et job på normale vilkår, mens 14 pct. i høj eller meget høj grad er betænkelige ved det. Hvis personen med handicap kræver skånehensyn, arbejder langsommere eller måske har flere sygedage, har omkring 35 pct. af personalelederne slet ikke eller næsten ikke betænkeligheder, mens ca. 20 pct. i høj eller meget høj grad er betænkelige ved det.

¹ Betegnelsen 'personaleledere' omfatter her personer, der har personaleledelse som en af deres arbejdsopgaver.

Op mod hver tredje af personalelederne er umiddelbart parate til at ansætte en person med et handicap, selvom der ikke følger penge med fra kommunen, mens 21 pct. helt sikkert ikke eller formentligt ikke vil gøre dette.

Cirka 60 pct. af de beskæftigede vil helt sikkert gerne arbejde sammen med en person med handicap, hvis det kræver lidt tid, mens 6-8 pct. af dem ikke er villige til at gøre dette eller mener ikke, at det kan lade sig gøre.

De beskæftigedes betæneligheder ved at arbejde sammen med personer med handicap afhænger af, hvilken type handicap der er tale om. Vi skelner mellem personer, der a) er blinde, b) sidder i kørestol, c) har store humørsvingninger og d) har ADHD. Godt halvdelen af de beskæftigede (uanset handicap eller ej) har betæneligheder ved at arbejde sammen med personer, der lider af store humørsvingninger, mod ca. hver tredje, hvis det handler om en blind person, ca. hver fjerde, hvis personen har ADHD, og ca. hver femte, hvis personen sidder i kørestol.

Personaleledere og kollegaer ønsker potentielt at fremstå som mere positive over for personer med handicap, end de reelt er. Resultaterne afspejler med andre ord ikke nødvendigvis, hvordan personaleledere og kollegaer vil agere i praksis.

Hensyntagen til ansatte med handicap og begrænsninger af udviklingsmuligheder

De beskæftigede med handicap oplever, at både arbejdsgiver og kollegaer i høj grad tager hensyn til deres handicap. Kun ca. 8 pct. oplever, at arbejdsgiveren ikke tager tilstrækkeligt hensyn, mens omkring 5 pct. oplever, at kollegaerne ikke tager tilstrækkeligt hensyn.

En mindre andel af personerne med handicap oplever, at deres handicap har hæmmet dem i at udvikle sig i deres arbejde, når det gælder a) advancement, b) bedre overensstemmelse mellem arbejde og kvalifikationer samt (c) mere selvstændigt arbejde. 21-29 pct. af personerne med større handicap har oplevet, at handicappet har begrænset deres udviklingsmuligheder mod 10-11 pct. af personerne med mindre handicap.

Kendskab til ordninger og lovgivning

Både blandt personaleledere og personer med handicap er der relativt mange, der ifølge eget udsagn slet ikke kender de handicapkompenserende ordninger: bevilling af hjælpemidler i form af arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger, personlig assistance til handicappede i erhverv, løntilskud til nyuddannede med handicap (isbryderordningen) og fortrinsadgang for personer med handicap.

Der er især mange af såvel personaleledere som personer med handicap, der giver udtryk for, at de slet ikke ved, hvad ordningen 'fortrinsadgang for personer med handicap' går ud på. Dette gælder 66 pct. af personalelederne og 71 pct. af personerne med handicap. Tilsvarende ved 70 pct. af personerne med handicap ifølge eget udsagn slet ikke, hvad isbryderordningen går ud på – her er andelen for personaleledere 57 pct. Den af ordningerne, som personaleledere og personer med handicap har bedst kendskab til, er bevilling af hjælpemidler. "Kun" 50 pct. af personalelederne og 45 pct. af personerne med handicap anfører, at de slet ikke ved, hvad denne ordning går ud på.

Både personaleledere og personer med handicap har bedre kendskab til fleksjobordningen. Kun 16 pct. i begge grupper ved ifølge eget udsagn slet ikke, hvad denne ordning går ud på.

Derimod giver næsten halvdelen af personalelederne udtryk for, at de slet ikke ved, hvad henholdsvis § 56 i sygedagpengeloven og forskelsbehandlingsloven går ud på.²

Brug af hjælpemidler og personlig assistance og udækkede behov

12 pct. af de beskæftigede med handicap gør brug af hjælpemidler i forbindelse med deres job pga. handicapet. Blandt beskæftigede med større handicap er andelen 19 pct. Det er lidt mere udbredt at have hjælpemidler med økonomisk støtte fra kommunen efter beskæftigelseslovgivningen end at have hjælpemidler uden denne støtte. 6 pct. af de beskæftigede med handicap har udækkede behov for hjælpemidler. Tre ud af fire ud af denne gruppe har ikke eller kun begrænset kendskab til den handicapkompenserende ordning 'hjælpemidler'.

4 pct. af de beskæftigede med handicap har personlig assistance. Blandt beskæftigede med større handicap er andelen 8 pct. Det er lidt mere udbredt at have personlig assistance med økonomisk støtte fra kommunen efter beskæftigelseslovgivningen end at have personlig assistance uden denne form for støtte. 2 pct. af de beskæftigede med handicap (og 5 pct. af de beskæftigede med større handicap) har et udækket behov for personlig assistance. Op mod 2/3 af denne gruppe kender ikke den handicapkompenserende ordning 'personlig assistance' eller har kun et meget begrænset kendskab til ordningen.

Erfaringer med støtte i jobcentret

En del af de personer med handicap, der har erfaringer med jobcentret, er ikke tilfredse med jobcentrets indsats. 39 pct. af dem oplever ifølge eget udsagn, at den vejledning og hjælp, de får i jobcentret kun i ringe eller meget ringe grad er en støtte til at komme i beskæftigelse. 28 pct. af dem anfører, at deres sagsbehandler kun i ringe eller meget ringe grad har taget højde for deres ønsker, når indsatsen er blevet tilrettelagt. Endelig anfører 16 pct., at de kun i ringe eller meget ringe grad oplever, at der er et samarbejde mellem jobcentret og social- eller handicapforvaltningen. Personer med grundskole som højeste fuldførte uddannelse er den gruppe, der ser ud til at være mest tilfredse med jobcentrets indsats i forhold til at yde vejledning og hjælp. Resultatet kan være udtryk for, at denne indsats er mest vellykket for personer med grundskole, men det kan også afspejle, at personer med grundskole har en mindre kritisk tilgang til jobcentrets indsats end andre grupper.

² Vi har ikke undersøgt, om personer med handicap har kendskab til § 56 i sygedagpengeloven og forskelsbehandlingsloven.

1 Om undersøgelsen

Denne undersøgelse er iværksat som en del af satspuljeaftalen for 2019 og er den første af en række årligt tilbagevendende analyser af handicap og beskæftigelse.

I dette kapitel har vi beskrevet undersøgelsens baggrund og formål, definitionen af handicap og vores operationalisering heraf, de beskæftigelsespolitiske indikatorer, der anvendes i rapporten, samt rapportens datagrundlag og metode.

1.1 Baggrund og formål

En høj arbejdsmarkedsdeltagelse i befolkningen er det økonomiske grundlag for vores velfærdssamfund og en forudsætning for at sikre den enkeltes levestandard og livsudfoldelse.

Personer med handicap er i væsentligt mindre omfang i beskæftigelse end personer uden handicap i Danmark. Dette fremgår af en række kortlægninger, som SFI (nu VIVE) har gennemført over en årrække (Miiller et al., 2006; Larsen & Høgelund, 2009; Thomsen & Høgelund, 2011; Kjeldsen et al., 2013; Larsen & Høgelund, 2014, 2015; Larsen & Larsen, 2017). Kun lidt mere end hver anden person med et handicap i den arbejdsdygtige alder var i beskæftigelse i 2016, mens det gjaldt 8 ud af 10 personer uden handicap (Larsen & Larsen, 2017). Mellem 2002 og 2014 ændrede dette gab i beskæftigelsen mellem personer med og uden handicap sig stort set ikke ifølge Larsen og Høgelund (2015).

Den daværende VLAK regering indgik i 2018 en bred politisk aftale om, at 'flere mennesker med handicap skal i beskæftigelse' (Beskæftigelsesministeriet, 2018). Frem til 2025 er målsætningen, at flere af de personer med et større selvoplevet handicap, som er på midlertidig ydelse, kommer ind på arbejdsmarkedet. Det kan enten være i ordinær beskæftigelse eller i et fleksjob (Beskæftigelsesministeriet & Børne- og Socialministeriet, 2018).

Nærværende rapport skal – i tråd med den politiske plan – bidrage med viden til at understøtte, at beskæftigelsessituationen for personer med handicap forbedres. Rapportens formål er:

- at kortlægge beskæftigelsessituationen og -udviklingen blandt personer med handicap
- at belyse en række centrale beskæftigelsespolitiske indikatorer af betydning for beskæftigelsessituationen for denne gruppe.

Der er i rapporten et særligt fokus på personer med et større selvoplevet handicap, fordi de har de største udfordringer, er længst væk fra arbejdsmarkedet og er i fokus i forhold til den politiske målsætning.

I tillæg til denne rapport er der udarbejdet en bilagsrapport med en tabelsamling, hvor en lang række af denne rapportes resultater er præsenteret for personer med forskellige typer af handicap. For de undersøgte typer af handicap, se afsnit 2.2.

1.2 'Handicap': Definition og operationalisering

Der findes ikke én definition af handicap, der anvendes i alle sammenhænge. I FN's konvention om rettigheder for personer med handicap fra 2006³ defineres personer med handicap som:

"Personer, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre." (FN, 2017: Art. 1).

FN's handicapdefinition, der sætter den internationale standard på området, har to centrale komponenter, nemlig en *langvarig funktionsnedsættelse*, som i samspil med forskellige barrierer *hindrer ligeværdig deltagelse i samfundslivet*.

Vi tager her, i lighed med SFI's undersøgelser af handicap og beskæftigelse, udgangspunkt i WHO's (2001) handicapbegreb (se fx Larsen & Larsen, 2017: 25-27). Ifølge WHO (2001: 221) er handicap "et paraplybegreb for funktionsnedsættelser, aktivitetsbegrænsninger og deltagelsesbegrænsninger. Det betegner de negative aspekter af interaktionen mellem en person (med en given helbreds tilstand) og personens kontekstuelle faktorer (miljø- og personlige faktorer)".

Både FN's og WHO's handicapbegreber er relationelle handicapbegreber i den forstand, at handicap defineres i forhold til omgivelserne. Et diagnosticeret helbredsproblem (funktionsnedsættelse) fører ikke nødvendigvis til et handicap – fx en velbehandlet sukkersyge. Det forudsætter, at funktionsnedsættelsen har en negativ indvirkning på personens virke i sociale og arbejdsmæssige sammenhænge. Omvendt kan en fysisk svækkelse, der ikke er diagnosticeret medicinsk, godt udgøre et handicap, hvis den begrænser personen socialt eller arbejdsmæssigt (Larsen & Larsen, 2017: 26).

Vi har valgt at anvende samme fremgangsmåde som i de forudgående undersøgelser om handicap og beskæftigelse, hvor handicap er blevet målt som selvvurderet handicap. Selvvurderet handicap er tidligere blevet opgjort med afsæt i følgende spørgsmål (svarmuligheder angivet i parentes):

- Har du et længerevarende helbredsproblem eller handicap? (ja, nej)
- Vil du sige, at der er tale om et mindre helbredsproblem/handicap eller et større helbredsproblem/handicap? (Mindre helbredsproblem/handicap, større helbredsproblem/handicap)
- Hvilket helbredsproblem eller handicap er der tale om? (nævnt kun det væsentligste) ([En liste på 20 handicap og helbredsproblemer])

I den resterende del af rapporten har vi brugt betegnelsen 'personer med handicap' om personer, der ifølge eget udsagn har et handicap eller et længerevarende helbredsproblem.

Den operationalisering af handicap, som de tre spørgsmål er udtryk for, er meget bred. Personer med kroniske sygdomme – fx sukkersyge eller bipolar lidelse – inkluderes også, selvom deres helbredsproblemer ikke nødvendigvis begrænser dem i deres daglige aktiviteter. Forekomsten af handicap overvurderes derfor potentielt blandt bestemte grupper. Omvendt risikerer forekomsten af handicap at blive undervurderet blandt andre grupper. Det kan fx skyldes, at de pga. deres handicap ikke kan deltage i den gennemførte spørgeskemaundersøgelse, se afsnit 1.4, eller at de ikke selv oplever at have et handicap eller ikke ønsker at oplyse det, fordi det er forbundet med stigma. Alt i alt er der en risiko for, at det brede selvrappede mål for

³ Vedtaget 2006 i FN; ratificeret 2009 af Danmark.

helbredsproblemer og handicap afstedkommer bias i forekomsten af handicap mellem grupper (Larsen & Larsen, 2017: 26-27).

På trods af udfordringerne har vi valgt at bibeholde den hidtil anvendte operationalisering af handicapbegrebet. Operationaliseringen er simpel og sikrer kontinuitet i forhold til de tidligere undersøgelser – en kontinuitet, der indebærer, at vi i denne undersøgelse har kunnet belyse udviklingen over tid i forhold til, hvor mange personer, der har et handicap, hvor stor en andel af dem, der er i beskæftigelse, og hvordan de er fordelt på beskæftigelse, ledighed og en placering uden for arbejdsstyrken.

Samtidig har vi lavet to typer af udvidelser i forhold til tidligere undersøgelser. For det første har vi spurgt mere detaljeret til, hvad der er det væsentligste handicap – listen med helbredsproblemer/handicap er således udvidet fra 20 til 26 kategorier, se også kapitel 2.

For det andet har vi – for i højere grad at leve op til den internationale standard – tilføjet to spørgsmål, der afdækker, om personer med handicap har oplevet, at handicappet bidrager til at begrænse deres muligheder for at deltage i samfundslivet på lige fod med andre. Disse spørgsmål har gjort det muligt for os at måle mere præcist, om personens handicap rent faktisk medfører aktivitetsbegrænsninger, som er en central delkomponent i FN's handicapbegreb. Vi får dermed også et indblik, i hvilket omfang vores simple måling af handicap og sværhedsgraden heraf også indfanger den relationelle dimension, altså om man både har et handicap og oplever begrænsninger i forhold til ens virke i sociale og arbejdsmæssige sammenhænge.

1.3 Indikatorer

Der er belyst tre hovedemner i denne rapport:

1. Andel og antal personer med et handicap og disse personers baggrundskarakteristika, se kapitel 2
2. Arbejdsmarkedstilknytning for personer med handicap, se kapitel 3
3. Faktorer, der kan virke enten fremmende eller hæmmende i forhold til, at personer med handicap kommer i og fastholder beskæftigelse, se kapitel 4-6.

I dette afsnit redegør vi for de indikatorer, som vi har anvendt til at belyse rapportens tre hovedemner. I forlængelse heraf anfører vi, hvad vi ved fra eksisterende (typisk danske) studier om disse indikatorer, når det gælder personer med handicap.

1.3.1 Hvor mange personer har et handicap, og hvilke baggrundskarakteristika har de?

Med det formål at belyse, hvor mange i befolkningen i alderen 16-64 år der har et handicap, og hvilke baggrundskarakteristika de har, har vi valgt at anvende følgende indikatorer:

- Andel og antal personer, der har et handicap, og udviklingen heri siden 2008
- Sværhedsgrad og type af handicap
- Hvornår handicappet opstod
- Handicap som barriere for ligeværdig deltagelse i samfundslivet
- Arbejdsevne
- Køn, alder og etnisk oprindelse.

Vi betragter de anførte baggrundskarakteristika som givne forudsætninger – forudsætninger, som på den ene side kan spille en rolle for den enkeltes beskæftigelsessituation, men som på den anden side ikke er (umiddelbart) påvirkelige.

I 2016 havde ca. 22 pct. af befolkningen i alderen 16-64 år ifølge Larsen og Larsen (2017) et handicap – en gruppe, der var nogenlunde ligeligt fordelt på personer med større og mindre handicap. Resultater i Larsen og Høgelund (2015) tyder på, at andelen af personer med handicap er faldet lidt i perioden 2002-2014. Vi præsenterer i denne rapport resultater for udviklingen i andelen af personer med handicap i perioden 2008-2019 med særligt fokus på, hvordan andelen af personer med større handicap har udviklet sig.

Sværhedsgrad og type af handicap, samt hvornår handicappet opstod, bidrager til at sætte rammerne for, om og i hvilket omfang personer med handicap kan deltage aktivt på arbejdsmarkedet. Den relativt lave beskæftigelsesfrekvens for personer med handicap kan primært tilskrives, at personer med større handicap i væsentlig mindre omfang er i beskæftigelse end personer uden handicap. Typen af handicap spiller også en rolle: Personer med psykiske lidelser skilte sig i 2016 ud som den gruppe, hvor relativt færrest er i beskæftigelse (se fx Larsen & Larsen, 2017). Baseret på tal for 2006 er der også tegn på, at personer med synlige handicap – opgjort som handicap, som personer, man ikke kender, vil opdage ved fem minutters samvær – i mindre omfang er i beskæftigelse end personer med ikke-synlige handicap (Larsen et al., 2008). Endelig kan det gøre en forskel, hvornår handicappet opstod. Hvis handicappet fx er medfødt eller opstået i en tidlig alder kan det gøre overgangen fra uddannelse til beskæftigelse særlig vanskelig pga. mangel på erhvervs erfaring (Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018). I denne rapport viser vi, hvordan personer med handicap fordeler sig i 2019, når det gælder sværhedsgrad og type af handicap, samt på alderen, hvor handicappet opstod. Vi viser også, hvilken sammenhæng der er mellem sværhedsgraden af handicappet og oplevelsen af, at handicappet udgør en barriere i forhold til ligeværdig deltagelse i samfundslivet. Sidstnævnte har – så vidt vi ved – ikke tidligere været belyst.

Vi har set på, hvor meget arbejdsevne personer med handicap har. Ifølge Larsen & Larsen (2017) har beskæftigede med handicap ikke overraskende en højere selv vurderet arbejdsevne end ikke-beskæftigede med handicap. For ikke-beskæftigede med handicap er der endvidere en klar positiv sammenhæng mellem, hvordan man selv vurderer sin arbejdsevne, og om man søger efter eller ønsker at komme i arbejde.

Vi har også set på, hvad der karakteriserer personer med handicap, når det gælder køn, alder og etnisk oprindelse. Sandsynligheden for at have et handicap stiger markant med alderen (Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018). Tidligere studier tyder endvidere på, at kvinder har lidt større sandsynlighed for at have et handicap end mænd, og at personer med vestlig oprindelse har lidt større sandsynlighed end personer med ikke-vestlig oprindelse. Forskellene kan dog blot afspejle forskellig tilbøjelighed til at oplyse, at man har et handicap eller – når det gælder etnisk oprindelse – kulturelle forskelle i opfattelsen af, hvad der er et handicap (Larsen & Larsen, 2017).

Alder ser ud til at spille en rolle for mulighederne for, at personer med handicap kommer i beskæftigelse. Wik og Tøssebro (2013) finder, at alder er den vigtigste faktor for ikke-beskæftigede med handicap i forhold til viljen og holdningen til at finde arbejde i den forstand, at arbejdsmotivationen falder med alderen. Resultater for 2016 tyder på, at køn og etnisk oprindelse ikke kan bidrage til at forklare, hvorfor personer med handicap i mindre grad er i beskæftigelse end andre grupper (Larsen & Larsen, 2017).

1.3.2 Beskæftigelsessituation

Vi har kortlagt beskæftigelsessituationen for personer med handicap med afsæt i følgende indikatorer:

- Hvor mange der er i beskæftigelse, og udviklingen heri siden 2008
- Fordeling på selvstændige, lønmodtagere, arbejdsløse og personer uden for arbejdsmarkedet
- Ansættelse på særlige vilkår
- Hvor tæt ikke-beskæftigede er på arbejdsmarkedet.

Af Larsen & Høgelund (2015) fremgår det, at ca. 43 pct. af personerne med handicap var i beskæftigelse i 2014. Den tilsvarende andel for personer med større handicap var ca. 28 pct. Tidligere studier viser endvidere, at forskellen i beskæftigelsesfrekvensen for personer med og uden handicap er på ca. 30 procentpoint – et billede, der ikke ser ud til at have ændret sig nævneværdigt i perioden 2002-2014 (Larsen & Høgelund, 2015). Vi præsenterer i denne rapport resultater, der viser, hvordan beskæftigelsesfrekvensen for personer med handicap har udviklet sig i perioden 2008-2019.

Vi viser også, hvordan de beskæftigede med handicap er fordelt på lønmodtagere og selvstændige. I 2016 var mindre end 10 pct. af de beskæftigede med handicap selvstændige – dette gælder uanset handicappets sværhedsgrad. Andelen af selvstændige blandt beskæftigede med handicap svarede til deres andel blandt beskæftigede uden handicap (Larsen & Larsen, 2017).

Vi viser endvidere, hvor stor en andel af personerne med handicap, der er hhv. ledige og uden for arbejdsstyrken. Af Larsen & Larsen (2017) fremgår det, at relativt mange af personerne med handicap ikke var i beskæftigelse i 2016, og langt størstedelen af dem var uden for arbejdsmarkedet. Personer med handicap adskilte sig derimod ikke fra personer uden handicap, når det gjaldt, hvor mange af de 16-64-årige, der var ledige (Larsen & Larsen, 2017).

Vi har også undersøgt, i hvilket omfang personer med handicap er ansat på særlige vilkår, og hvilke ansættelsesformer der typisk er tale om. Ifølge Larsen & Larsen (2017) var ca. hver fjerde af de beskæftigede med handicap i støttet beskæftigelse i 2016. Dette gjaldt hele 46 pct. af de beskæftigede med større handicap. Resultater for perioden 2002-2014 viser, at andelen af beskæftigede med handicap i støttet beskæftigelse er steget relativt markant over tid (Larsen & Høgelund, 2015). I 2016 var fleksjob den langt mest udbredte form for støttet beskæftigelse for personer med handicap (Larsen & Larsen, 2017).

I forlængelse heraf har vi set på udviklingen over tid for personer med handicap, hvad angår a) fordelingen af beskæftigede på ordinær og støttet beskæftigelse og b) de bevægelser i ledighed og placering uden for arbejdsstyrken, der ligger bag den fundne beskæftigelsesudvikling.

Endelig viser vi for ikke-beskæftigede, hvor tæt denne gruppe er på arbejdsmarkedet. Som mål herfor har vi anvendt oplysninger om modtagelse af overførselsindkomst. Ifølge Larsen & Larsen (2017) modtog ikke-beskæftigede i 2016 især ydelser, der signalerede, at de var relativt langt fra arbejdsmarkedet.

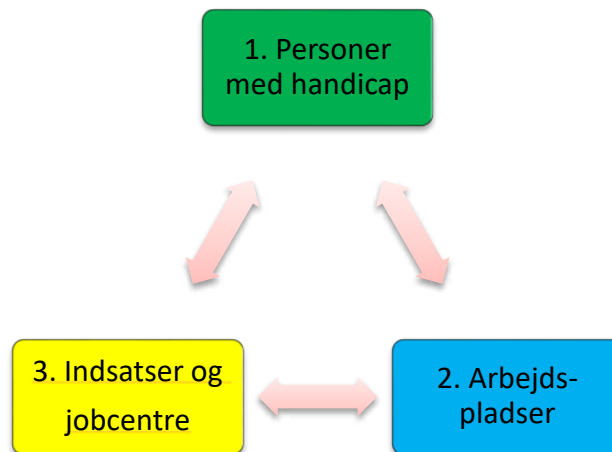
1.3.3 Beskæftigelsespolitiske indikatorer

Den politiske målsætning er at få flere personer med handicap i beskæftigelse. For at bidrage med viden til at understøtte denne målsætning – og herunder at forstå de faktorer, som kan virke fremmende eller hæmmende for gruppens beskæftigelsessituation – har vi i tråd med Bredgaard & Shamshiri-Petersen (2018) opdelt en række udvalgte beskæftigelsesindikatorer i tre grupper, afhængig af hvilken aktør de er relateret til. Aktørerne er: personer med handicap, arbejdspladser samt indsatser og jobcentre, se også Figur 1.1. Der er i sagens natur et samspil mellem de tre aktører, hvilket er illustreret med pile i figuren.

Som eksempler på, hvordan hver af de tre aktørgrupper kan bidrage til at forøge beskæftigelsen blandt personer med handicap, anfører Bredgaard & Shamshiri-Petersen (2018) følgende:

- Personer med handicap: Forøge den individuelle kapacitet
- Arbejdspladser: Forøge viljen og evnen til at ansætte og fastholde personer med handicap og udvikle deres arbejdsevne
- Indsatser og jobcentre: Forøge informationen og evnen til matching.

Figur 1.1 Centrale aktører i forhold til at få flere personer med handicap i beskæftigelse.

Kilde: Bredgaard & Shamshiri-Petersen (2018).

Fokus i denne rapport er netop på at belyse en række af de faktorer, der kan virke enten fremmende eller hæmmende i forhold til, at personer med handicap kommer i og fastholder beskæftigelse. Vi har i denne forbindelse særligt fokus på at belyse situationen for personer med større handicap.

I det følgende er det skitseret, hvilke beskæftigelsespolitiske indikatorer vi har valgt at arbejde med for de tre grupper af aktører. I forlængelse heraf er anført, hvad vi ved fra eksisterende (typisk danske) studier om disse indikatorer, når det gælder personer med handicap.

Personer med handicap

Vi har i kapitel 4 fokus på en række beskæftigelsespolitiske indikatorer, når det gælder personer med handicap selv, nemlig:

- Uddannelsesniveaue og evne til at læse og skrive
- Mestringsforventninger

- Jobsøgning
- Forventninger om tilbagevenden til arbejde og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet
- Arbejdserfaring fra studie- og fritidsjob.

Som centrale mål for kapaciteten hos personer med handicap har vi undersøgt deres uddannelsesniveau, deres evne til at læse og skrive og deres tro på, at de kan klare de problemer, de møder – her kaldet *mestringsforventninger*.⁴ Forbedringer heraf kan potentielt bidrage til at forbedre beskæftigelsesmulighederne – ikke mindst for personer med handicap.

Tidligere studier viser, at den positive sammenhæng mellem beskæftigelses sandsynlighed og uddannelsesniveau isoleret set – altså når der også tages højde for andre forhold – er mest udtalt blandt personer med handicap. I lyset heraf er det særligt problematisk, at personer med handicap er mindre uddannet end personer uden handicap (Larsen & Høgelund, 2014; Larsen & Larsen, 2017). Tidligere studier tyder endvidere på, at der isoleret set er en positiv sammenhæng mellem evnen til at læse og sandsynligheden for at være i beskæftigelse (se fx Sørensen & Krassel, 2019). Det er os bekendt ikke tidligere belyst, hvordan evnen til at læse og skrive hænger sammen med at have et handicap, og om sammenhængen mellem denne evne og beskæftigelses sandsynligheden er den samme for personer med og uden handicap.

Begrebet *mestringsforventninger* er knyttet til identitet og vedrører en persons tro på egen formåen i forskellige situationer og evne til at organisere og løse et problem (Væksthuset, 2012). Tidligere studier viser, at mestringsforventninger har en stor betydning for, hvilke opgaver en person vil tage på sig for at nå et mål, den ihærdighed og vedholdenhed, hvormed personen påtager sig opgaverne, og hvordan personen reagerer på nederlag. Har man som arbejdsløs fx en stor tro på, at man kan opnå beskæftigelse, vil man være mere tilbøjelig til at fortsætte med at søge job, selvom man fx har fået afslag på jobsansøgninger (Creed et al., 2001). Mestringsforventninger ser også ud til at gøre en forskel for personer med handicap. Et svensk studie blandt unge voksne med handicap viser, at der isoleret set er en positiv sammenhæng mellem graden af tro på, at man kan håndtere de problemer, man møder, og sandsynligheden for at overgå fra ledighed til beskæftigelse (Andersén et al., 2018). Vi har undersøgt, om og i givet fald hvordan mestringsforventningerne blandt personer med handicap adskiller sig fra forventningerne blandt personer uden handicap samt om sammenhængen mellem mestringsforventninger og beskæftigelses sandsynlighed er den samme for de to grupper.

Vi har også undersøgt jobsøgning blandt personer med handicap. For det første har vi undersøgt, i hvilket omfang ikke-beskæftigede personer med handicap søger job, og hvilke søgekana-ler de anvender. Larsen og Larsen (2017) viser baseret på tal for 2016, at ikke-beskæftigede med handicap i markant mindre omfang har søgt efter arbejde end ikke-beskæftigede uden handicap. Det fremgår også af Larsen og Larsen (2017), at ikke-beskæftigede jobsøgende med handicap i større omfang har kontaktet jobcentret, kontaktet arbejdsgiverne direkte eller søgt uopfordret og i større omfang venter på tilbud fra jobcentret end ikke-beskæftigede jobsøgende uden handicap, mens de i mindre omfang har indrykket eller svaret på stillingsannoncer. For det andet har vi undersøgt, i hvilket omfang beskæftigede personer med handicap søger job. For det tredje har vi undersøgt, hvor mange arbejdspladser personer med handicap har haft de seneste 10 år, og hvor mange stillinger de har søgt for at få disse job. Ifølge Larsen og Larsen (2017) er der tegn på, at personer med handicap i gennemsnit skal søge flere stillinger for at få et job end personer uden handicap – forskellen kan imidlertid primært tilskrives, at en lille gruppe af personer med handicap har søgt relativt mange stillinger for at få et job.

⁴ Mestringsforventning kan siges at være selvoplevet mestringssevne, hvor sidstnævnte er den enkeltes kapacitet til at klare eller håndtere nye problemer og situationer.

Endvidere har vi undersøgt, i hvilket omfang ikke-beskæftigede med handicap forventer at komme i beskæftigelse. Vi har ikke fundet tidligere studier, der har undersøgt dette. Vi har også undersøgt, hvor længe personer med handicap, som er i beskæftigelse eller regner med at komme i beskæftigelse igen, forventer at blive ved med at arbejde. I 2016 forventede personer i denne gruppe med handicap i gennemsnit at trække sig lidt tidligere tilbage end den tilsvarende gruppe blandt personer uden handicap. Op mod hver fjerde forventede, at deres handicap betyder, at de trækker sig tidligere tilbage, end de ellers ville have gjort (Larsen & Larsen, 2017). De anførte forventninger til tilbagetrækning er belyst for hele aldersgruppen 16-64 år, mens tilbagetrækning i denne undersøgelse alene er undersøgt for personer over 50 år.

Endelig har vi set på, i hvilket omfang personer med handicap har arbejdserfaring fra studie- og fritidsjob. Vi har ikke kendskab til tidligere undersøgelser, der har belyst denne problemstilling.

Arbejdspladser

De beskæftigelsespolitiske indikatorer, der vedrører arbejdspladser, er målt med afsæt i spørgsmål til personer med personaleledelse og kollegaer samt spørgsmål til personer med handicap om deres egne oplevelser på arbejdspladsen. De valgte indikatorer, der er belyst i kapitel 5, er:

- Personalelederens kendskab til ordninger og lovgivning
- Personalelederens holdninger til at ansætte personer med handicap
- Kollegaers holdninger til at arbejde sammen med personer med handicap
- Hensyntagen til personer med handicap
- Begrænsninger af udviklingsmuligheder for personer med handicap.

Vi har undersøgt, i hvor høj grad personer med personaleledelse har kendskab til ordninger og lovgivning af relevans for ansættelse og fastholdelse af personer med handicap. Vi har også set på, hvilken holdning personer med personaleledelse har til at ansætte personer med handicap. En række studier viser, at virksomhedernes har begrænset kendskab til deres forpligtelser i forhold til personer med handicap og til de eksisterende støtte- og kompensationsordninger (se fx Dansk Handicap Forbund, 2018; Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018). Tidligere studier tyder endvidere på, at økonomiske forhold og medarbejderes opbakning er vigtige for, at virksomheder vil ansætte personer med handicap (Thomsen & Høgelund, 2011; Dansk Handicap Forbund, 2018). En udbredt angivet hindring for at ansætte er, at personer med handicap ikke har de rette kvalifikationer. Af andre hindringer kan nævnes, at det kræver for mange særlige hensyn at ansætte personer med handicap, og at man er nervøs for, om personer med handicap kan fungere på arbejdspladsen (se fx Thomsen & Høgelund, 2011; Jakobsen et al., 2015).

Vi har set på, i hvilket omfang beskæftigede generelt er villige til at arbejde sammen med personer med handicap, og i hvilket omfang de er betænkelige ved at arbejde sammen med personer, der har forskellige typer af handicap. Opgørelser for 2016 viser, at beskæftigede – uanset om de har et handicap eller ej – ifølge eget udsagn er positivt indstillede over for at arbejde sammen med personer med handicap, selvom det kræver, at de bruger lidt ekstra tid på vedkommende. Typen af handicap ser dog ud til at spille en rolle: Beskæftigede ser fx ud til oftere at være betænkelig ved at arbejde sammen med en person med et handicap, hvis personen lider af meget store humørsvingninger (fx har en bipolar lidelse), end hvis personen er blind

eller sidder i kørestol. Der er tegn på, at beskæftigede, der har et familiemedlem eller en kollega med et handicap, er mindre betænkelige end andre beskæftigede (Larsen & Larsen, 2017).

Vi har også set på, om personer med handicap oplever, at arbejdsgivere og kollegaer tager tilstrækkeligt hensyn til dem på arbejdspladsen. Kun 7-9 pct. af de beskæftigede med handicap angav i 2016, at dette ikke er tilfældet (Larsen & Larsen, 2017).

Endelig har vi undersøgt, om beskæftigede med handicap oplever, at handicappet har hæmmet dem, når det gælder om at avancere, at opnå bedre overensstemmelse mellem arbejde og kvalifikationer og om at få mere selvstændigt arbejde. Tal for 2016 viser, at ca. hver femte af de beskæftigede med handicap oplever, at handicappet har hæmmet deres muligheder for at avancere og for at opnå et mere selvstændigt arbejde (Larsen & Larsen, 2017). Det er så vidt vides ikke tidligere undersøgt, hvor mange der oplever, at handicappet har hæmmet dem, når det gælder om at opnå bedre overensstemmelse mellem arbejde og kvalifikationer.

Indsatser og jobcentre

Vores beskæftigelsespolitiske indikatorer vedrørende indsatser og jobcentre, der er belyst i kapitel 6, er:

- Kendskab til ordninger blandt personer med handicap
- Brug af hjælpemidler mv. og personlig assistance og udækkede behov
- Erfaringer med støtte i jobcentret

Vi har set på, i hvilket omfang personer med handicap har kendskab til ordninger og lovgivning, der kan bidrage til at forbedre deres beskæftigelsessituation. Tal for 2016 viser, at fire ud af fem har kendskab til fleksjobordningen, mens kun en ud af fire kender til de handicapkompen-serende ordninger, der vedrører personlig assistance og hjælpemidler (Larsen & Larsen, 2017).

Vi har også belyst, i hvilket omfang beskæftigede med handicap bruger forskellige typer af hjælpemidler, arbejdsredskaber eller arbejdspladsindretninger og forskellige typer af personlig assistance, og om de har udækkede behov i den forbindelse. Cirka 4 ud af 10 af de beskæftigede med handicap havde i 2016 fået iværksat mindst én indsats af arbejdsgiveren, mens ca. 1 ud af 5 havde et udækket behov for en eller flere af sådanne indsatser (Larsen & Larsen, 2017). Nærværende undersøgelse giver os mere detaljeret indsigt i, hvilke typer af hjælpemidler mv. og personlig assistance, som beskæftigede med handicap gør brug af, hvilke af disse, de har fået bevilliget støtte til fra kommunen, hvilke de mangler, og hvilke de uden held har søgt om støtte til.

Endelig har vi undersøgt, hvilke erfaringer personer med handicap har gjort sig, når det gælder deres kontakt med jobcentret. Dette fokus skal ses i lyset af, at personer med handicap i højere grad end andre ledige finder job via jobcentrene (se fx DA, 2017: 25). Jobcentrene udgør med andre ord et væsentligt bindeled mellem personer med handicap, der søger beskæftigelse, og arbejdsgiverne (Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018). Vi har ikke kendskab til andre studier, der har belyst, hvilke erfaringer personer med handicap har med jobcentrene.

1.4 Datagrundlag og metode

Det primære datagrundlag for denne undersøgelse er Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelse (AKU) for fjerde kvartal 2019. Vi har fået tilknyttet et tillægsmodel til AKU for dette

kvartal med spørgsmål vedrørende handicap og beskæftigelse. De indsamlede data for fjerde kvartal 2019 er koblet med registeroplysninger. Det drejer som om årsoplysninger om køn, alder og etnisk oprindelse fra befolkningsstatistikken (BEF), årsoplysninger om uddannelse fra registret over befolkningens uddannelse (BUE) og ugeoplysninger om modtagelse af overførselsindkomster (DREAM)⁵. Derudover har vi også trukket på data fra tillægsmoduler til AKU for tidligere kvartaler, der ligeledes indeholder spørgsmål vedrørende handicap og beskæftigelse.

I det følgende beskriver vi datagrundlaget nærmere, herunder redegør for, hvad det betyder at bruge selvrapporterede oplysninger, og hvordan resultaterne opregnes, så de svarer til resultater for befolkningen. Vi redegør også for, hvordan vi afgrænser beskæftigede, ledige og personer uden for arbejdsstyrken, og for, hvornår vi betegner resultater for to grupper som (statistisk signifikant) forskellige.

1.4.1 AKU for fjerde kvartal 2019 med tillægsmodul

Arbejdskraftundersøgelsen er en interviewundersøgelse, som belyser befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet. Undersøgelsespopulationen er den 15-74-årige befolkning i Danmark. Interviewene er indhentet enten via web-skema eller som telefoninterview, og invitationsbreve til undersøgelsen er udsendt via e-Boks⁶ (Danmarks Statistik, 2020a).

Det primære formål med AKU er at opgøre, hvor mange, der er hhv. beskæftigede, arbejdsløse (kaldet AKU-ledige) eller uden for arbejdsstyrken (Danmarks Statistik, 2020a). Desuden afdækker undersøgelsen en lang række emner af relevans for analyser af beskæftigelse og ledighed.

Undersøgelsen er stikprøvebaseret og i trækningen af stikprøven har Danmarks Statistik anvendt en række registre, der indeholder baggrundsoplysninger om interviewpersonerne. For at måle arbejdsløshed bedst muligt, overrepræsenterer Danmarks Statistik tidligere arbejdsløse. Der er således en sammenhæng mellem, hvem der har været arbejdsløse i et tidligere kvartal, og hvem der er det i referencekvartalet. Når de udtrukne personer opregnes, så antallet passer til hele befolkningen, korrigeres for denne overrepræsentation af tidligere arbejdsløse. Desuden korrigeres resultaterne for befolkningens sammensætning (Danmarks Statistik, 2020a). Vi beskriver opregningen nærmere nedenfor.

Tillægsmodulet har til formål at indsamle information om mange af de indikatorer, vi har redegjort for i afsnit 1.3. I denne forbindelse er det i sagens natur helt centralt at få indkredset, hvor mange der har et handicap, sværhedsgraden af handicappet og hvilke typer af handicap, der er tale om.

Den uvægtede, kvartalsvise stikprøve for AKU for fjerde kvartal 2019 bestod ifølge Danmarks Statistik (2020a) af 33.346 personer. Heraf deltog 18.088 personer i undersøgelsen. Det vil sige, at den opnåede svarprocent var på 54. Bortfaldet bestod bl.a. af personer, der ikke er opnået kontakt med, personer, der var for syge eller handicappede til at deltage, og personer, som nægtede at deltage (Danmarks Statistik, 2020a). Med andre ord er ikke alle personer med store handicap repræsenteret i denne undersøgelse.

I denne undersøgelse har vi fokus på personer, der er 16-64 år. Af de 18.088 personer, der deltog i AKU i fjerde kvartal 2019, har vi derfor frasorteret dem, der var under 16 år eller over

⁵ Til brug for sammenkoblingen af AKU med ugeoplysninger fra DREAM anvender vi oplysninger fra DREAM for den uge, hvor respondenterne er blevet interviewet.

⁶ Personer, der ikke er tilmeldt e-boks, får tilsendt invitationsbrevet som almindeligt brev.

64 år. Desuden har vi frasorteret de personer, hvor en anden har besvaret spørgsmålene for dem (kaldet "proxy-interview"). Vi står dermed tilbage med en stikprøve på 14.037 personer. Af Tabel 1.1 fremgår det, hvor mange af disse personer, der har et handicap, og hvor mange heraf, der har hhv. et større og et mindre handicap.

Tabel 1.1 16-64 årige respondenter, der selv har besvaret spørgeskema. I alt og særskilt efter, om respondent har et handicap eller ej og underopdelt efter sværhedsgrad af handicappet. Arbejdskraftundersøgelsen, fjerde kvartal 2019. Uvægtet og opregnet antal.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap, i alt	Intet handicap	I alt
Uvægtet antal	1.289	1.613	2.902	11.135	14.037
Opregnet antal	312.683	377.061	689.744	2.585.333	3.275.077

For at præsentere et givet resultat forudsætter det, at mindst fem respondenter har afgivet det pågældende svar. Denne afgrænsning er foretaget for at sikre, at det ikke er muligt at identificere enkeltpersoner. I de tilfælde, hvor mindre end fem respondenter har angivet et givet svar, er svarkategorier enten lagt sammen, eller også er de pågældende besvarelser udeladt af opgørelserne. Sidstnævnte er markeret med "-". Hvis der er for få observationer i en enkelt kategori i en fordeling, er vi nødsaget til også at fjerne procenttallet i en ekstra kategori, fordi man ellers vil kunne regne sig frem til procenttallet i den kategori, hvor observationstallet er for lille. I sådanne tilfælde har vi fjernet procenttallet i den ekstra kategori, hvor procenttallet er mindst.

1.4.2 AKU for tidligere kvartaler med tillægsmodul

Vi har også trukket på data fra tidligere AKU-undersøgelser fra 2008 og frem, hvor der også har været et tillægsmodul om handicap og beskæftigelse. Det drejer sig om data fra følgende kvartaler:

- Første kvartal 2008
- Første kvartal 2010
- Første kvartal 2012
- Første kvartal 2014
- Første og andet kvartal 2016.

For nærmere beskrivelse af disse data, se Larsen & Høgelund (2009), Thomsen & Høgelund (2011), Kjeldsen et al. (2013), Larsen & Høgelund (2014, 2015) og Larsen & Larsen (2017).

Som i data for fjerde kvartal 2019 har vi også her fokus på personer, der er 16-64 år. Også her har vi frasorteret besvarelser baseret på proxy-interview. Uvægtede og opvægtede antal for hvert af kvartalerne i alt, for personer med handicap (i alt og afhængigt af sværhedsgrad) og for personer uden handicap fremgår af Tabel 1.2.

Med afsæt i de nye data for fjerde kvartal 2019 koblet med data for de tidligere kvartaler har vi i denne rapport undersøgt udviklingen i perioden 2008-2019, hvad angår:

- Hvor mange, der har et handicap
- Hvor stor en andel af personerne med handicap, der er i beskæftigelse.

Tabel 1.2 16-64-årige respondenter, der selv har besvaret spørgeskema. I alt og særskilt efter, om respondent har et handicap eller ej, og underopdelt efter sværhedsgrad af handicapet. Arbejdskraftundersøgelsen, første kvartal 2008, første kvartal 2010, første kvartal 2012, første kvartal 2014 og første og andet kvartal 2016. Uvægtet og opregnet antal.

	Første kvartal 2008	Første kvartal 2010	Første kvartal 2012	Første kvartal 2014	Første og andet kvartal 2016
I alt					
Uvægtet antal	17.621	17.208	17.943	17.844	18.312
Opregnet antal	3.529.361	3.474.474	3.413.124	3.403.304	4.302.054
Personer med handicap					
Uvægtet antal	3.074	2.726	2.709	2.579	3.616
Opregnet antal	652.407	560.911	616.817	576.788	967.142
Personer med større handicap					
Uvægtet antal	1.541	1.584	1.395	1.433	1.598
Opregnet antal	353.964	334.783	355.031	348.238	474.341
Personer med mindre handicap					
Uvægtet antal	1.533	1.142	1.314	1.146	2.018
Opregnet antal	298.444	226.128	261.786	228.550	492.801
Personer uden handicap					
Uvægtet antal	14.543	14.482	15.234	15.265	14.695
Opregnet antal	2.876.121	2.913.563	2.796.306	2.826.516	3.334.565

1.4.3 Selvrapporterede oplysninger

Vores datagrundlag indebærer, at størstedelen af rapportens resultater er baseret på respondenternes egen oplevelse og vurdering af deres situation. Vi viser her med afsæt i tre eksempler, hvad man skal være opmærksom på, når resultaterne er baseret på denne type data.

For det første er respondenterne blevet bedt om at beskrive, hvordan de opfatter deres arbejdsevne på interviewtidspunktet på en skala fra 1 til 10. Den selvoplevede arbejdsevne er ikke objektiv og kan fx være påvirket af, om den adspurgte er i beskæftigelse eller ej, eller om vedkommende har fået mange afslag på jobansøgninger. Derfor kan den selv vurderede arbejdsevne bl.a. også afvige fra en arbejdsevnevurdering gennemført for kommunen. Den selvoplevede arbejdsevne er dog stadig interessant at belyse, da den formentlig har betydning for den enkeltes adfærd, herunder fx hvor meget vedkommende søger job eller uddanner sig.

For det andet har vi spurgt respondenter, der har været i kontakt med jobcenteret, om deres oplevelse af den vejledning og hjælp, som de har fået fra jobcentret. Her er det vigtigt at være opmærksom på, at hvis de fx udtrykker utilfredshed med jobcentrets indsats, kan det selvfølgelig skyldes, at jobcentret ikke yder god nok vejledning og hjælp, men det kan også skyldes, at respondenter har urealistiske forventninger til, hvad jobcentret kan gøre for dem. Uanset hvad er det en væsentlig viden at få frem, hvis fx nogle grupper i ringere grad end andre oplever, at vejledningen og hjælpen fra jobcentret er en støtte for dem.

For det tredje har vi spurgt respondenter, der er personaleledere, om de er betænkelige ved at ansætte en person med et handicap. Her skal man være opmærksom på, at deres svar på

spørgsmålet ikke nødvendigvis afspejler, hvad de rent faktisk vil gøre, hvis de får en ansøger med et handicap.

1.4.4 Opregning⁷

Svarprocenten for forskellige grupper af personer, der er udtrukket til at deltage i AKU, er forskellig. Det vil sige, at bortfaldet (altså dem, der ikke har svaret) er skævt fordelt på forskellige grupper. For eksempel er svarprocenten højere for de udtrukne personer, der ifølge registeroplysninger har et lønmodtagerjob, end for de udtrukne personer, der ifølge registeroplysninger er uden for arbejdsmarkedet. Med det formål at sikre, at grupperne får den størrelse i AKU, som de udgør i virkeligheden, tildeles grupperne forskellig opregningsvægt: Jo højere svarprocent, jo mindre vægt. På denne måde forsøger man at korrigere resultaterne for det skæve bortfald. Opregningsvægten korrigerer som nævnt oven for også for, at tidligere arbejdsløse er overrepræsenteret i stikprøven.

Det har tidligere ikke været muligt at korrigere tilstrækkeligt for, at personer med lønmodtagerjob har en højere svarprocent end andre grupper. Det har betydet, at størrelsen af denne gruppe har været systematisk overvurderet, mens størrelsen af forskellige grupper uden for arbejdsmarkedet har været undervurderet. I 2019 blev der indført en ny opregningsmetode, der inddrager mere aktuel og relevant information fra registre, der ikke tidligere har været til rådighed. Det drejer sig om oplysninger fra følgende registre: Beskæftigelse for lønmodtagere (BFL), elndkomst-Registret og Danmarks Statistiks erhvervsregister. Den nye opregningsmetode gør brug af oplysninger om køn, alder, bopælsregion, uddannelse og arbejdsmarkedsstatus baseret på registeroplysninger. Analyser gennemført af Danmarks Statistik viser, at man med den nye metode er blevet bedre til at korrigere for det skæve bortfald. Den nye opregningsmetode er ført tilbage i tid med det formål at skabe en tidsserie uden brud tilbage til 2008. Af Danmarks Statistik (2019a) fremgår det dog, at den nye opregning ikke justerer fuldt ud for databrud mellem 2015 og 2016 og mellem 2016 og 2017.

Den nye opregningsmetode betyder, at vi til brug for denne undersøgelse kan lave brugbare sammenligninger af resultater tilbage fra og med 2008, jf. ovenfor. Udviklingen omkring 2016 skal dog fortolkes med varsomhed.

1.4.5 Arbejdsmarkedsstatus: Definitioner

I det følgende redegør vi for, hvem vi har valgt at definere som hhv. beskæftigede, ledige og personer uden for arbejdsstyrken i denne undersøgelse.

Beskæftigede

Vi har valgt at definere beskæftigelse som *AKU-beskæftigelse*. Det vil sige, at beskæftigede omfatter:

Personer, der i referenceugen⁸ har arbejdet minimum én betalt time, eller som er selvstændige eller medarbejdende familiemedlemmer, samt personer, som er midlertidigt fraværende fra jobbet pga. fx ferie, sygdom eller barselsorlov (Danmarks Statistik, 2020a).

⁷ Afsnittet om opregning er baseret på Danmarks Statistik (2019a; 2019b).

⁸ Alle personer interviewes om deres forhold til arbejdsmarkedet i en bestemt uge. Denne uge betegnes 'referenceugen' (Danmarks Statistik, 2020a).

Nærværende undersøgelse for 2019 er baseret på tal for fjerde kvartal, mens SFI-undersøgelserne om handicap og beskæftigelse som nævnt var baseret på data fra første kvartal (bortset fra 2016, hvor der også indgik data for 2. kvartal). Det er potentielt en udfordring i forbindelse med vores opgørelse af beskæftigelsesudviklingen, at data stammer fra forskellige kvartalet i året. En opgørelse baseret på *AKU-beskæftigelse* kan således være påvirket af sæsonudsving.

For at få et indblik i, om den fundne beskæftigelsesudvikling er robust over for sæsonudsving, har vi undersøgt, om vi kommer frem til andre resultater, når vi anvender følgende alternative definition af beskæftigelse:

AKU-beskæftigede bortset fra personer, der har et midlertidigt job af højst seks måneders varighed, og som hverken er selvstændige eller under uddannelse.

Med denne definition undlader vi med andre ord at betragte personer med lønmodtagerjob af kortere varighed som beskæftigede. En tilsvarende fremgangsmåde er anvendt i tidligere SFI-undersøgelser til belysning af beskæftigelsesudviklingen fra 2002 og frem (Larsen & Høgelund, 2009; Thomsen & Høgelund, 2011; Kjeldsen et al., 2013; Larsen & Høgelund, 2015).

Ledige og personer uden for arbejdsstyrken

Vi definerer ledighed som *AKU-ledighed*. Det vil sige, at ledige omfatter:

Ubeskæftigede personer, som aktivt har søgt arbejde inden for fire uger⁹ forud for referenceugen og som kan tiltræde et job inden for to uger efter referenceugen (Danmarks Statistik, 2020a).

Personer uden for arbejdsstyrken omfatter dem, der hverken kategoriseres som AKU-beskæftigede eller som AKU-ledige.

1.4.6 Analyser og signifikanstest

For at få et retvisende billede af, hvilke faktorer der kan gøre en forskel for beskæftigelsessituationen for personer med handicap, ville det kræve, at vi gennemførte kausale analyser. Det er imidlertid ikke muligt at gennemføre denne type analyser på det foreliggende datagrundlag. Det skal derfor understreges, at rapportens resultater ikke er kausale, dvs. at de ikke siger noget om, hvad der er årsag, og hvad der er virkning.

Rapporten indeholder beskrivende analyser, hvor binære sammenhænge belyses. For at sandsynliggøre, at fundne sammenhænge også gælder, når der tages højde for andre forhold, supplerer vi med henvisninger til anden litteratur.

Analyserne er gennemført ved brug af STATA, hvor den såkaldte SVY-kommando kombineret med 'pweight' er anvendt for at vægte data op til populationen.

Vi undersøger i rapporten, om resultater for henholdsvis personer med handicap, personer med større handicap og personer med mindre handicap adskiller sig fra resultater for personer uden handicap. Dermed får vi et billede af de særlige forhold, der gør sig gældende for personer med handicap. Nogle problemstillinger vedrører alene personer med handicap. I dette tilfælde undersøger vi, om resultater for personer med større og mindre handicap er forskellige.

⁹ Ifølge Danmarks Statistik (2020a) omfatter aktiv jobsøgning bl.a. kontakt med et jobcenter, henvendelser til arbejdsgivere, kontakt til venner, slægtninge, fagforeninger eller læsning og evt. besvarelse af annoncer. Ansøgninger om tilladelse, støtte eller konkrete aktiviteter som søgning efter lokaler mv. for at etablere sig som selvstændig regnes også som aktiv søgning.

Endelig undersøger vi, hvordan a) andelen af personer med handicap, b) beskæftigelsen og c) fordelingen på beskæftigelse, ledighed og en placering uden for arbejdsstyrken har udviklet sig over tid for de undersøgte grupper. I disse tilfælde undersøger vi, om resultatet for et givet undersøgelsesår adskiller sig fra resultatet for det forudgående undersøgelsesår.

For at afgøre, om der er en væsentlig (statistik signifikant) forskel mellem resultater for to grupper, har vi i rapporten støttet os til en statistisk test, som populært sagt fortæller os, hvor sikre vi kan være på, at de målte forskelle er reelle. Testen giver en såkaldt p-værdi, som altid er mellem 0 og 1, og jo mindre p-værdien er, desto mere sikre kan vi være på, at der er reel forskel på resultaterne for de grupper, vi sammenligner.

Vi har valgt at konkludere, at der er statistisk signifikant forskel på resultater for to grupper, hvis p-værdien er mindre end 0,05. Signifikante resultater er, hvor tabeldesignet har muliggjort det, angivet med en stjerne (*) i rapportens tabeller. Hvor det på grund af pladsmangel ikke har været muligt at angive signifikans med en stjerne, fremgår dette i en anmærkning til rapportens figurer og tabeller.¹⁰

Der er forskel på, hvad "***" er udtryk for, afhængig af, hvilke grupper der sammenlignes:

- I opgørelser, hvor personer uden handicap indgår, angiver "***" ud for "større handicap", "mindre handicap" eller "handicap i alt", at forskellen mellem resultatet for den pågældende gruppe og resultatet for personer uden handicap er statistisk signifikant.
- I opgørelser, hvor personer uden handicap ikke indgår, angiver "***" ud for "større handicap", at der er statistisk signifikant forskel på resultatet for personer med større og mindre handicap.
- I opgørelser over tid angiver "***" ud for et givet undersøgelsesår, at resultatet for det pågældende år er statistisk signifikant forskelligt fra resultatet for det forudgående undersøgelsesår.

1.5 Opsamling: Kontinuitet og fornyelse

I forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport har vi tilstræbt at sikre både fornyelse og kontinuitet i forhold til SFI-undersøgelserne på feltet.

Kontinuiteten består først og fremmest i, at vi har bibeholdt den hidtidige operationalisering af handicapbegrebet. Dette har gjort det muligt for os at foretage sammenligninger over tid, når det gælder andelen af personer, der har et handicap, og andelen af personer med et handicap, der er i beskæftigelse. Desuden har vi (helt eller delvist) videreført en række af indikatorer, der har været anvendt i SFI-rapporterne på feltet, herunder:

Baggrundskarakteristika:

- Sværhedsgrad og type af handicap
- Hvornår handicappet opstod
- Arbejdsevne
- Køn, alder og etnisk oprindelse.

¹⁰ I denne rapport er resultaterne baseret på en delmængde af de indsamlede surveydata (14.037 ud af 18.088 observationer, jf. ovenfor). De beregnede standardafvigelse er imidlertid baseret på det fulde datasæt for at få retvisende signifikantest, se fx Stata (2020).

Beskæftigelsessituation:

- Hvor mange der er i beskæftigelse, og udviklingen heri siden 2008
- Fordeling på selvstændige, lønmodtagere, arbejdsløse og personer uden for arbejdsmarkedet
- Ansættelse på særlige vilkår
- Hvor tæt ikke-beskæftigede er på arbejdsmarkedet.

Beskæftigelsespolitiske indikatorer:

- Uddannelsesniveau
- Jobsøgning
- Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet
- Kollegaers holdninger til at arbejde sammen med personer med handicap
- Hensyntagen til personer med handicap på arbejdspladsen
- Begrænsninger af udviklingsmuligheder for personer med handicap
- Kendskab til ordninger blandt personer med handicap.

Fornyelsen består i, at vi i denne rapport har særligt fokus på personer med større handicap. Desuden har vi struktureret en række beskæftigelsespolitiske indikatorer, der belyses i rapporten, med afsæt i tre centrale aktørgrupper, nemlig personer med handicap, arbejdspladser samt indsatser og jobcentre. Af nye indikatorer kan nævnes:

Baggrundskarakteristika:

- Handicap som barriere for ligeværdig deltagelse i samfundslivet

Beskæftigelsespolitiske indikatorer:

- Evne til at læse og skrive
- Mestringsforventninger
- Tilbagevenden til arbejde
- Arbejdserfaring fra studie- og fritidsjob
- Personalelederens kendskab til ordninger og lovgivning
- Personalelederens holdninger til at ansætte personer med handicap
- Brug af hjælpemidler mv. og personlig assistance og udækkede behov
- Erfaringer med støtte i jobcentret.

Ved at inddrage både "gamle" og nye beskæftigelsespolitiske indikatorer giver denne rapport detaljeret indsigt i en række af de faktorer, der kan virke enten fremmende eller hæmmende i forhold til beskæftigelsessituationen for personer med handicap. Rapporten bidrager dermed med viden til at understøtte, at flere personer med handicap kommer i beskæftigelse.

2 Personer med handicap og deres baggrundskarakteristika

Dette kapitel har for det første til formål at vise, hvor mange personer der har et handicap, og hvordan størrelsen af denne gruppe har udviklet sig siden 2008. For det andet er formålet at redegøre for gruppens baggrundskarakteristika. Ved at belyse baggrundskarakteristika får vi et indblik i en række forhold, som på den ene side kan spille en rolle for den enkeltes beskæftigelsessituation, men som på den anden side ikke er (umiddelbart) påvirkelige.

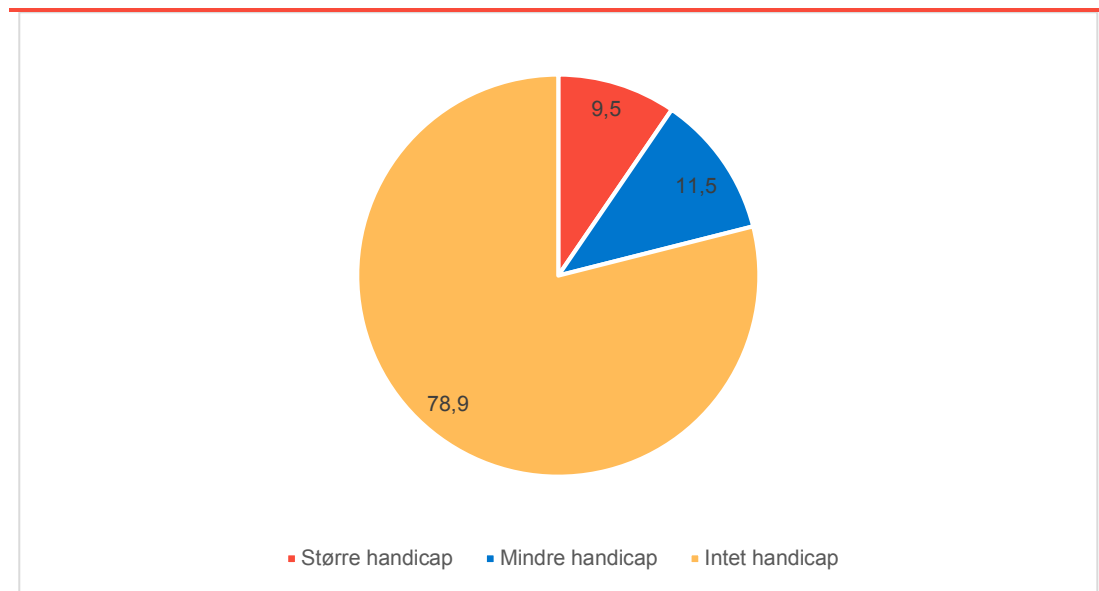
De undersøgte baggrundskarakteristika er sværhedsgrad og type af handicap, alderen for handicappets opståen, oplevelsen af handicap som barriere for ligeværdig deltagelse i samfundslivet, arbejdsevne samt køn, alder og etnisk oprindelse.

Vi har i dette og de efterfølgende kapitler et særligt fokus på personer med større handicap. Undervejs skelner vi derfor løbende mellem personer med større og mindre handicap.

2.1 Hvor mange har et handicap?

Ca. 21 pct. af befolkningen i alderen 16-64 år i 2019 har ifølge eget udsagn et handicap, se Figur 2.1. Heraf har de næsten 10 pct. et større handicap. Det vil sige, at personer med større handicap udgør knap halvdelen (45 pct.) af dem, der oplever at have et handicap. Opregnet til befolkningen svarer dette til, at næsten 690.000 personer i alderen 16-64 år ifølge eget udsagn har et handicap. Heraf har ca. 313.000 personer har et større handicap.

Figur 2.1 Befolkningen i alderen 16-64 år fordelt på, om de har et større, et mindre eller ikke noget handicap, 2019. Vægtet procent.

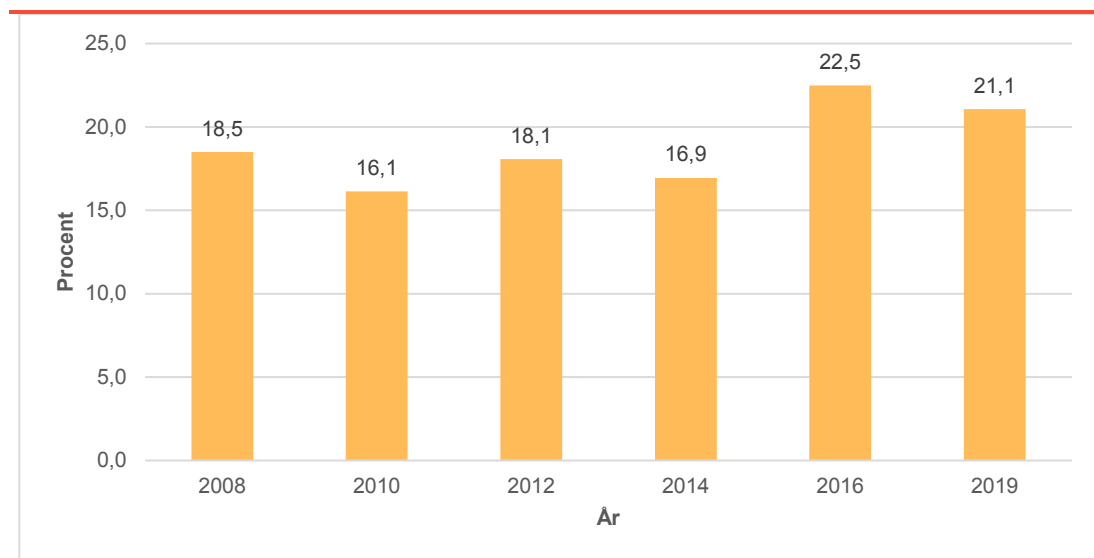

Anm.: Uvægtet antal: 2.902. Opregnet antal: 3.275.077. For spørgsmålsformuleringer, se afsnit 1.2.

Andelen af personer, der oplever at have et handicap, er større i 2019 end i perioden 2008-2014, se Figur 2.2. I perioden 2008-2014 angav 16-19 pct., at de havde et handicap. Denne

andel steg til næsten 23 pct. i 2016, men faldt igen til 21 pct. i 2019.¹¹ Resultatet for 2016 skal dog fortolkes med varsomhed, se afsnit 1.4.4.

Figur 2.2 Andel af befolkningen i alderen 16-64 år, der har et handicap, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016¹ og 2019.² Vægtet procent.

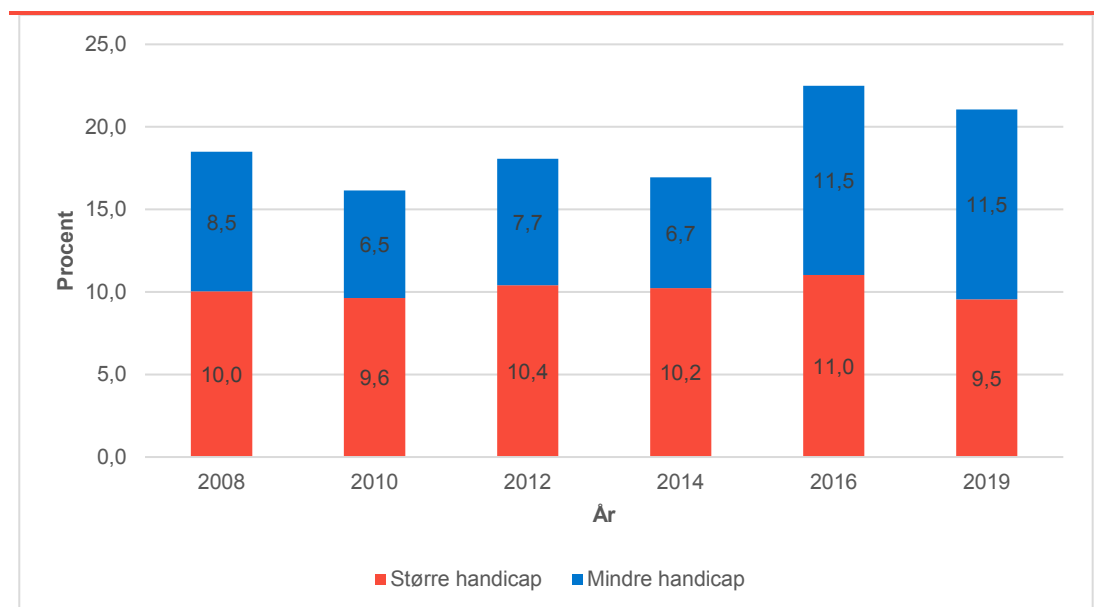

Anm.: For uvægtet og opregnet antal, se afsnit 1.4. Ændringen fra år til år er i alle tilfælde statistisk signifikant.

Note: ¹ Tal for 2016 skal fortolkes med varsomhed, se afsnit 1.4.4.

² Tallene for 2008, 2010, 2012 og 2014 er fra første kvartal, tallet for 2016 er fra første og andet kvartal, mens tallet for 2019 er fra fjerde kvartal, se også afsnit 1.4.

Figur 2.3 Befolkningen i alderen 16-64 år fordelt på, om de har et større eller et mindre handicap, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016¹ og 2019. Vægtet procent.

Anm.: For uvægtet og opregnet antal, se afsnit 1.4. Andelen af personer med større handicap ændrer sig statistisk signifikant fra 2014 til 2016 og fra 2016 til 2019. Andelen af personer med mindre handicap ændrer sig statistisk signifikant mellem alle år undtagen fra 2016 til 2019.

Note: ¹ Tal for 2016 skal fortolkes med varsomhed, se afsnit 1.4.4.

¹¹ Det relativt høje niveau i 2016 kan hænge sammen med, at der var et databrud i AKU i dette år, se også afsnit 1.4.4.

Personer med større handicap udgør en relativt stabil andel af befolkningen i alderen 16-64 år i den undersøgte periode, se

Figur 2.3. I alle de undersøgte år udgør denne gruppe således 10-11 pct. Den fundne udvikling i andelen af personer med handicap kan med andre ord primært tilskrives udviklingen i andelen af personer med mindre handicap. I perioden 2008-2014 angav 7-9 pct., at de havde et mindre handicap, mod næsten 12 pct. i 2016 og 2019.

Den opgjorte andel af personer med handicap i 2016 skal som nævnt fortolkes med varsomhed. Imidlertid er andelen af personer med mindre handicap højere i både 2019 og 2016 end i de forudgående år. Udviklingen kan potentielt bl.a. hænge sammen med den stigning i antallet af personer med en psykisk lidelse, der har fundet sted i de senere år (se fx Sundhedsstyrelsen & SDU Statens Institut for Folkesundhed, 2020).

2.2 Type af handicap

Vi har spurgt personer med handicap, hvad der er deres væsentligste handicap eller længerevarende helbredsproblem. Vi har grupperet de anførte handicap og helbredsproblemer i seks hovedtyper:

- Mobilitetshandicap
- Sans- og kommunikationshandicap
- Psykisk handicap
- Kognitivt handicap
- Sygdom
- Andet.

Fordelingen af personer med handicap på hovedtyper og specifikke typer af væsentligste handicap fremgår af Tabel 2.1.¹²

Den største gruppe af personer med handicap er kategoriseret under 'mobilitetshandicap'. Denne gruppe udgør 35 pct. af personerne med handicap. Heraf udgør personer med 'problemer med ryg eller nakke' de 21 pct. 'Problemer med ryg eller nakke' er dermed det handicap, der er nævnt af flest. 24 pct. af personerne har en sygdom. Heraf udgør personer med 'problemer med hjerte, blodtryk eller kredsløb' de 5 pct. 16 pct. af personerne med handicap har et psykisk handicap. I dette tilfælde er de mest udbredte lidelser 'depression, mani eller bipolar lidelse' og 'fobier, panikangst, socialfobi, OCD, kronisk/alvorlig stress eller PTSD', der begge anføres af 5 pct. af personerne med handicap. Personer med et kognitivt handicap udgør 5 pct. Heraf udgør personer med 'ADD og ADHD' og personer, der er 'udviklingshæmmet' eller 'hjerneskadet' begge 2 pct. 3 pct. har et sans- eller mobilitetshandicap. Den største gruppe er her personer, der har nedsat hørelse, selvom de bruger høreapparat. Denne gruppe udgør ca. 1 pct. af alle personerne med handicap. Endelig angiver 17 pct., at de har et 'andet helbredsproblem eller handicap'.

¹² Resultaterne i Tabel 2.1 er ikke direkte sammenlignelige med resultaterne af SFI-undersøgelserne af handicap og beskæftigelse (se fx Larsen & Larsen, 2017: 49-50). Det skyldes for det første, at listen med helbredsproblemer/handicap er udvidet fra 20 til 26 kategorier, se også afsnit 1.2. For det andet er grupperingen i hovedtyper ændret: 'Kognitivt handicap' er tilføjet. Desuden er rækken af helbredsproblemer/handicap under 'psykisk handicap' (der tidligere blev benævnt 'psykiske lidelser') udvidet. Endelig er 'andet', der omfatter personer, der har svaret 'Andet helbredsproblem eller handicap' placeret i en kategori for sig selv.

Tabel 2.1 Personer med handicap fordelt på hovedtyper af væsentligste handicap og underopdelt på specifikke typer af væsentligste handicap, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
<i>Mobilitetshandicap¹</i>	33,0	36,2	34,7
Problemer med ryg eller nakke	21,8	20,0	20,8
Problemer med ben eller fødder	6,4	10,4	8,6
Problemer med arme eller hænder	4,8	5,8	5,3
<i>Sanse- og kommunikationshandicap</i>	2,3	2,9	2,6
Blindhed eller synsnedsættelse (også ved brug af briller etc.)	1,1	0,7	0,9
Nedsat hørelse selvom brug af høreapparat	0,8	1,8	1,3
Døv eller talebesvær ²	0,5	0,4	0,4
<i>Psykisk handicap</i>	18,6	13,3	15,7
Stemmehøring, skizofreni eller psykose	2,2	0,6	1,3
Depression, mani eller bipolar lidelse	6,1	4,4	5,2
Forbier, panikangst, socialfobi, OCD ³ , kronisk/alvorlig stress, PTSD ⁴	5,3	4,9	5,1
Spiseforstyrrelse ⁵	-	-	0,2
Anden psykisk lidelse	5,0	3,4	3,9
<i>Kognitivt handicap</i>	5,6	5,1	5,3
Autisme eller Aspergers Syndrom	1,4	1,7	1,5
ADD eller ADHD	1,3	2,5	2,0
Udviklingshæmmet eller hjerneskadet ^{6,7}	3,0	0,9	1,8
<i>Sygdom</i>	21,1	27,0	24,4
Åndedrætsproblemer	1,9	5,1	3,7
Problemer med hjerte, blodtryk eller kredsløb	4,3	5,4	4,9
Problemer med mave, lever, nyrer eller fordøjelse	2,8	3,1	3,0
Sukkersyge, diabetes	2,1	5,5	4,0
Hudlidelse	0,5	1,7	1,2
Allergi ⁸	-	3,0	1,8
Epilepsi, anfald	0,5	1,3	0,9
Ordblindhed	1,5	1,0	1,2
Anden sygdom ⁹	7,5	1,0	3,8
<i>Andet</i>	19,3	15,6	17,3
Andet helbredsproblem eller handicap	19,3	15,6	17,3
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.289	1.613	2.902
Opregnet antal	312.683	377.061	689.744

Note: ¹Inkl. gigt. ²Der er spurgt særskilt til, om man er døv eller har talebesvær. Som følge af for få observationer er de to kategorier lagt sammen. ³Obsessive Compulsive Disorder, der er en psykisk lidelse med tilbagevendende tvangstanker og/eller tvangshandlinger. ⁴Posttraumatisk stresssyndrom. ⁵Personer med hhv. større og mindre handicap, der har en spiseforstyrrelse, indgår under 'anden psykisk lidelse' pga. for få observationer. ⁶Der er spurgt særskilt til, om man er udviklingshæmmet eller har en hjerneskade. Som følge af for få observationer er de to kategorier lagt sammen. ⁷Hjerneskade kan fx hænge sammen med en blodprop i hjernen, spasticitet, mv. ⁸Personer med større handicap, der har allergi, indgår under 'anden sygdom' pga. for få observationer. ⁹Under 'anden sygdom' indgår bl.a. personer, der har en fremadskridende sygdom, fx kræft, sklerose, HIV eller Parkinsons sygdom.

Der er ikke den helt store forskel på, hvordan personer med større og mindre handicap er fordelt på hovedtyper af væsentligste handicap. De mest markante forskelle er, at relativt flere af personerne med større handicap har et psykisk handicap (19 mod 13 pct.) eller et andet helbredsproblem eller handicap (19 vs. 16 pct.), mens relativt færre har en sygdom (21 vs. 27 pct.) eller et mobilitetshandicap (33 mod 36 pct.).

Når det gælder de specifikke typer af handicap har relativt flere af personerne med større handicap end af personerne med mindre handicap følgende typer af handicap: 'Stemmehøring, skizofreni eller psykose', 'depression, mani eller bipolar lidelse', 'anden psykisk lidelse', 'udviklingshæmmet', 'hjerneskadet' eller 'anden sygdom'. Omvendt har relativt færre af personerne med større handicap 'problemer med ben og fødder', 'åndedrætsproblemer', 'sukkersyge, diabetes' eller 'allergi'.

2.3 Alder ved handicappets opståen

Vi har også undersøgt, hvornår det væsentligste handicap opstod. Vi finder, at de fleste (71 pct.) har fået deres handicap, efter at de fyldte 16 år, se Tabel 2.2. Kun 8 pct. har et medfødt handicap.

Tabel 2.2 Personer med handicap fordelt på alder ved handicappets opståen, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
Medfødt	7,6	8,0	7,8
1-15 år	8,7	13,0	11,1
16-29 år	21,1	20,7	20,9
30-39 år	15,1	15,4	15,3
40-49 år	20,4	16,0	18,0
50-64 år	18,2	16,0	17,0
Ved ikke	8,9	10,8	9,9
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.289	1.613	2.902
Opregnet antal	312.683	377.061	689.744

En sammenligning af personer med større og mindre handicap viser, at relativt flere af personerne med et større handicap fik handicappet, efter at de fyldte 40 år (39 vs. 32 pct.), mens relativt færre fik handicappet før 16-årsalderen (16 mod 21 pct.).

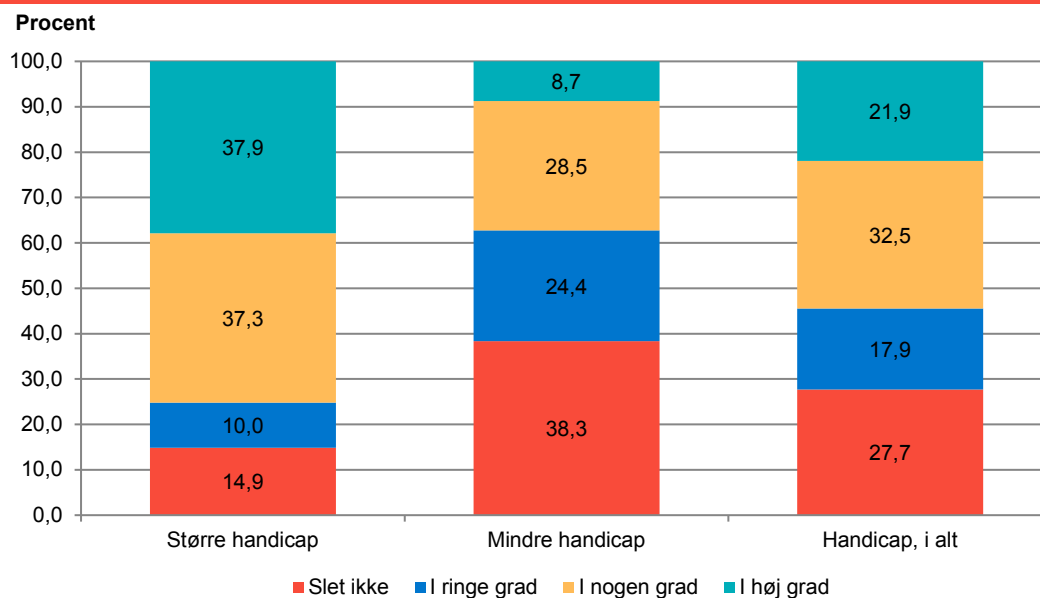
Især personer med sanse- og kommunikationshandicap samt personer med kognitive handicap fik handicappet før 16-årsalderen. Især personer med sygdom og mobilitetshandicap fik handicappet, efter at de fyldte 40 år, se tabel 2.2 i bilagsrapporten.

2.4 Handicap som barriere for ligeværdig deltagelse

Oplysninger om sværhedsgrad og type af handicap samt alder ved handicappets opståen giver kun indirekte information om, hvorvidt et handicap rent faktisk medfører aktivitetsbegrænsninger. Med det formål at få et mere præcist billede heraf, har vi undersøgt, i hvilket omfang personer med handicap oplever, at deres handicap begrænser dem i a) sociale og b) arbejdsmarkedsmæssige sammenhænge.

Omkring halvdelen (54 pct.) af personerne med handicap oplever, at deres handicap i høj eller nogen grad begrænser dem i sociale sammenhænge, se Figur 2.4. Der er stor forskel på personer med større og mindre handicap i denne forbindelse: Markant flere af personerne med større handicap anfører, at de i høj eller nogen grad oplever begrænsninger som følge af handicappet i sociale sammenhænge (75 vs. 37 pct.).

Figur 2.4 Personer med handicap fordelt efter, i hvilket omfang de oplever, at handicappet begrænser dem i sociale sammenhænge, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

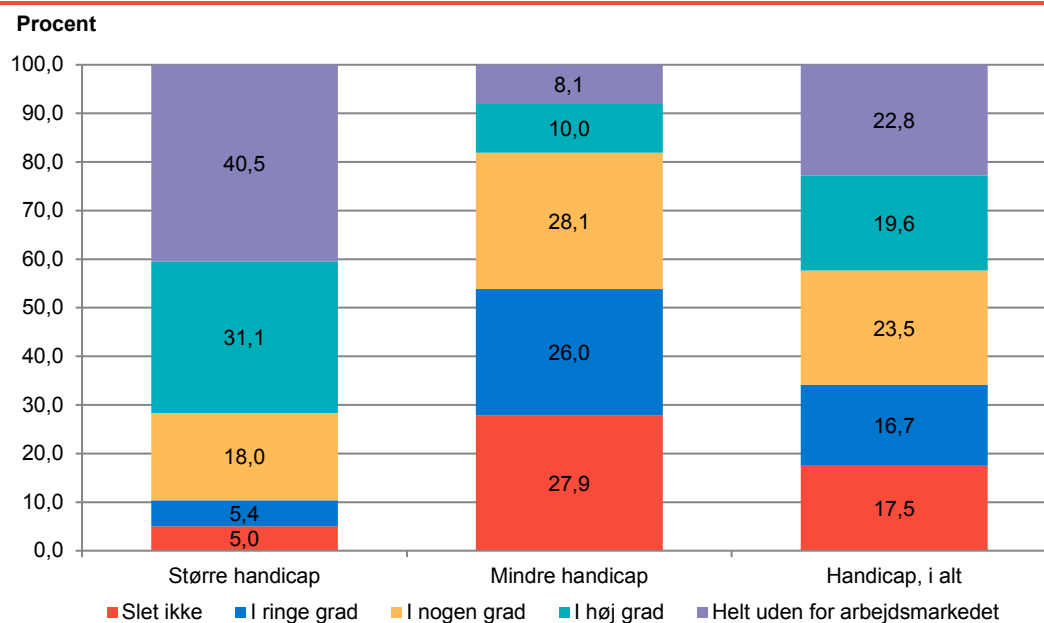
Anm.: For uvægtet og opregnet antal, se Tabel 2.1. Personer med større handicap adskiller sig statistisk signifikant fra personer med mindre handicap.

43 pct. af personerne med handicap oplever, at deres handicap i høj eller nogen grad medfører arbejdsmæssige begrænsninger, se Figur 2.5. Dertil kommer, at 23 pct. er 'helt uden for arbejdsmarkedet' (for definition heraf, se note 1 til Figur 2.5), og derfor er spørgsmålet om arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger ikke stillet til dem. Dette taler for, at op mod to ud af tre oplever væsentlige arbejdsmæssige begrænsninger som følge af deres handicap.

Blandt personer med større handicap er det halvdelen (49 pct.), der i høj eller nogen grad oplever, at handicappet begrænser dem i arbejdsmæssige sammenhænge. Dertil kommer, at 41 pct. er helt uden for arbejdsmarkedet. Der er således tegn på, at 90 pct. af personerne med større handicap oplever, at handicappet fører til væsentlige arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger. Den tilsvarende andel (inkl. personer uden arbejdsmarkedet) for personer med mindre handicap er 46 pct.

Resultaterne tyder på, at især personer med større handicap i vid udstrækning oplever, at deres handicap forhindrer dem i *'fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre'*, se også afsnit 1.2. Det ser med andre ord ud til, at vi med vores simple måling af forekomst og sværhedsgrad af handicap også indfanger det, som vi i afsnit 1.2 betegner det relationelle handicapbegreb, altså at man *både* har et handicap og oplever begrænsninger i forhold til ens virke i sociale og arbejdsmæssige sammenhænge. Dermed ser vores måling ud til at leve op til den internationale standard på området.

Figur 2.5 Personer med handicap fordelt efter, i hvilket omfang de oplever, at handicappet begrænser dem i arbejdsmæssige sammenhænge¹, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

Anm.: For uvægtet og opregnet antal, se Tabel 2.1. Personer med større handicap adskiller sig statistisk signifikant fra personer med mindre handicap.

Note: ¹Spørgsmålet er stillet til beskæftigede, ledige og personer uden for arbejdsstyrken, der enten har lovning på arbejde (om mere end tre måneder) eller ønsker at arbejde. De resterende personer, der her betegnes som 'Helt uden for arbejdsmarkedet', er tilføjet til beregningsgrundlaget for at få et billede af de arbejdsmæssige begrænsninger i gruppen af personer med handicap som helhed.

2.5 Arbejdsevne

Personer med handicap har ifølge deres egen vurdering baseret på en skala fra 1-10 (hvor 1 betyder, at man slet ikke kan arbejde, mens 10 betyder, at man har fuld arbejdsevne) i gennemsnit en arbejdsevne på 6, se Tabel 2.3. 31 pct. af dem har en arbejdsevne på 1-3, mens 26 pct. har en arbejdsevne på 10. Den gennemsnitlige arbejdsevne for personer med større handicap er næsten 4. For denne gruppe gælder, at 55 pct. har en arbejdsevne på 1-3, mens kun 8 pct. har en arbejdsevne på 10.

Til sammenligning har personer uden handicap i gennemsnit en arbejdsevne på 9,5. I denne gruppe har kun 2 pct. en arbejdsevne på 1-3, mens hele 83 pct. har en arbejdsevne på 10 (resultat fremgår ikke af tabel).

Det skal bemærkes, at personernes egen vurdering af deres arbejdsevne kan være påvirket af deres arbejdsmarkedssituation. For eksempel vil personer, der er i beskæftigelse, formentlig typisk vurdere deres arbejdsevne højere end personer, der er ledige. Et andet eksempel er, at beskæftigedes selv vurdering af arbejdsevnen kan afhænge af, hvor svært det har været for dem at få et job.

Tabel 2.3 Personer med handicap fordelt efter selvvalgt arbejdssevne opgjort på en skala fra 1-10. I alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent og gennemsnit.

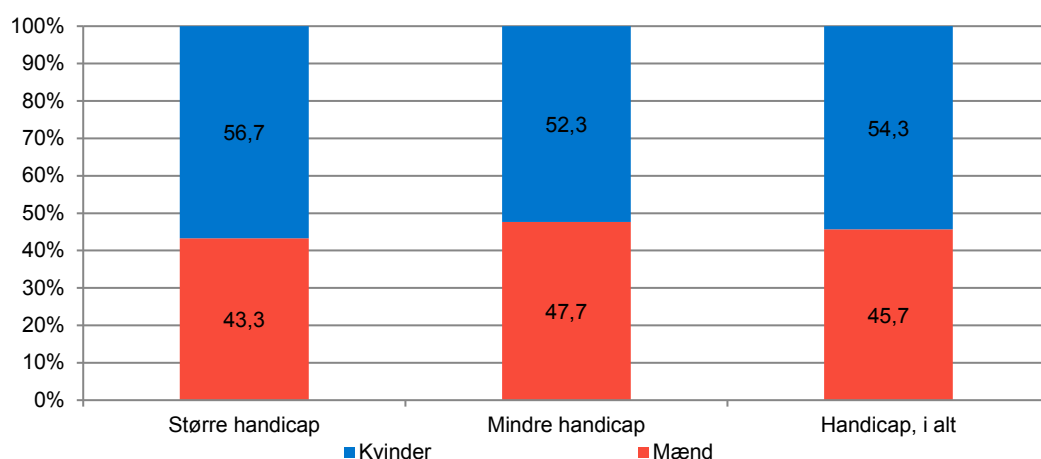
	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
1	30,2	5,1	16,5
2	11,6	1,4	6,0
3	13,4	4,1	8,3
4	8,2	3,3	5,5
5	10,2	6,0	7,9
6	4,5	5,6	5,1
7	4,7	8,0	6,5
8	5,4	13,0	9,6
9	4,0	13,0	8,9
10	7,9	40,4	25,7
I alt	100,0	100,0	100,0
Gennemsnit	3,9	7,8	6,0
Uvægtet antal	1.289	1.313	2.902
Opregnet antal	312.683	377.061	689.744

Anm.: Spørgsmaalsformulering: "Hvordan opfatter du din arbejdssevne nu. Angiv på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder, at man slet ikke kan arbejde, og 10 betyder, at man har fuld arbejdssevne".

2.6 Køn, alder og etnisk oprindelse

Der er generelt lidt flere kvinder end mænd, der har et handicap. Kvindeandelen i gruppen som helhed er 54 pct., se Figur 2.6. Blandt personer med større handicap er kvindeandelen 57 pct. Til sammenligning er 48 pct. af personerne uden handicap kvinder (resultat fremgår ikke af figuren).

Figur 2.6 Personer med handicap fordelt efter køn, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Oplysninger om køn er baseret på registerdata. For uvægtet og opregnet antal, se Tabel 2.1. Personer med større handicap adskiller sig statistisk signifikant fra personer med mindre handicap.

Personer med handicap er i gennemsnit 45 år, se Tabel 2.4. Personer med større handicap er i gennemsnit lidt ældre end personer med mindre handicap (48 vs. 43 år). Forskellen mellem de to grupper viser sig også ved, at relativt flere af personerne med større handicap er 50-64

år (53 vs. 40 pct.), mens relativt færre er under 30 år (11 vs. 23 pct.). Aldersforskellen mellem de to grupper hænger sammen med, at større handicap som nævnt lidt hyppigere opstår, når man har passeret 40-årsalderen, mens mindre handicap lidt oftere opstår før de 16 år. Til sammenligning er gennemsnitsalderen for personer uden handicap 39,6 år. I denne gruppe er 29 pct. i alderen 50-64 år, mens ligeledes 29 pct. er under 30 år (resultat fremgår ikke af tabel).

Den laveste gennemsnitsalder finder vi blandt personer med et kognitivt handicap. Personer i denne gruppe er 34 år i gennemsnit, se tabel 2.7 i bilagsrapporten. Den lave gennemsnitsalder hænger sammen med, at halvdelen af denne gruppe er 16-29 år. Gennemsnitsalderen er højest blandt personer med mobilitetshandicap og personer med sygdom (hhv. 48 og 46 år), der som nævnt er blandt dem, der har fået handicappet i en relativt høj alder. I begge disse grupper er halvdelen af personerne 50 år eller derover.

Tabel 2.4 Personer med handicap fordelt efter alder, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent og gennemsnit.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
16-29 år	11,1	23,2	17,7
30-39 år	14,5	17,8	16,3
40-49 år	21,6	19,3	20,3
50-64 år	52,7	39,6	45,6
I alt	100,0	100,0	100,0
Gennemsnit	48,0	42,7	45,1
Uvægtet antal	1.289	1.613	2.902
Opvægtet antal	312.683	377.061	689.744

Anm.: Oplysninger om alder er baseret på registerdata.

8 pct. af personerne med handicap har et andet oprindelsesland end Danmark, se Tabel 2.5. Heraf kommer flertallet fra ikkevestlige lande. Andelen af personer fra ikkevestlige lande er størst blandt personer med større handicap (7 pct. vs. 5 pct. blandt personer med mindre handicap).

Tabel 2.5 Personer med handicap fordelt efter oprindelsesland, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
Danmark	90,4	93,0	91,8
Vestlige lande ¹	2,2	2,3	2,3
Ikkevestlige lande ²	7,4	4,7	5,9
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.289	1.613	2.902
Opvægtet antal	312.683	377.061	689.744

Anm.: Oplysninger om oprindelsesland er baseret på registerdata.

Note: ¹ Vestlige lande er alle 28 EU-lande, Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand.

² Ikkevestlige lande er alle øvrige lande.

Til sammenligning har 11 pct. af personerne uden handicap et andet oprindelsesland end Danmark. Heraf kommer de 8 pct. fra ikkevestlige lande (resultat fremgår ikke af tabel). Det vil sige, at der er færre med handicap blandt personer med ikkevestlig oprindelse end blandt personer med dansk oprindelse. En mulig forklaring herpå kan være, at ikkevestlige indvandrere i gen-

nemsnit er yngre end personer med dansk oprindelse (se Danmarks Statistik 2019c), da andelen af personer med handicap jo som vist i Tabel 2.4 stiger med alderen. Der kan dog også være forskellige tilbøjeligheder til at afrapportere handicap i de to grupper, hvis der fx er forskellige kulturelle opfattelser af, hvad handicap er.

2.7 Opsamling

Næsten 700.000 personer i befolkningen i alderen 16-64 år har et handicap. Dette svarer til, at 21 pct. i denne aldersgruppe har et handicap. Til sammenligning havde 16-19 pct. et handicap i perioden 2008-2014.

313.000 personer i aldersgruppen har et større handicap, svarende til ca. 10 pct. af alle. Denne andel har været relativt stabil i perioden 2008-2019. Derimod er andelen af personer med mindre handicap steget fra 7-9 pct. i perioden 2008-2014 til 12 pct. i 2019.

35 pct. af personerne med handicap har et mobilitetshandicap, 24 pct. har en sygdom, 16 pct. har et psykisk handicap, 5 pct. har et kognitivt handicap mens 3 pct. har et sanse- eller kommunikationshandicap. De resterende 17 pct. har et andet helbredsproblem eller handicap.

Flertallet (71 pct.) af personerne med handicap har fået deres handicap, efter at de fyldte 16 år, mens kun 8 pct. har et medfødt handicap. Personer med større handicap adskiller sig fra personer med mindre handicap ved, at deres handicap typisk er opstået senere: Relativt flere havde fået handicappet efter 40-årsalderen (39 vs. 32 pct.), mens relativt færre havde fået handicappet før de 16 år (16 mod 21 pct.).

Omkring halvdelen af personerne med handicap oplever, at deres handicap begrænser dem i sociale sammenhænge, mens op mod 2 ud af 3 ser ud til at opleve væsentlige arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger som følge af deres handicap.

Især personer med større handicap ser ud til at opleve, at deres handicap forhindrer dem i at deltage i samfundslivet på lige fod med andre: 75 pct. oplever begrænsninger i sociale sammenhænge, mens hele 90 pct. ser ud til at opleve væsentlige arbejdsmarkedsmæssige begrænsninger. De tilsvarende andele for personer med mindre handicap er henholdsvis 37 og 46 pct. Resultaterne tyder på, at vores måling af handicap lever op til den internationale standard på området, i det vi – ud over at måle forekomst af handicap – med sværhedsgrad af handicap også ser ud til at måle, omfanget af begrænsninger i forhold til ens virke i sociale og arbejdsmarkedsmæssige sammenhænge.

Personer med handicap har – målt på en skala fra 1-10 (hvor 1 betyder, at man slet ikke kan arbejde, og 10 betyder, at man har fuld arbejdsevne) – i gennemsnit en arbejdsevne på 6. Gennemsnittet for personer med større handicap er 4. Til sammenligning har personer uden handicap i gennemsnit en arbejdsevne på 9,5.

Lidt flere kvinder end mænd har et handicap. Gennemsnitsalderen i gruppen er 45 år. Personer med større handicap er lidt ældre end personer med mindre handicap (48 vs. 43 år i gennemsnit). 8 pct. af personerne med handicap har et andet oprindelsesland end Danmark. Heraf kommer flertallet fra ikkevestlige lande. Andelen af personer fra ikkevestlige lande er 7 pct. blandt personer med større handicap.

3 Beskæftigelsessituation

Den daværende VLAk-regering indgik i 2018 en bred politisk aftale om, at 'flere mennesker med handicap skal i beskæftigelse' (Beskæftigelsesministeriet, 2018). Med denne aftale blev det en målsætning frem mod 2025, at flere af de personer, der har en større handicap, og som modtager en midlertidig ydelse, skal i beskæftigelse (Beskæftigelsesministeriet & Børne- og Socialministeriet, 2018).

Formålet med dette kapitel er at beskrive, hvilken arbejdsmarkedstilknøytning personer med et handicap har sammenlignet med personer uden et handicap. I beskrivelserne deles personer med handicap op efter sværhedsgraden af handicapet. Vi viser, hvordan personer med og uden handicap er fordelt på arbejdsmarkedsstatus i 2019, dvs. om de er beskæftigede, ledige eller uden for arbejdsstyrken. I forlængelse heraf viser vi, hvordan beskæftigelsen for de undersøgte grupper har udviklet sig i perioden 2008-2019, og herunder, om beskæftigelsesgab mellem personer med og uden handicap har ændret sig i denne periode. Dernæst ser vi på, hvor udbredt job på særlige vilkår er blandt personer med handicap, der er i beskæftigelse i 2019. Vi viser også, hvordan fordelingen af personer med handicap på beskæftigelse (herunder ordinær og støttet beskæftigelse), ledighed og en placering uden for arbejdsstyrken har ændret sig over tid. Det giver os et nærmere indblik i bevægelserne bag den fundne beskæftigelsesudvikling. Til sidst viser vi, hvilke ydelser personer, der ikke er i beskæftigelse i 2019, modtager. Formålet med at se på fordelingen på ydelser er at få et indtryk af, hvor langt de ikke-beskæftigede med handicap er fra arbejdsmarkedet.

3.1 Arbejdsmarkedsstatus

Vi starter med at vise, hvordan personer med og uden et handicap er fordelt på beskæftigede, ledige og personer uden for arbejdsstyrken i 2019. Vi anvender AKU-definitionerne af beskæftigelse og ledighed til dette formål, se også afsnit 1.4.4.

Som forventet finder vi, at andelen af beskæftigede generelt er væsentligt lavere for personer med handicap end for personer uden handicap, se Tabel 3.1. 58 pct. af personerne med handicap er i beskæftigelse mod 84 pct. af personerne uden handicap. Blandt personer med større handicap er blot 37 pct. i beskæftigede.

Beskæftigede kan enten være lønmodtagere eller selvstændige. Andelen af selvstændige er omkring 4 pct. for personer med handicap uanset sværhedsgrad, mens den er 7 pct. for personer uden et handicap. *Inden for* gruppen af beskæftigede er andelen af selvstændige stort set den samme for personer med og uden handicap (7-8 pct.). Dette svarer til resultaterne af tidligere studier, se afsnit 1.3. Imidlertid dækker resultatet over, at der er relativt flere selvstændige blandt personer med større end blandt personer med mindre handicap (10 vs. 5 pct.). En medvirkende årsag til den fundne forskel kan være, at personer med større handicap i gennemsnit er ældre end personer med mindre handicap, se afsnit 2.6. Selvstændige er således generelt ældre end lønmodtagere (Danmarks Statistik, 2020b). En yderligere årsag kan være, at selvstændig virksomhed potentielt kan give bedre muligheder for at tilpasse arbejdsvilkårene til ens behov, hvilket kan være særligt attraktivt for personer med større handicap.

Tidligere studier viser, at andelen af ledige er stort set den samme i de undersøgte grupper, mens der er stor forskel på andelen af personer uden for arbejdsstyrken, se afsnit 1.3. Vi finder de

samme resultater her: Andelen af ledige udgør omkring 4 pct. af alle uanset handicap eller ej og uanset handicappets sværhedsgrad, mens er der stor forskel på, hvor stor en andel der står uden for arbejdsstyrken. 59 pct. af personerne med større handicap står uden for arbejdsstyrken mod 21 pct. blandt personer med mindre handicap og blot 12 pct. blandt personer uden handicap.

Tabel 3.1 Personer fordelt efter arbejdsmarkedsstatus og beskæftigelsestype (lønmodtager eller selvstændig). Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
<i>Beskæftigede</i>	36,8	74,8	57,6	84,0
Lønmodtagere	32,9	70,6	53,5	77,4
Selvstændige	3,8	4,1	4,0	6,6
<i>Ikke-beskæftigede</i>	63,2	25,2	42,4	16,0
Ledige	3,9	4,4	4,2	4,0
Uden for arbejdsstyrken	59,4	20,8	38,3	12,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Opregnet antal personer	1.289	1.613	2.902	11.135
Uvægtet antal personer	312.683	377.061	689.744	2.585.333

Selvom andelen af ledige er den samme i de undersøgte grupper, er der forskel på, hvor stor en andel de ledige udgør af arbejdsstyrken, dvs. af summen af beskæftigede og ledige. Beregninger baseret på tallene i Tabel 3.1 viser, at de ledige udgør næsten 7 pct. af personerne i arbejdsstyrken blandt personer med handicap mod 4,5 pct. blandt personer uden handicap. Den tilsvarende andel blandt personer med større handicap er næsten 10 pct.

3.2 Beskæftigelsesudvikling

Vi ser dernæst på, hvordan beskæftigelsen har udviklet sig for personer med og uden handicap i perioden 2008-2019. Det skal indledningsvis bemærkes, at de opgjorte beskæftigelsesfrekvenser ikke stemmer helt overens med de publicerede beskæftigelsestal, der fremgår af tidligere undersøgelser, se Larsen og Høgelund (2015) og Larsen og Larsen (2017). Forklaringen er for det første, at mens vi her definerer beskæftigelse som AKU-beskæftigelse, se afsnit 1.4.5, følger de tidligere studier kun tilnærmelsesvist denne definition (se Larsen & Høgelund, 2015:62). For det andet anvender vi i denne undersøgelse nye opregningsvægte for at sikre, at opgørelserne for de enkelte år tilbage i tid bliver mere sammenlignelige, se afsnit 1.4.3.

Den beskæftigelsesudvikling, som vi præsenterer i dette afsnit, stemmer i høj grad overens med den overordnede udvikling, der opgøres af Danmarks Statistik baseret på registerdata (Danmarks Statistik, 2020b). Den fundne udvikling for personer med handicap kan derfor med stor sandsynlighed tilskrives reelle ændringer og ikke blot tilfældige ændringer i data henover årene.

De seneste år er beskæftigelsen steget generelt, og det gælder også for personer med handicap, uanset sværhedsgrad, se Tabel 3.2. Efter finanskrisen faldt beskæftigelsen for alle de undersøgte grupper, men siden 2014 er beskæftigelsen steget igen. Beskæftigelsen er således

højere i 2019 end i 2008 for alle grupper undtagen personer med mindre handicap. For personer med handicap gælder, at beskæftigelsen steg fra 44 pct. i 2014 til 58 pct. i 2019. I samme periode steg beskæftigelsen for personer med større handicap fra 29 til 37 pct.

Det varierer lidt for årene, i hvilket kvartal datagrundlaget er indsamlet, jf. afsnit 1.4.2. Derfor kan beskæftigelsesudviklingen vist i Tabel 3.2 være påvirket af sæsonudsving. Vi har derfor også set på beskæftigelsesudviklingen i en opgørelse, hvor vi har prøvet at tage højde for sæsonudsving. Det har vi gjort ved at anvende en alternativ definition af beskæftigelse, hvor vi ikke betragter lønmodtagerjob af kortere varighed som beskæftigelse (se afsnit 1.4.4). Det viser sig dog, at udviklingen og niveauet for beskæftigelse er stort set det samme, uanset hvilken af de to beskæftigelsesdefinitioner, vi anvender. Vi har derfor valgt kun at vise beskæftigelsesudviklingen baseret på AKU-definitionen af beskæftigelse svarende til opgørelsen i Tabel 3.2.

Tabel 3.2 Andel beskæftigede i 2008, 2010, 2012, 2014, 2016¹ og 2019. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. Vægtet procent.

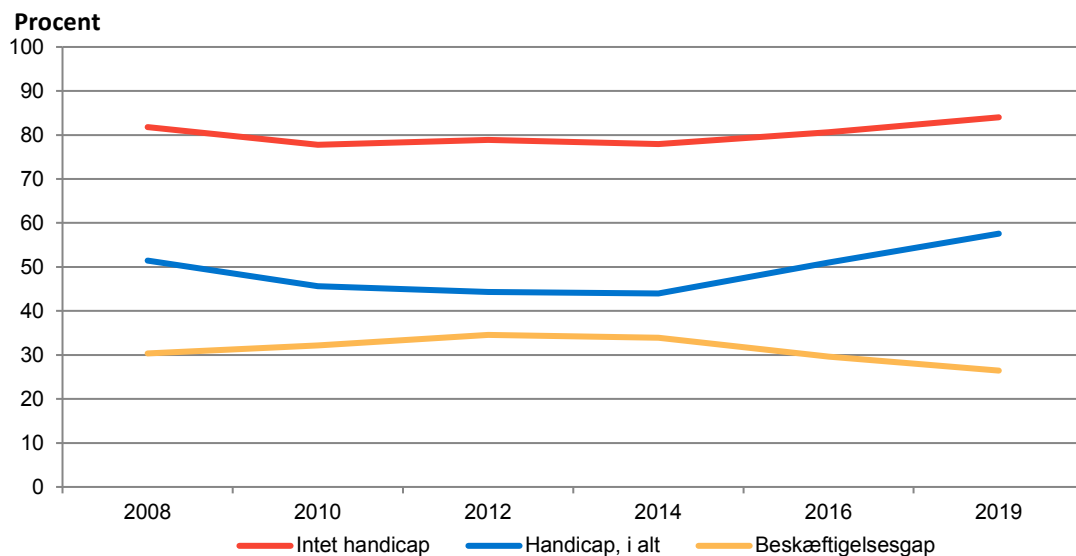
	2008	2010	2012	2014	2016 ¹	2019
Større handicap	32,0	30,4*	27,1*	29,2*	31,7*	36,8*
Mindre handicap	74,5	68,1*	67,8	66,5	69,6*	74,8*
Handicap, i alt	51,4	45,6*	44,3	44,0	51,0*	57,6*
Intet handicap	81,8	77,8*	78,9	77,9	80,6*	84,0*

Anm.: Her angiver *, at beskæftigelsesfrekvensen er statistisk signifikant forskellig fra året før, inden for den enkelte gruppe. For uvægtet og opregnet antal for hver år, se Tabel 1.1 og Tabel 1.2 i afsnit 1.4.

Note: ¹ Tal for 2016 skal fortolkes med varsomhed, se afsnit 1.4.4.

Udviklingen i beskæftigelsen for personer med og uden handicap er vist i Figur 3.1. Desuden fremgår beskæftigelsesgabets mellem de to grupper i de enkelte år. Beskæftigelsesgabets er her defineret som forskellen mellem beskæftigelsesfrekvensen mellem personer med og uden handicap. Det fremgår, at forskellen i beskæftigelsen mellem personer med og uden handicap steg under lavkonjunkturen efter finanskrisen fra 30 procentpoint i 2008 til 35 procentpoint i 2012. Siden 2012 er beskæftigelsesgabets mellem de to grupper imidlertid blevet mindre. I 2019 er beskæftigelsesgabets på 26 procentpoint mod 35 procentpoint i 2012. Beskæftigelsessituationen for personer med handicap ser med andre ord ud til at være blevet relativt forbedret i denne periode.

Figur 3.1 Andel beskæftigede for personer med og uden et handicap og beskæftigelsesgab mellem de to grupper, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016¹ og 2019. Vægtet pct.

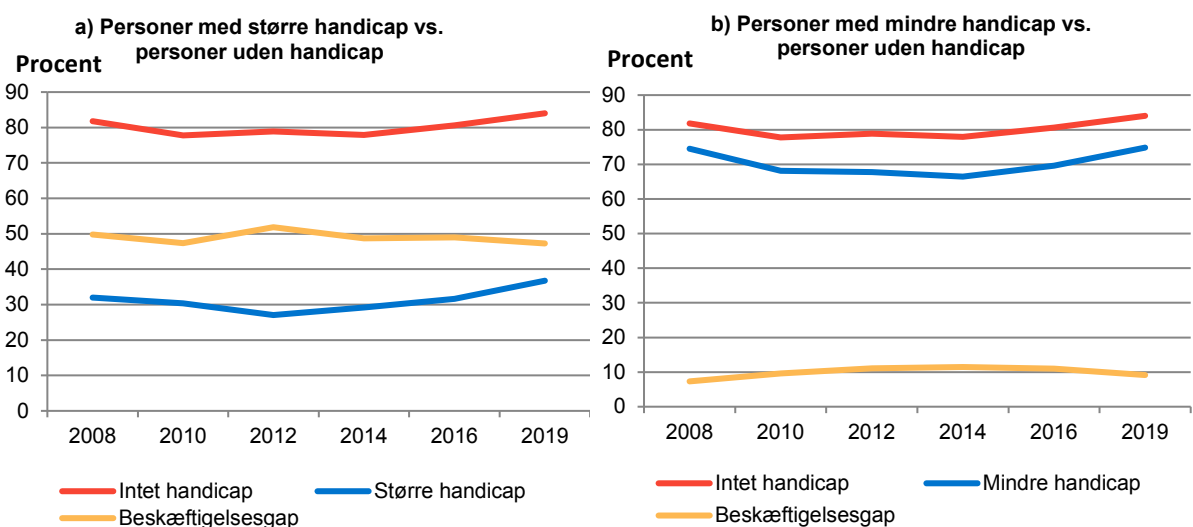

Anm.: For uvægtet og opregnet antal for hver år, se Tabel 2.1 afsnit 1.4.2.

Note: ¹ Tal for 2016 skal fortolkes med varsomhed, se afsnit 1.4.4.

Beskæftigelsesgab ser især ud til at være blevet reduceret for personer med større handicap, se Figur 3.2, der viser beskæftigelsesgab mellem personer uden handicap og personer med henholdsvis større og mindre handicap. Vi finder, at beskæftigelsesgab mellem personer med større handicap og personer uden handicap er faldet siden 2012 fra 52 procentpoint i 2012 til 47 procentpoint i 2019. I samme periode faldt det tilsvarende beskæftigelsesgab for personer med mindre handicap fra 11 procentpoint i 2012 til 9 procentpoint i 2019.

Figur 3.2 Andel beskæftigede blandt personer med og uden handicap og beskæftigelsesgab mellem de to grupper for a) personer med større handicap og b) personer med mindre handicap, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016¹ og 2019. Vægtet procent.

Anm.: For uvægtet og opregnet antal for hver år, se Tabel 2.1 afsnit 1.4.2.

Note: ¹ Tal for 2016 skal fortolkes med varsomhed, se afsnit 1.4.4.

I afsnit 3.4 ser vi nærmere på de bevægelser i ledighed og placering uden for arbejdsstyrken, der ligger bag den fundne beskæftigelsesudvikling for personer med handicap.

3.3 Ansættelse på særlige vilkår

Resultaterne oven for viste, at personer med handicap – og især personer med et større handicap – har en lavere beskæftigelsesfrekvens end personer uden handicap. I dette afsnit viser vi først, i hvilket omfang beskæftigede med handicap er ansat på særlige vilkår på grund af helbredsproblemer eller handicappet.¹³ Job på særlige vilkår kan fx være fleksjob, løntilskudsjob for førtidspensionister, aftalebaseret skånejob uden offentlig tilskud, virksomhedspraktik, arbejdsprøvning, virksomhedsrevalidering, job under isbryderordningen eller beskyttet beskæftigelse.

Som det fremgår af Figur 3.3 har 37 pct. af de beskæftigede med større handicap et job på særlige vilkår, mens det samme er tilfældet for knap 10 pct. af de beskæftigede med mindre handicap. Langt de fleste i job på særlige vilkår har et fleksjob.¹⁴

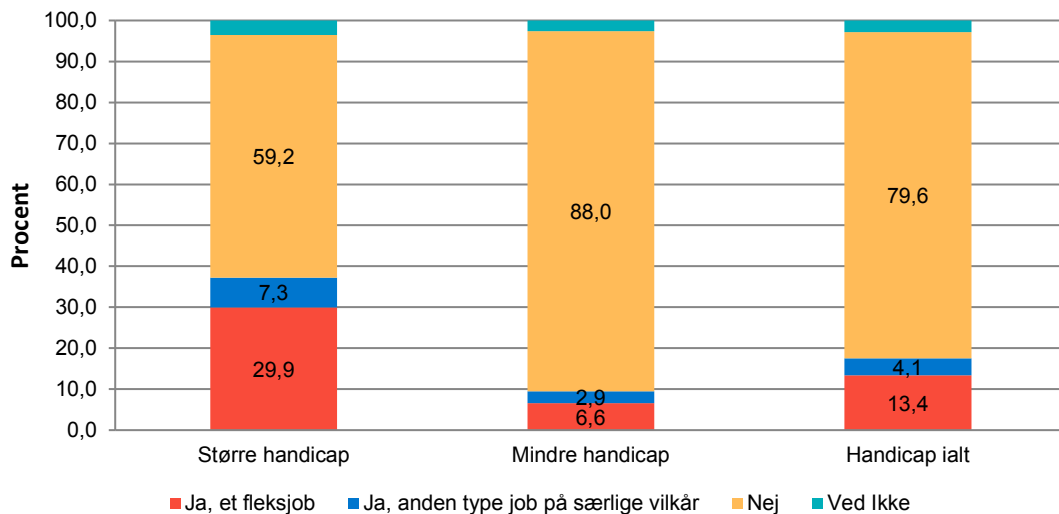
48 pct. af de beskæftigede med et kognitivt handicap er ansat på særlige vilkår mod 11 pct. af de beskæftigede med sygdom og 14 pct. af de beskæftigede med sanse- og kommunikationshandicap, se tabel 3.2 i bilagsrapporten.

Blandt personer med et handicap, der har et job på særlige vilkår, arbejder omkring en tredjedel (35 pct.) på samme arbejdsplads, som før de fik tilbudt deres nuværende job på særlige vilkår. Omkring en femtedel (22 pct.) arbejdede slet ikke, før de fik tilbudt deres nuværende job (Figur 3.4). Der er ikke statistisk signifikant forskel på personer med større handicap og personer med mindre handicap med hensyn til, hvad de lavede før de fik tilbudt deres nuværende job på særlige vilkår.

¹³ Personer uden handicap er ikke blevet spurgt, om de arbejder på særlige vilkår

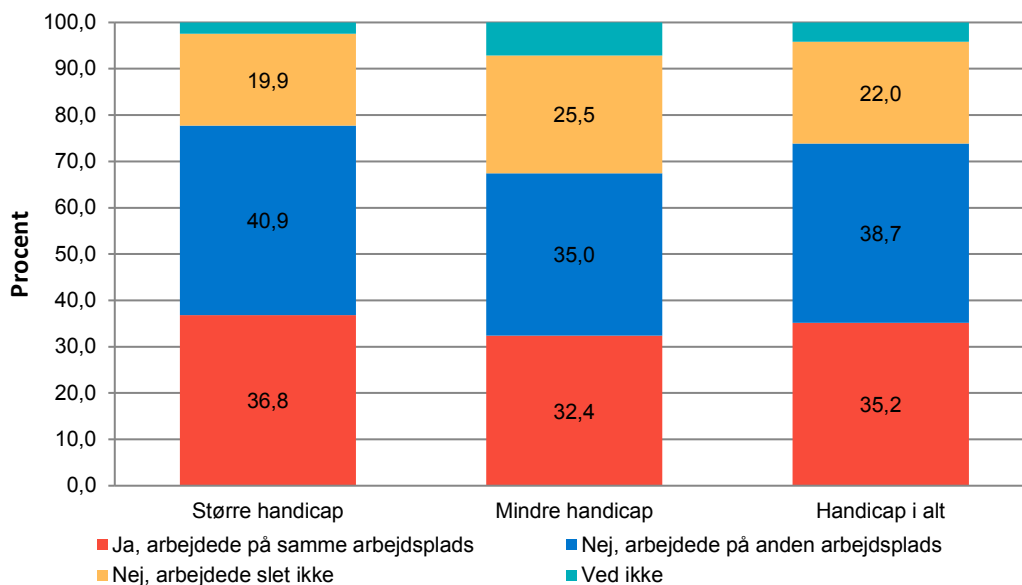
¹⁴ Af diskretionshensyn kan vi ikke for personer med større handicap og for personer med mindre handicap opdele kategorien "Ja, anden type job på særlige vilkår" på underkategorierne: "løntilskudsjob for førtidspensionister", "aftalebaseret skånejob uden offentlig tilskud", "virksomhedspraktik, arbejdsprøvning, virksomhedsrevalidering", "job under isbryderordningen", "beskyttet beskæftigelse" og "andre job på særlige vilkår". For handicap i alt er personerne i "Ja, anden type job på særlige vilkår" dog jævnt fordelt over underkategorierne.

Figur 3.3 Beskæftigede personer med handicap fordelt på, om de pga. af helbredsproblemer eller handicapet har et job på særlige vilkår i form af et fleksjob, en anden type job på særlige vilkår eller et job på ordinære vilkår. Særskilt efter, om handicapet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent

Anm.: Personer med større handicap adskiller sig statistisk signifikant fra personer med mindre handicap. Uvægtet antal: Større handicap: 522, Mindre handicap: 1.234. Opregnet antal: Større handicap: 114.912, Mindre handicap: 281.799.

Figur 3.4 Personer med handicap ansat på særlige vilkår fordelt efter, om de arbejder på samme arbejdsplads som, før de fik tilbudt deres nuværende på særlige vilkår, eller ej. Særskilt efter, om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

Anm.: Personer med større handicap adskiller sig ikke statistisk signifikant fra personer med mindre handicap. Uvægtet antal: Større handicap: 188, Mindre handicap: 111. Opregnet antal: Større handicap: 40.010, Mindre handicap: 23.778.

3.4 Udvikling i arbejdsmarkedsstatus

Resultaterne i afsnit 3.2 viste, at både faldet i beskæftigelsen i perioden 2008-2012 og stigningen i beskæftigelsen i perioden 2014-2019 var større for personer med handicap end for personer uden handicap. Afsnit 3.3 viste endvidere, at en stor andel af de beskæftigede med handicap er i støttet beskæftigelse. Det gælder især personer med større handicap, hvor lidt over en tredjedel af de beskæftigede med større handicap i 2019 var i støttet beskæftigelse. Vi har derfor i dette afsnit først undersøgt, i hvilket omfang de ændrede beskæftigelsesandele for personer med handicap kan tilskrives ændringer i henholdsvis andelen af ordinært beskæftigede og andelen af personer i støttet beskæftigelse. Den støttede beskæftigelse er opdelt i fleksjob og anden type job på særlige vilkår.

For det andet har vi i dette afsnit undersøgt, hvordan andelen af ledige og andelen af personer uden for arbejdsstyrken har ændret sig som følge af ændringerne i beskæftigelsesandelene for personer med og uden handicap. Dette giver bl.a. en indikation af, om der er et beskæftigelsespotentiale blandt personer med handicap, der er placeret for arbejdsstyrken.

Faldet fra 2008 til 2012 i andelen af beskæftigede med handicap på 7 procentpoint var især et resultat af, at andelen af personer i denne gruppe, der var ordinært beskæftigede, faldt med 6 procentpoint. Tilsvarende kunne faldet i andelen af beskæftigede med større handicap på 5 procentpoint især tilskrives, at andelen af ordinært beskæftigede i denne gruppe faldt med mere end 4 procentpoint. Stigningen fra 2014-2019 i andelen af beskæftigede med handicap

var udelukkende et resultat af, at andelen af personer i ordinær beskæftigelse steg.¹⁵ Stort set det samme gjaldt blandt personer større handicap. For denne gruppe gjaldt dog også, at andelen af personer i støttet beskæftigelse steg med 1 procentpoint.

Resultaterne viser, at både den faldende beskæftigelse i perioden 2008-2012 og den stigende beskæftigelse i perioden 2014-2019 blandt personer med handicap i vid udstrækning er en følge af ændringer i andelen af ordinært beskæftigede. Resultaterne tyder dermed på, at beskæftigelsen for denne gruppe i høj grad er påvirket af konjunkturudviklingen. I forlængelse heraf tyder de relativt store udsving over tid i beskæftigelsen for personer med handicap på, at beskæftigelsen er mere konjunkturfølsom for denne gruppe end for personer uden handicap.

Faldet i andelen af beskæftigede med handicap i perioden 2008-2012 resulterede både i, at andelen af personer i denne gruppe, der var uden for arbejdsstyrken, og andelen af ledige steg. Et fald i andelen af beskæftigede på 7 procentpoint betød således, at andelen af personer uden for arbejdsstyrken steg med 4 procentpoint, mens andelen af ledige steg med 3 procentpoint. Tilsvarende resulterede et fald i andelen af beskæftigede med større handicap på 5 procentpoint i, at andelen af personer i denne gruppe, der var uden for arbejdsstyrken, steg med 3 procentpoint, mens andelen af ledige steg med 2 procentpoint. Til sammenligning førte faldet i andelen af beskæftigede uden handicap i samme periode udelukkende til en stigning i andelen af personer i denne gruppe, der var ledige, mens andelen af personer uden for arbejdsstyrken samtidig faldt en smule.

¹⁵ Andelen af personer med handicap, der er i fleksjob, faldt i samme periode. Dette er overraskende set i lyset af, at antallet af personer i fleksjob steg i perioden (Danmarks Statistik, 2020b). Udviklingen kan givetvis tilskrives, at andelen af personer med mindre handicap samtidig er steget, se afsnit 2.1 – en gruppe, der i mindre omfang er i fleksjob end personer med større handicap, se Tabel 3.3.

Tabel 3.3 Personer fordelt efter arbejdsmarkedsstatus og beskæftigelsestype (ordinær beskæftigelse, fleksjob eller ansat på andre særlige vilkår¹). Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016² og 2019, vægtet procent, og ændring i perioden 2008-2012 og 2014-2019, vægtet procentpoint.

	2008	2010	2012	2014	2016 ²	2019	2008-2012	2014-2019
<i>Større handicap</i>								
Beskæftiget	32,0	30,4	27,1	29,2	31,7	36,8	-4,9	7,5
Ordinær beskæftigelse	21,6	18,1	17,3	16,4	17,4	23,1	-4,3	6,7
Fleksjob	7,3	8,5	8,2	10,5	10,6	11,0	0,9	0,5
Andre særlige vilkår	3,0	3,8	1,5	2,3	3,6	2,7	-1,5	0,3
Ledige	2,2	4,3	4,3	4,4	4,0	3,9	2,0	-0,5
Uden for arbejdsstyrken	65,8	65,3	68,7	66,4	64,4	59,4	2,9	-7,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
<i>Mindre handicap</i>								
Beskæftiget	74,5	68,1	67,8	66,5	69,6	74,8	-6,7	8,4
Ordinær beskæftigelse	67,1	61,3	61,9	58,6	63,3	67,7	-5,2	9,1
Fleksjob	5,6	4,8	4,3	5,3	5,0	4,9	-1,3	-0,4
Andre særlige vilkår	1,8	2,1	1,7	2,6	1,4	2,1	-0,2	-0,4
Ledige	2,4	5,1	7,0	7,7	6,2	4,4	4,6	-3,3
Uden for arbejdsstyrken	23,1	26,8	25,2	25,9	24,2	20,8	2,1	-5,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
<i>Handicap, i alt</i>								
Beskæftiget	51,4	45,6	44,3	44,0	51,0	57,6	-7,1	13,6
Ordinær beskæftigelse	42,4	35,5	36,2	33,1	40,8	47,5	-6,2	14,3
Fleksjob	6,5	7,0	6,5	8,4	7,8	7,7	0,0	-0,8
Andre særlige vilkår	2,5	3,1	1,6	2,4	2,5	2,4	-0,9	0,0
Ledige	2,3	4,6	5,4	5,7	5,1	4,2	3,1	-1,5
Uden for arbejdsstyrken	46,3	49,8	50,2	50,3	43,9	38,3	4,0	-12,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
<i>Intet handicap</i>								
Beskæftiget	81,8	77,8	78,9	77,9	80,6	84,0	-2,9	6,1
Ledige	3,1	6,8	6,6	5,8	4,8	4,0	3,5	-1,9
Uden for arbejdsstyrken	15,1	15,5	14,4	16,2	14,6	12,0	-0,6	-4,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

Anm. For uvægtet og opregnet antal for hvert år, se Tabel 1.1 og Tabel 1.2 i afsnit 1.4.

Note: ¹ Vi har ikke oplysninger om, hvorvidt personer uden handicap er ansat i støttet beskæftigelse. ² Tal for 2016 skal fortolkes med varsomhed, se afsnit 1.4.4.

Stigningen i andelen af beskæftigede med handicap i perioden 2014-2019 betød især, at andelen af personer i denne gruppe, der var uden for arbejdsstyrken, faldt. Som resultat af, at beskæftigelsesandelen i denne gruppe steg med 14 procentpoint, faldt andelen af personer med handicap, der var uden for arbejdsstyrken, med 12 procentpoint, mens andelen af ledige faldt med 2 procentpoint. Stigningen i andelen af beskæftigede med større handicap på næsten 8 procentpoint førte tilsvarende til et fald på 7 procentpoint i andelen af personer i denne gruppe, der var uden for arbejdsstyrken. En lignende tendens viste sig blandt personer uden

handicap, hvor en stigning i andelen af beskæftigede på 6 procentpoint resulterede i, at andelen af personer i denne gruppe, der var uden for arbejdsstyrken, faldt med 4 procentpoint, mens andelen af ledige faldt med 2 procentpoint.

Resultaterne viser, at det indsnævrede beskæftigelsesgab mellem personer med og uden handicap i højkonjunkturperioden hænger sammen med, at andelen af personer med handicap, der er uden for arbejdsstyrken, er faldet markant. Dette fald kan ikke blot tilskrives, at sammensætningen af gruppen af personer med handicap har ændret sig over tid til at bestå af relativt flere med mindre handicap, se afsnit 2.1. Der er således også sket et fald i andelen af personer uden for arbejdsstyrken inden for gruppen af personer med større handicap. Resultaterne indikerer dermed, at der har været et uudnyttet beskæftigelsespotentiale blandt personer med handicap med en placering uden for arbejdsstyrken.

3.5 Ikke-beskæftigedes modtagelse af offentlige ydelser

I dette afsnit ser vi på, hvilke typer af offentlige ydelser ikke-beskæftigede modtager. Formålet er få nogle indikationer på, hvor langt ikke-beskæftigede med handicap er fra arbejdsmarkedet. Da personer under 18 år ikke modtager offentlige ydelser, afgrænser vi analyserne i dette afsnit til personer i alderen 18-64 år (modsat 16-64 år som i det meste af den øvrige rapport). Tabel 3.4 viser, hvordan ikke-beskæftigede med og uden handicap er fordelt på ydelser. Modtagelsen af ydelser er opgjort i den uge, hvor respondenterne er interviewet til AKU, se også afsnit 1.4.1.¹⁶

Der er forholdsvis mange af de ikke-beskæftigede, som ikke modtager en ydelse – især blandt personer uden handicap. Vi har set nærmere på aldersfordelingen for dem, der ikke modtager en ydelse, og finder, at en stor andel af dem enten er 18-21 år eller 60-64 år. Dette taler for, at 'ingen ydelse' typisk afspejler, at man bliver forsørget af enten forældre eller ægtefælle.

Nogle af de ikke-beskæftigede modtager SU, dvs. at de er under uddannelse. Denne ydelse har en lidt anden karakter end de øvrige ydelser i Tabel 3.4. Personer på SU er formentlig typisk ikke ubeskæftigede, fordi de ikke kan få et job, men fordi de forbereder sig til fremtidig beskæftigelse. 9 pct. af de ikke-beskæftigede med handicap modtager SU. Dette dækker over store forskelle afhængigt af sværhedsgraden af handicappet: 4 pct. med større handicap og 18 pct. med mindre handicap modtager SU. Sammenlignet hermed modtager 31 pct. af de ikke-beskæftigede uden handicap SU.

Der er også stor forskel på, hvilke ydelser ikke-beskæftigede med og uden handicap i øvrigt modtager – især personer med større handicap adskiller sig fra personer uden handicap. Kun 2 pct. af de ikke-beskæftigede med et større handicap modtager arbejdsløshedsdagpenge mod 17 pct. af de ikke-beskæftigede uden et handicap. Omvendt modtager 13 pct. af de ikke-beskæftigede med større handicap og kun 3 pct. af de ikke-beskæftigede uden handicap kon-tanthjælp, integrationsydelse eller uddannelseshjælp, samtidig med at de er visiteret som aktivitetsparate. En markant større andel af de ikke-beskæftigede med et større handicap end af de ikke-beskæftigede uden handicap modtager endvidere sygedagpenge, revalidering, resourceforløb, jobafklaringsforløb, eller førtidspension. 53 pct. af de ikke-beskæftigede med et større handicap mod 5 pct. de ikke-beskæftigede uden handicap modtager fx førtidspension.

¹⁶ Bilagstabel 1.1 indeholder fordelinger for alle personer – både beskæftigede og ikke-beskæftigede, hvor de ikke-beskæftigede er opdelt på de samme ydelseskategorier som i Tabel 3.4. Heraf fremgår det, hvor stor en andel personer med en bestemt ydelse udgør af hele af gruppen, fx gruppen af personer med et større handicap.

Tabel 3.4 18-64-årige ikke-beskæftigede, fordelt efter, hvilken ydelse de modtager. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap i alt*	Intet handicap
SU	4,3	18,0	8,6	31,3
A-dagpenge og barselsdagpenge	2,0	6,7	3,5	17,2
Kontanthjælp mv. – jobparat ¹	1,5	5,6	2,8	4,3
Kontanthjælp mv. – aktivitetsparat ²	12,5	13,6	12,9	3,4
Ledighedsydelse	4,3	-	-	-
Sygedagpenge	4,1	5,8	4,6	1,7
Revalidering, ressourceforløb og jobafklaring	9,3	7,4	8,7	1,2
Førtidspension	53,0	20,5	42,7	5,4
Efterløn og fleksydelse	1,5	4,6	2,5	8,2
Ingen ydelse ³	5,8	14,4	8,5	26,9
Uoplyst ⁴	1,9	-	-	-
I alt, procent	100,0	100,0	100,0	100,0
Opvægtet antal personer	196.063	90.522	286.585	372.420
Uvægtet antal personer	757	357	1.114	1.594

Anm.: Oplysninger om ydelser er baseret på registerdata.

Note: ¹ Modtager kontanthjælp, integrationsydelse eller uddannelseshjælp og er visiteret som job- eller (åbenlyst) uddannelsesparat.

² Modtager kontanthjælp, integrationsydelse eller uddannelseshjælp og er visiteret som aktivitetsparat.

³ Der er forholdsvis mange, som er i kategorien "Ingen ydelse". For alle de ikke-beskæftigede med "Ingen ydelse" er 26 pct. 18-21 år og 23 pct. 60-64 år. Personer med et større handicap skiller sig ud fra de øvrige grupper, ved at 6 pct. er 18-21 år og 44 pct. er 60-64 år for ikke-beskæftigede med "Ingen ydelse".

⁴ Uoplyst grundet uoverensstemmelse mellem AKU og registeroplysninger.

Men hvad siger fordelingen på ydelser så om, hvor langt de ikke-beskæftigede er fra arbejdsmarkedet? Det er otte kategorier af ydelser (ud over SU) vist i Tabel 3.4, og det er svært at rangordne disse fra 1 til 8 ud fra, hvor langt modtagerne af ydelsen er fra arbejdsmarkedet. For eksempel må sygedagpengemodtagere formodes at være en meget bredt sammensat kategori, hvor nogle hurtigt vil vende tilbage til et arbejde efter endt sygdom, mens andre er på vej ud af arbejdsmarkedet. Man kan dog sige, at personer på efterløn og fleksydelse typisk har trukket sig helt eller delvist tilbage fra arbejdsmarkedet (selvom nogle har en høj arbejdsevne) og vil for de flestes vedkommende ikke vende tilbage til arbejdsmarkedet i nævneværdigt omfang (Larsen et al., 2012). Kun få af personerne med større handicap modtager disse ydelser, hvilket formentlig hænger sammen med, at relativt mange af dem allerede har forladt arbejdsmarkedet på førtidspension. Omkring halvdelen af de ikke-beskæftigede med et større handicap modtager førtidspension, der jo som udgangspunkt er en varig ydelse, som man modtager, fordi man har en varigt nedsat arbejdsevne. Personer på førtidspension kan derfor også siges at være meget langt fra arbejdsmarkedet.

De ydelsesmodtagere, der må forventes at være tættest på beskæftigelse, er personer på arbejdsløshedsdagpenge og herefter jobparate kontanthjælpsmodtagere mv. Aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere mv. må forventes at være længere væk fra beskæftigelse, og det samme gælder personer på revalidering, ressourceforløb og jobafklaringsforløb. For at underbygge, at dagpengemodtagere er tættere på beskæftigelse end kontanthjælpsmodtagere mv, der er jobparate eller aktivitetsparate, har vi set på, hvor stor en andel inden for de tre grupper

af ydelsesmodtagere, som ifølge den anvendte AKU-definition er ledige, dvs. at de er ubeskæftede personer, som aktivt har søgt arbejde inden for de seneste fire uger og kan tiltræde et job inden for de kommende to uger, se også afsnit 1.4.5. Andelen af AKU-ledige inden for de enkelte grupper giver med andre ord et billede af, i hvilket omfang modtagere af forskellige typer af ydelser står til rådighed for arbejdsmarkedet. De ikke-beskæftede, der ikke er AKU-ledige, er uden for arbejdsstyrken. Både for personer med handicap som helhed og for personer uden handicap finder vi, at 80 pct. af dagpengemodtagerne og 45 pct. af de jobparate kontanthjælpsmodtagere mv. er ledige ifølge AKU-definitionen. For de aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere mv. er 5 pct. af personerne med handicap og 11 pct. af personerne uden handicap AKU-ledige (resultat fremgår ikke af tabel).

Alt i alt tyder fordelingerne i Tabel 3.4 på, at især en stor andel af de ikke-beskæftede med større handicap (måske ikke overraskende) er meget langt fra arbejdsmarkedet. Hvis vi alene medregner personer, der modtager førtidspension, efterløn eller fleksydelse, drejer det sig om 55 pct. af denne gruppe. Hvis vi også medregner personer på revalidering, ressourceforløb og jobafklaringsforløb samt aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere mv., drejer det sig om 76 pct. af dem.

Blandt ikke-beskæftede med mindre handicap udgør personer, der modtager førtidspension, efterløn eller fleksydelse, 25 pct. Når personer på revalidering, ressourceforløb og jobafklaringsforløb og aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere mv. medregnes, drejer det sig om 46 pct. De tilsvarende andele for ikke-beskæftede uden handicap er 14 pct., når personer, der modtager førtidspension, efterløn eller fleksydelse, indgår, og 18 pct., når personer på revalidering, ressourceforløb og jobafklaringsforløb samt aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere mv. også medregnes.

3.6 Opsamling

Andelen af beskæftigede er væsentligt lavere blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap. 58 pct. af personerne med handicap er i beskæftigelse mod 84 pct. af personerne uden handicap i 2019. Blandt personer med større handicap er blot 37 pct. i beskæftigelse. Beskæftigelsesgabets mellem personer med og uden handicap er dermed 26 procentpoint, mens beskæftigelsesgabets mellem personer med et større handicap og personer uden handicap er 47 procentpoint i 2019.

Muligheder for ansættelse på særlige vilkår ser ud til at spille en stor rolle for beskæftigelsen for personer med handicap. 37 pct. af de beskæftigede med større handicap og 10 pct. af de beskæftigede med mindre handicap er ansat på særlige vilkår. De fleste af dem, der er ansat på særlige vilkår, har et fleksjob.

Ledigheden er større blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap. Blandt personer med handicap, der er i arbejdsstyrken, er næsten 7 pct. ledige mod 4,5 pct. blandt personer uden handicap. Blandt personer større handicap udgør ledige næsten 10 pct. af dem, der er i arbejdsstyrken.

Markant flere af personerne med handicap end af personerne uden handicap er uden for arbejdsstyrken (38 mod 12 pct.). Blandt personer med større handicap drejer det sig om 59 pct.

Især ikke-beskæftede med større handicap modtager ydelser, der indikerer, at de er længere fra arbejdsmarkedet end ikke-beskæftede uden handicap. Dette viser sig for det første ved,

at de i mindre omfang modtager dagpenge og i større omfang modtager kontanthjælp, integrationsydelse eller uddannelseshjælp, samtidig med at de er visiteret som aktivitetsparate, end ikke-beskæftigede uden handicap.

Den større afstand til arbejdsmarkedet viser sig for det andet ved, at omkring halvdelen af de ikke-beskæftigede med et større handicap modtager førtidspension, og 10 pct. modtager revalidering, ressource- eller jobafklaringsforløb. Kun ganske få personer med et større handicap modtager A-dagpenge (2 pct. af de ikke-beskæftigede). Hvis vi alene medregner personer, der modtager førtidspension, efterløn eller fleksydelse som personer, der er langt fra arbejdsmarkedet, drejer det sig om 55 pct. af de ikke-beskæftigede med større handicap. Hvis vi også medregner personer på revalidering, ressourceforløb og jobafklaringsforløb og aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere mv., drejer det sig om 76 pct. af de ikke-beskæftigede med større handicap. De tilsvarende andele for ikke-beskæftigede uden handicap er henholdsvis 14 og 18 pct.

Tal for beskæftigelsen i perioden 2008-2019 viser, at beskæftigelsesudviklingen for personer med handicap i et stort omfang følger konjunkturerne, ligesom det er tilfældet for personer uden et handicap. Efter finanskrisen faldt beskæftigelsen for alle de undersøgte grupper, men beskæftigelsen steg igen i perioden 2014-2019. I samme periode faldt andelen af personer med handicap, der er uden for arbejdsstyrken, med 12 procentpoint. Det tilsvarende tal for personer med større handicap er 7 procentpoint. Dette tyder på, at der har været et uudnyttet beskæftigelsespotentiale blandt personer med handicap uden for arbejdsstyrken.

Beskæftigelsessituationen for personer med handicap er blevet relativt forbedret siden 2012. Beskæftigelsesgabets mellem personer med og uden handicap steg under lavkonjunkturerne i perioden 2008-2012, men siden 2014 er beskæftigelsesgabets mellem de to grupper blevet mindre. I 2019 er beskæftigelsesgabets på 26 procentpoint mod 35 procentpoint i 2012. Resultaterne tyder på, at beskæftigelsen for personer med handicap er mere påvirket af konjunkturudsving end beskæftigelsen for personer uden handicap.

Beskæftigelsesgabets er især reduceret for personer med større handicap. Beskæftigelsesgabets mellem personer med større handicap og personer uden handicap er faldet fra 52 procentpoint i 2012 til 47 procentpoint i 2019. Til sammenligning er beskæftigelsesgabets mellem personer med mindre handicap og personer uden handicap faldet fra 11 procentpoint i 2012 til 9 procentpoint i 2019.

4 Beskæftigelsespolitiske indikatorer: Personer med handicap

Formålet med dette og de efterfølgende kapitler er at forøge den eksisterende viden om de faktorer, der kan virke fremmende eller hæmmende for beskæftigelsessituationen for personer med handicap. Fokus i dette kapitel er på beskæftigelsespolitiske indikatorer, der er knyttet til personerne selv.

For det første har vi belyst en række indikatorer, der giver et indblik i kapaciteten hos personer med handicap (afsnit 4.1). For det andet har vi belyst jobsøgning hos personer med handicap – både for beskæftigede og ikke-beskæftigede (afsnit 4.2). For det tredje har vi belyst, om personer med handicap, der ikke er i beskæftigelse, regner med at komme tilbage i job, og hvornår 50-64 årige personer med handicap, der er i beskæftigelse eller regner med at komme i beskæftigelse igen, forventer at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet (afsnit 4.3). For det fjerde har vi belyst, om personer med handicap har haft fritids- og studiejob (afsnit 4.4). Vi har løbende sammenlignet personer med handicap med personer uden handicap.

4.1 Kompetencer og mestringsforventninger

Som mål for kapaciteten hos personer med handicap har vi belyst deres kompetencer – som her omfatter deres uddannelsesniveau og deres evne til at læse og skrive – og deres tillid til, at de kan løse de problemer, de møder (her kaldet *mestringsforventninger*). Tidligere studier viser, at der isoleret set – altså, når der også tages højde for andre forhold – er en positiv sammenhæng mellem sandsynligheden for at være i beskæftigelse og hvert af de tre anvendte mål for kapacitet, se afsnit 1.3. Vi har undersøgt, hvordan personer med handicap (med særligt fokus på personer med større handicap) adskiller sig fra personer uden handicap, når det gælder de nævnte mål for kapacitet. I forlængelse heraf har vi set på, hvilken sammenhæng der er mellem de undersøgte grupperes beskæftigelsesfrekvens – altså andelen af personer i de enkelte grupper, der er i beskæftigelse – og de forskellige mål for kapacitet, afhængig af om man har et handicap eller ej.

4.1.1 Kompetencer

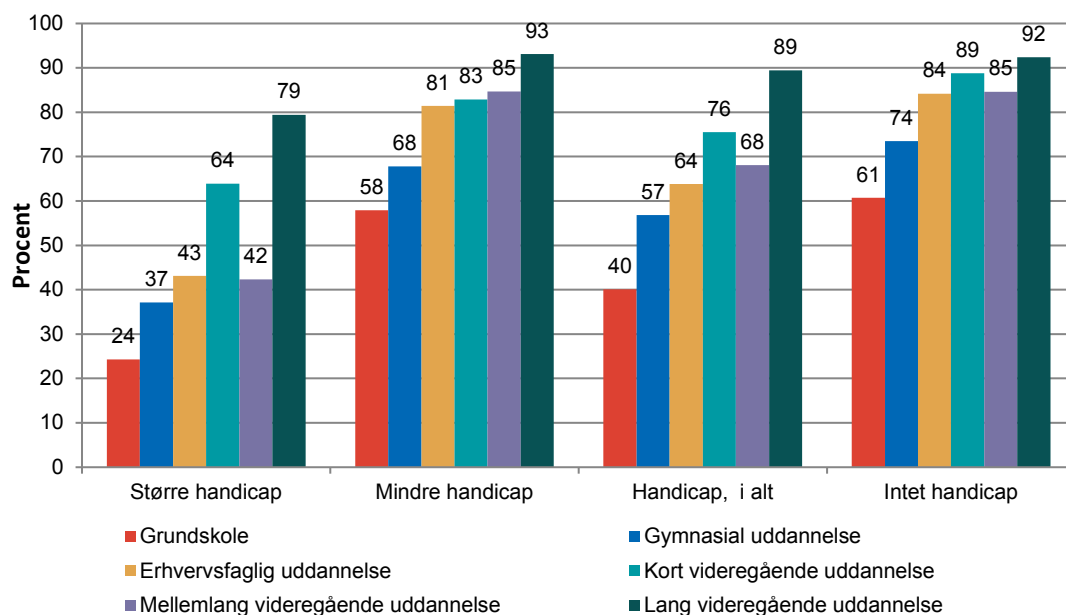
Personer med handicap har et lavere uddannelsesniveau end personer uden handicap, se Tabel 4.1. Dette svarer til resultater af tidligere studier, se afsnit 1.3. Mens 33 pct. af personerne med handicap har grundskole som højeste fuldførte uddannelsesniveau, gælder det 22 pct. af personerne uden handicap. Den tilsvarende andel for personer med større handicap er 39 pct. Omvendt har kun 6 pct. af personerne med handicap en lang videregående uddannelse mod 14 pct. af personerne uden handicap. Den tilsvarende andel for personer med større handicap er i dette tilfælde 4 pct. Det er vigtigt at understrege, at resultaterne både afspejler, at det at have et handicap påvirker sandsynligheden for at få en uddannelse (Larsen & Larsen, 2017), og at uddannelsesniveaut påvirker sandsynligheden for at få et handicap senere i livet, fx via en arbejdsulykke. Personer, der har manuelt arbejde, har fx en større risiko for at komme ud for en ulykke end personer med ledelsesarbejde eller med arbejde, der kræver et højt eller et mellemhøjt kvalifikationsniveau (se fx DA, 2018).

Tabel 4.1 Personer fordelt efter højeste fuldførte uddannelsesniveau. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
Grundskole	39,2	28,2	33,1	21,6
Gymnasial uddannelse	6,9	10,1	8,7	12,4
Erhvervsfaglig uddannelse	34,1	33,0	33,5	28,5
Kort videregående uddannelse	3,4	4,4	4,0	4,8
Mellemlang videregående uddannelse	12,7	16,1	14,5	18,8
Lang videregående uddannelse	3,7	8,3	6,2	13,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.263	1.604	2.867	11.035
Opvægtet antal	305.488	374.671	680.159	2.555.261

Anm.: Oplysninger om uddannelsesniveau er baseret på registerdata.

Figur 4.1 Beskæftigelsesfrekvens¹ afhængig af personernes højeste fuldførte uddannelsesniveau. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Oplysninger om uddannelsesniveau er baseret på registerdata. For uvægtet og opregnet antal, se Tabel 4.1. Af pladshensyn er de anførte procenttal afrundet til heltal. Personer med handicap (større, mindre og i alt) adskiller sig statistisk signifikant fra personer uden handicap bortset fra "mindre handicap" for kort, mellemlang og lang videregående uddannelse og "handicap, i alt" for lang videregående uddannelse.

Note: Beskæftigelsesfrekvens angiver, hvor stor en andel af en befolkningsgruppe, der er i beskæftigelse.

Personer med handicap er typisk i mindre grad i beskæftigelse end personer uden handicap uanset uddannelsesniveau, se Figur 4.1. Eneste undtagelse er personer med lang videregående uddannelse, hvor beskæftigelsesfrekvensen for de to grupper er på samme niveau (hhv. 89 og 92 pct.). Den tilsvarende beskæftigelsesfrekvens for personer med større handicap er dog lidt lavere, nemlig 79 pct., hvilket alligevel må siges at være en ret høj beskæftigelse for denne gruppe. Det er i denne forbindelse værd at bemærke, at beskæftigelsen stiger mere

med stigende uddannelsesniveau for personer med end for personer uden handicap – et billede, der især er udtalt for personer med større handicap. Dette resultat svarer til resultaterne af tidligere studier, hvor der også er taget højde for betydningen af andre forhold, se afsnit 1.3.

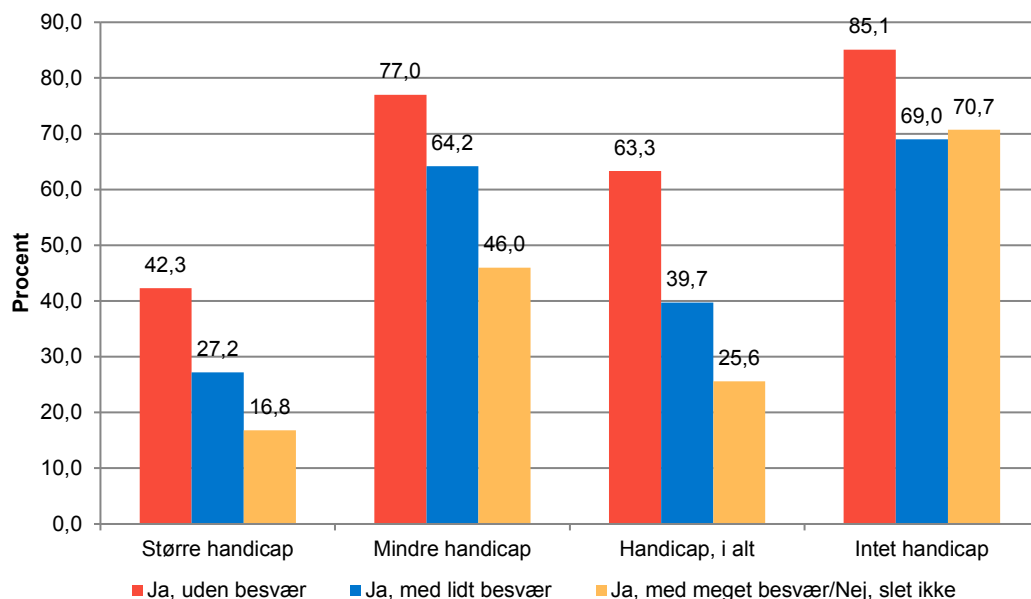
Vi har også set på, i hvilket omfang personer med handicap har problemer med at læse og skrive. Resultaterne viser, at flere af personerne med handicap har svært ved eller slet ikke kan læse og skrive på papir eller skærm end af personerne uden handicap, se Tabel 4.1. Blandt personer med handicap udgør denne gruppe 6 pct. mod 2 pct. blandt personer uden handicap. Blandt personer med større handicap drejer det sig om 10 pct. Tilsvarende er der relativt færre af personerne med handicap, der kan læse og skrive uden besvær, nemlig 80 pct. mod 93 pct. af personerne uden handicap. Blandt personer med større handicap gælder dette 70 pct.

Tabel 4.2 Personer fordelt efter, om de kan læse og skrive på papir eller skærm. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
Ja, uden besvær	69,7	87,8	79,6	92,9
Ja, med lidt besvær	20,7	8,8	14,2	4,6
Ja, med meget besvær	7,1	1,8	4,2	1,0
Nej, slet ikke	2,5	1,6	2,0	1,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.289	1.313	2.902	11.135
Opregnet antal	312.683	377.061	689.744	2.585.333

Der ser ud til at være en positiv sammenhæng mellem evnen til at læse og skrive og beskæftigelsessituationen for personer med handicap (uanset sværhedsgrad), se Tabel 4.2: Jo bedre, de er til at læse og skrive, jo flere af dem er i beskæftigelse. For personer uden handicap gælder, at beskæftigelsen ganske vist er større blandt dem, der læser og skriver uden besvær, men der er ikke flere i beskæftigelse blandt dem, der læser og skriver med lidt besvær, end blandt dem, der enten læser og skriver med meget besvær eller som slet ikke kan dette. Resultaterne kan afspejle, at evnen til at læse og skrive spiller en relativt større rolle for beskæftigelsesmulighederne for personer med handicap. Resultaterne ligner dermed resultaterne for uddannelse ovenfor, hvilket stemmer overens med, at der er en positiv sammenhæng mellem læsefærdigheder og uddannelsesniveau (se fx Rosdahl et al., 2013). Den positive sammenhæng mellem beskæftigelse og evnen til at læse og skrive kan dog også være en følge af, at beskæftigede læser og skriver mere end andre og derfor er bedre i stand til at vedligeholde disse færdigheder.

Figur 4.2 Beskæftigelsesfrekvens¹ afhængig af, om personer kan læse og skrive på papir eller skærm. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

Anm.: For spørgsmålsformulering samt uvægtet og opregnet antal, se Tabel 4.2. Personer med handicap (større, mindre og i alt) adskiller sig statistisk signifikant fra personer uden handicap bortset fra "mindre handicap" for "Ja, med lidt besvær".

Note: ¹ Beskæftigelsesfrekvens angiver, hvor stor en andel af en befolkningsgruppe der er i beskæftigelse.

4.1.2 Mestringsforventninger

Vi har undersøgt, i hvilket omfang personer med og uden handicap har tillid til, at de kan klare de problemer, de møder. Vi kalder dette *mestringsforventninger*, se afsnit 1.3.

Tabel 4.3 Personer fordelt efter mestringsforventninger. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
Meget enig	39,3	72,6	57,5	86,7
Lidt enig	19,3	15,2	17,0	8,6
Hver enig eller uenig	22,4	7,8	14,4	3,3
Lidt uenig	11,3	3,6	7,1	0,7
Meget uenig	7,7	0,9	4,0	0,7
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.289	1.313	2.902	11.135
Opregnet antal	312.683	377.061	689.744	2.585.333

Anm.: Spørgsmålsformulering: "Hvor enig eller uenig er du i følgende: Jeg har tillid til, at jeg kan klare de problemer, jeg møder".

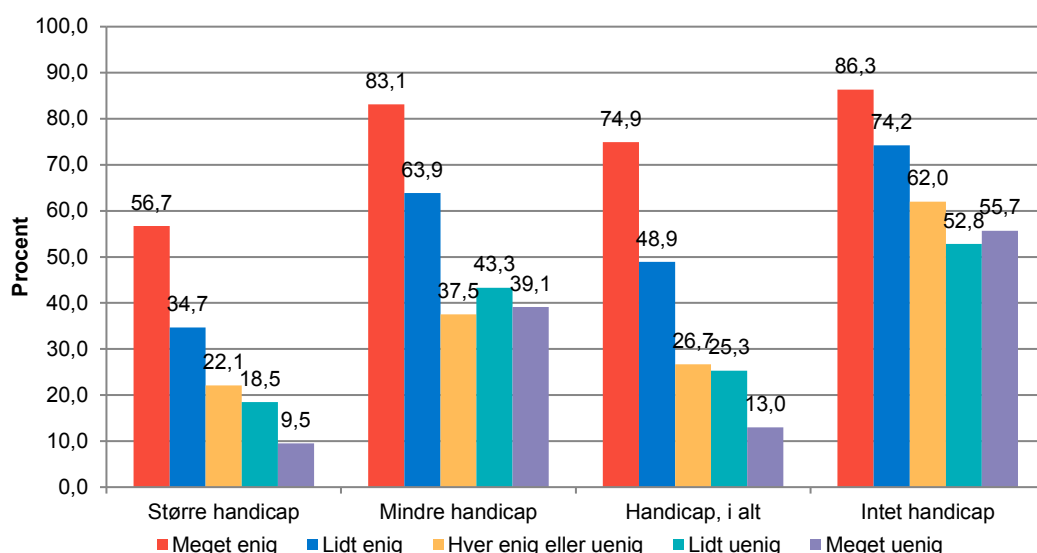
Vi finder, at forventningerne til mestring er lavere blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap, og at den især er udtalt blandt personer med større handicap, se Tabel 4.3. 58 pct. af personerne med handicap og kun 39 pct. af personerne med større handicap er meget enige i udsagnet om, at de tillid til, at de kan løse de problemer, de møder – den tilsvarende andel for personer uden handicap er 87 pct. Det peger i samme retning, at 11

pct. af personerne med handicap og 19 pct. af personerne med større handicap er (lidt eller meget) uenige i dette udsagn mod kun 1 pct. af personerne uden handicap.

Det er endvidere tegn på, at den positive sammenhæng mellem mestringsforventninger og beskæftigelse er mere udtalt for personer med handicap – og især personer med større handicap – end for personer uden handicap, se Figur 4.3. Beskæftigelsen falder trinvist for personer med (især større) handicap, jo mindre enige de er i det undersøgte udsagn. Samme trinvis fald er mindre udtalt blandt personer uden handicap. Det er desuden bemærkelsesværdigt, at forskellen i beskæftigelsesfrekvensen for personer med handicap (uanset sværhedsgrad) mellem dem, der er 'meget enig' og de øvrige grupper er større end for personer uden handicap.

Det er her vigtigt at være opmærksom på, at resultaterne ikke siger noget om, hvad der er årsag, og hvad der er virkning. Den positive sammenhæng mellem mestringsforventninger og beskæftigelse kan både afspejle, at høje mestringsforventninger forøger beskæftigelsesmulighederne, men også at beskæftigelse kan forøge mestringsforventningerne.

Figur 4.3 Beskæftigelsesfrekvens afhængig af personernes mestringsforventninger. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicapet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

Anm.: For spørgsmålsformulering samt uvægtet og opregnet antal, se Tabel 4.3. Personer med handicap (større, mindre og i alt) adskiller sig statistisk signifikant fra personer uden handicap, bortset fra ved "lidt uenig" og "meget uenig" for "mindre handicap".

Note: ¹ Beskæftigelsesfrekvens angiver, hvor stor en andel af en befolkningsgruppe der er i beskæftigelse.

4.2 Jobsøgning

Jobsøgning er oftest en forudsætning for at få et nyt job. I dette afsnit ser vi på, om jobsøgningsmønstrene er forskellige for personer med et større handicap, personer med et mindre handicap og personer uden handicap. Vi ser først på jobsøgning inden for en fireugersperiode for ikke-beskæftigede (afsnit 4.2.1) og beskæftigede (afsnit 4.2.2.). Personer med og uden handicap har ikke nødvendigvis samme succes med jobsøgningen. Til sidst ser vi derfor på, hvor mange arbejdspladser personer med og uden handicap har haft de seneste 10 år, og hvor mange stillinger de har søgt for at få disse job (afsnit 4.2.3).

4.2.1 Ikke-beskæftigedes jobsøgning

Gruppen af ikke-beskæftigede er større blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap, se afsnit 3.1. Især mange af personerne med et større handicap er ikke i beskæftigelse. Spørgsmålet er, hvorvidt ikke-beskæftigede med handicap søger job, og hvorvidt de ønsker at få et job.

Ikke-beskæftigede er blevet spurgt, om de har søgt job inden for den seneste fireugersperiode. Hvis de ikke har søgt job, er de endvidere blevet spurgt, om de ønsker at få et job. På baggrund af besvarelsenerne af disse to spørgsmål inddeler vi de ikke-beskæftigede i tre grupper afhængigt af, om de:

- søger job eller har et job på hånden
- ikke søger job, selvom de ønsker et job
- ikke søger job, og heller ikke ønsker et job.

Fordelingen af ikke-beskæftigede med og uden handicap på disse tre grupper fremgår af Tabel 4.4. I overensstemmelse med tidligere undersøgelser (se afsnit 1.3) viser tabel 4.4, at andelen af ikke-beskæftigede, der søger job, er markant mindre for personer med handicap (14 pct.) end for personer uden handicap (32 pct.). Særligt få personer med større handicap søger job. Blandt ikke-beskæftigede med større handicap, søger omkring 1 ud af 10 (9 pct.) mod næsten en 1 ud af 4 (23 pct.) blandt ikke-beskæftigede med et mindre handicap.

Tabel 4.4 Ikke-beskæftigede fordelt efter, om de: (1) søger job eller har et job på hånden, (2) søger ikke job, selvom de ønsker et job, og (3) søger ikke job og ønsker heller ikke et job.¹ Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicapet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap i alt*	Intet handicap
Søger job eller har et job på hånden ²	9,0	22,9	13,5	32,2
Søger ikke job, selvom de ønsker et job	21,1	32,6	24,8	24,4
Søger ikke job, og ønsker heller ikke et job	69,9	44,5	61,6	43,4
I alt, procent	100,0	100,0	100,0	100,0
Opregnet antal personer	197.771	94.885	292.656	413.338
Uvægtet antal personer	767	378	1.145	1.805

Note: ¹ Personer uden beskæftiget er blevet spurgt, om de har søgt job inden for de seneste fire uger før interviewtidspunktet. De ikke-beskæftigede, der ikke har søgt job, er blevet spurgt, om de ønsker at få et job.

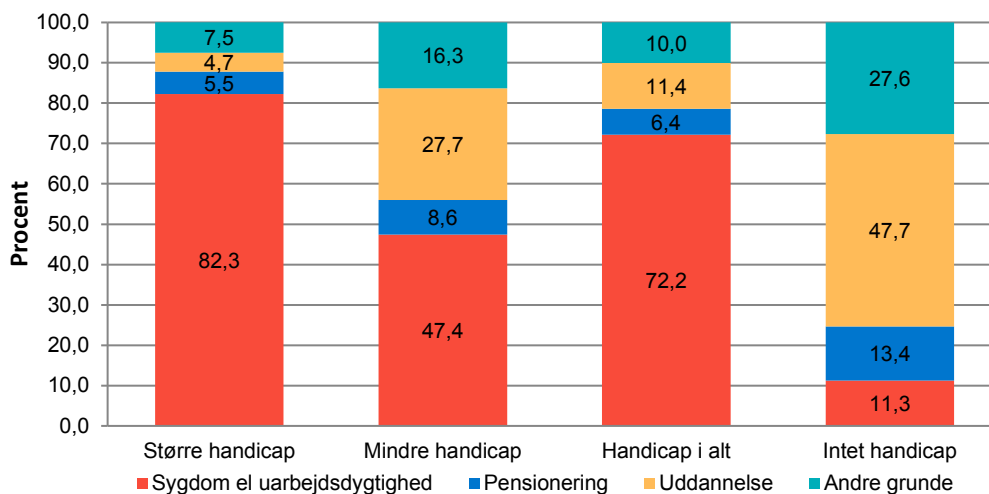
² Det er kun omkring 1 procent, der har et job på hånden.

En del af de ikke-beskæftigede søger ikke job, selvom de ønsker at få et job. Dette gælder 21 pct. af personerne med større handicap, 33 pct. af personerne med mindre handicap og 24 pct. af personerne uden handicap. Det vil sige, at især ikke-beskæftigede med et mindre handicap undlader at søge job, selvom de gerne vil have et job. Til gengæld er det især ikke-beskæftigede med et større handicap, som slet ikke ønsker at få et job, og som (derfor) heller ikke søger efter job. Omkring 70 pct. af de ikke-beskæftigede med større handicap ønsker ikke et job – de tilsvarende andele for ikke-beskæftigede med mindre handicap og ikke-beskæftigede uden handicap er henholdsvis 43 og 45 pct.

Blandt ikke-beskæftigede med sygdom er der 68 pct., der ikke søger og heller ikke ønsker job, se tabel 4.4 i bilagsrapporten. De tilsvarende andele for personer med et psykisk eller et kognitivt handicap er henholdsvis 51 og 53 pct.

En forholdsvis stor andel af de ikke-beskæftigede med større handicap er på førtidspension eller i gang med revalidering, ressource- eller jobafklaringsforløb, se kapitel 3. Dårligt helbred/handicap kan dermed bidrage til at forklare, at få af de ikke-beskæftigede med større handicap søger job. Dette fremgår også af Figur 4.4, der viser forskellige selvrapporterede grunde til, at ikke-beskæftigede ikke søger job. Af de ikke-beskæftigede, som ikke søger job, begrundes 82 pct. med større handicap, 47 pct. med mindre handicap og 11 pct. uden handicap fraværet af jobsøgning med sygdom eller uarbejdsdygtighed. Til gengæld angiver 48 pct. af de ikke-beskæftigede uden handicap, at de ikke søger job, fordi de er under uddannelse. Det stemmer godt overens med, at en stor andel i denne gruppe modtager SU, se kapitel 3. Uddannelse som begrundelse anvendes af få af de ikke-beskæftigede med større handicap (6 pct.).¹⁷ Det vil sige, at forskelle i situation (uarbejdsdygtighed og deltagelse i uddannelse) er med til at forklare forskelle i jobsøgning på tværs af de undersøgte handicapgrupper.

Figur 4.4 Ikke-beskæftigede, der ikke har søgt job, fordelt efter grunden til, at de ikke søger job.¹ Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicapet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

Anm.: Personer med handicap (større, mindre og i alt) adskiller sig statistisk signifikant fra personer uden handicap. Uvægtet antal: Større handicap: 703, Mindre handicap: 287, intet handicap: 1.230. Opregnet antal: Større handicap: 179.973, Mindre handicap: 73.163, intet handicap: 280.366.

Note: ¹ "Andre grunde" inkluderer fx, at personen passer familiemedlemmer, der er handicappede, at personen forventer at blive genansat (på en arbejdsplads, hvor de har været tidligere), og at de ikke mener, der er arbejde at finde. På grund af få observationer i nogle af svarkategorierne har vi været nødt til at slå dem sammen med svarkategorien "andre grunde" i en fælles "andre grunde"-kategori. De fleste i denne fælles "andre grunde"-kategori har dog ikke angivet en specifik grund, men svaret "andre grunde".

Der er lidt forskel på begrundelserne for ikke at søge job, afhængig af om man ønsker et job eller ej (ikke vist i figur eller tabel). Andelen af personer med handicap, der ikke søger job pga. sygdom eller uarbejdsdygtighed, er fx lidt lavere blandt dem, der ønsker job, end blandt dem, der ikke ønsker job (61 pct. vs. 77 pct.). Disse tal viser dog også, at der blandt personer med handicap, som ikke søger job pga. sygdom eller uarbejdsdygtighed, både er personer, der ønsker et job, og personer, der ikke ønsker et job.

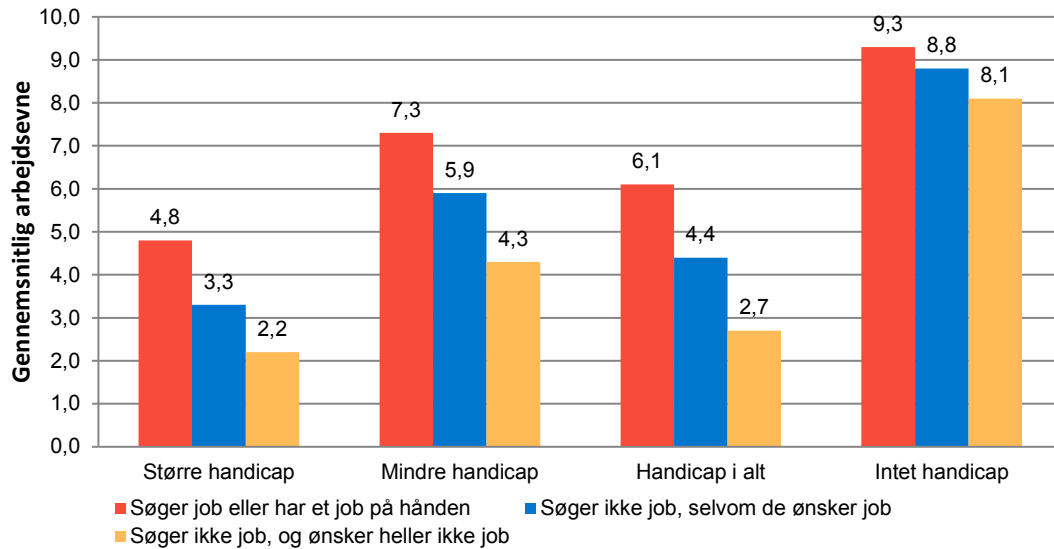
¹⁷ Der er formentligt et stort overlap mellem de forskellige svarkategorier, fx kan der være personer, som ikke mener, der er arbejde at finde for dem, fordi de er uarbejdsdygtige, men de har valgt svarkategorien "sygdom og uarbejdsdygtighed" frem for svarekategorien "mener ikke, der er arbejde at finde" (sidstnævnte har vi kategoriseret under "andre grunde"). Ligeledes må der være et overlap mellem kategorierne "pensionering" og "sygdom og uarbejdsdygtighed".

I forlængelse af at mange – især af personerne med større handicap – angiver sygdom og uarbejdsdygtighed som grunden til, at de ikke søger job, viser vi i Figur 4.5, hvordan den selvvaluerede arbejdsevne varierer for de tre grupper vist i Tabel 4.4. Det fremgår, at den selvvaluerede arbejdsevne er størst for de personer, der søger job, og mindst for de personer, der ikke ønsker et job og ikke søger job – dette gælder, uanset om man har et handicap eller ej. For personer med større handicap er den gennemsnitlige selvvaluerede arbejdsevne eksempelvis 4,8 for personer, der søger job, 3,3 for personer, der ikke søger job, selvom de ønsker et job, og 2,2. for personer, der ikke søger job, og heller ikke ønsker et job. De tilsvarende gennemsnit for personer uden handicap er henholdsvis 9,3, 8,8 og 8,1.

Figur 4.5 viser også, at den selvvaluerede arbejdsevne blandt ikke-beskæftigede, der søger job, i gennemsnit er lavere for personer med end for personer uden handicap. Det gælder især personerne med større handicap, hvor de jobsøgende har en gennemsnitlig selvvalueret arbejdsevne på 4,8 sammenlignet med en gennemsnitlig selvvalueret arbejdsevne på 9,3 for jobsøgende uden handicap. For at belyse sammenhængen mellem selvvalueret arbejdsevne og jobsøgning nærmere har vi undersøgt, hvor stor en andel af de ikke-beskæftigede, der søger job, givet værdien for arbejdsevne. For personer med en lav selvvalueret arbejdsevne (under 7) er tendensen, at andelen, der søger job, er større blandt personer med end blandt personer uden handicap, se

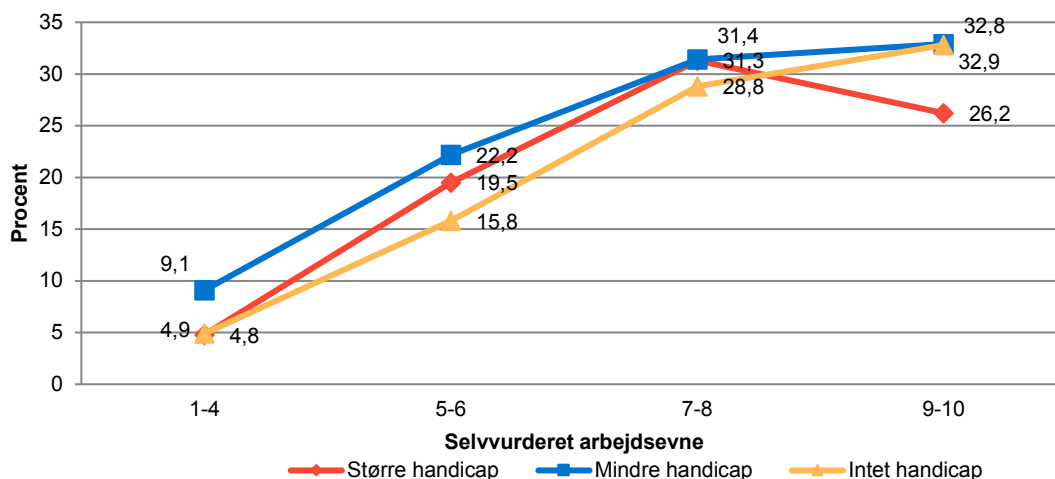
Figur 4.6. De fundne forskelle er dog ikke statistisk signifikante. Resultaterne tyder (i overensstemmelse med Figur 4.4) på, at forskelle i jobsøgning for personer med og uden handicap hænger sammen med forskelle i selv vurderet arbejdsevne.

Figur 4.5 Ikke-beskæftede: gennemsnitlig selv vurderet arbejdsevne. Særskilt efter, om de søger job og/eller ønsker job, og særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

Anm.: Personer med handicap (større, mindre og i alt) adskiller sig statistisk signifikant fra personer uden handicap inden for hver jobsøgningskategori. Personer der søger job adskiller sig statistisk signifikant fra personer, der ikke søger job (ønsker job, ønsker ikke job) inden for hver handicap-kategori.

Figur 4.6 Andel ikke-beskæftigede, der har søgt job inden for de seneste fire uger. Særskilt efter grupperede værdier for selvvrurderet arbejdsevne og særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

Anm.: Der er ikke statistisk signifikant forskel i andelen, der søger job, inden for hver (grupperet) værdi for selvvrurderet arbejdsevne. Bemærk, at værdien for arbejdsevne er grupperet, og at de (ikke-statistisk signifikante) forskelle, der er i andelen, som søger job, fx for personer kategoriseret med en selvvrurderet arbejdsevne på 9 eller 10, kan hænge sammen med, at der er forholdsvis flere blandt personer uden handicap end blandt personer med handicap, der har en selvvrurderet arbejdsevne på 10.

Tabel 4.5 Andelen af personer uden beskæftigelse, som har søgt job inden for de seneste fire uger, der har anvendt udvalgte jobsøgningskanaler. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap i alt	Intet handicap
Andel der ...				
... har henvendt sig til jobcentret	61,9*	54,8	58,0*	46,0
... har henvendt sig til et privat arbejdsformidlingskontor	12,0	-	6,5	6,0
... har henvendt sig direkte til arbejdsgivere	73,0	83,8	79,0	75,6
... har henvendt sig til venner, familie, fagforeninger osv.	74,4	70,8	72,4	66,6
... har indrykket eller svaret på annoncer i dagblade eller tidsskrifter	65,7	69,9	68,0	70,0
... har læst annoncer i dagblade eller tidsskrifter	86,6	82,5	84,4	88,5
... har været til test, samtale eller eksamen	19,5	16,6	17,9	24,2
... afventer svar på jobsøgning	37,9*	54,0	46,9	54,3
... afventer henvendelse fra jobcentret	21,5*	27,0*	24,5*	7,7
Anden metode	24,8	16,8	20,3	13,2
I alt, procent	100,0	100,0	100,0	100,0
Opregnet antal personer	16.487	20.638	37.125	120.072
Uvægtet antal personer	60	86	146	518

Anm.: Test af forskelle på personer med og uden handicap: der er statistisk signifikant forskel på de to grupper for "henvendt sig til en offentlig arbejdsformidling" og "afventer henvendelse fra et offentlig arbejdsformidlingskontor".

Til sidst i dette afsnit om ikke-beskæftigedes jobsøgning ser vi på, om personer med handicap anvender de samme jobsøgningskanaler som personer uden handicap (

Tabel 4.5). I store træk anvender personer med og uden handicap de samme kanaler til deres jobsøgning. En væsentlig undtagelse er dog, at personer med handicap i større omfang end personer uden handicap har henvendt sig til jobcentret. Dette er i overensstemmelse med resultaterne af tidligere studier (se afsnit 1.3).

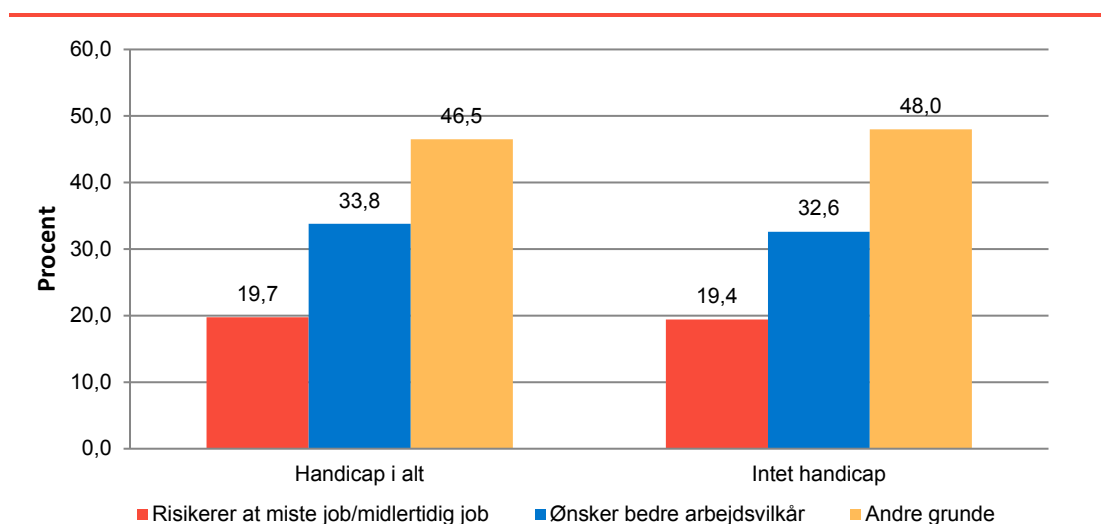
4.2.2 Beskæftigedes jobsøgning

Det er ikke kun ikke-beskæftigede, der søger job. Også personer i beskæftigelse søger andet arbejde, fx fordi deres ansættelse er tidsbegrænset, eller fordi de er utilfredse med deres arbejdsvilkår. I dette afsnit ser vi på, om beskæftigede med handicap søger andet job i mindre eller større omfang end beskæftigede uden handicap. Tabel 4.6 viser, at dette ikke er tilfældet – der er ikke statistisk signifikant forskel på, hvor mange af de beskæftigede, som søger et andet job, blandt personer med og uden handicap.

Tabel 4.6 Personer i beskæftigelse fordelt efter, om de har søgt andet job eller ej inden for de seneste 4 uger. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicapet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap i alt	Intet handicap
Har ikke søgt andet arbejde	95,6	93,1	93,8	93,0
Har søgt andet arbejde	4,4	6,7	6,1	7,0
I alt, procent	100	100	100	100
Opregnet antal personer	114.912	282.176	397.088	2.171.996
Uvægtet antal personer	522	1.235	1.757	9.330

Figur 4.7 Personer i beskæftigelse, der søger andet arbejde, fordelt på grunden til at søge andet arbejde. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej. 2019. Vægtet procent.

Anm.: Personer med handicap adskiller sig ikke statistisk signifikant fra personer uden handicap. Uvægtet antal: Handicap: 98, intet handicap: 649. Opregnet antal: Handicap: 24.071, intet handicap: 151.344

Figur 4.7 viser, at der heller ikke er forskel på personer med og uden handicap med hensyn til de grunde, de angiver til at søge et andet job. Omkring 20 pct. svarer, at de søger et andet job, fordi de risikerer at miste deres job, eller fordi de kun har en midlertidig ansættelse, og omkring 33 pct. angiver, at de søger andet arbejde, fordi de ønsker bedre arbejdsvilkår. En forklaring

på, at de to grupper søger andet arbejde i samme omfang og af de samme grunde, kan være, at personer med handicap er lige så sikre i deres ansættelse og lige så tilfredse med deres job som personer uden handicap.

4.2.3 Antal arbejdspladser og jobsøgning inden for de seneste 10 år

I de to foregående afsnit har fokus været på jobsøgning inden for en periode på fire uger før interviewtidspunktet. Vi fandt, at færre ikke-beskæftigede har søgt job blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap, mens der ikke er forskel på, hvor mange af de beskæftigede i de to grupper, der har søgt job. Disse analyser viser dog ikke, om der er forskel på, hvor stor succes personer med og uden handicap har med deres jobsøgning. For en tiårig periode ser vi derfor i dette afsnit på forholdet mellem antal job, en person har haft, og antal stillinger, den pågældende har søgt.

Vi starter med at belyse, hvor mange arbejdspladser personer med og uden handicap har haft i den seneste periode på 10 år. For en del af de personer, der har oplyst, at de har et handicap i fjerde kvartal 2019, gælder, at handicappet er opstået i løbet af den seneste 10-årige periode. For at opnå den bedst mulige sammenligning mellem personer med og uden handicap afgrænser vi i dette afsnit gruppen af personer med handicap til dem, der har haft handicappet i de 10 seneste år eller mere.

Tabel 4.7 Personer med handicap, som er opstået mindst 10 år tidligere, og personer uden handicap: Fordeling på antal arbejdspladser, personerne har været æret ansat på inden for de 10 seneste år.¹ Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent og gennemsnitlig antal arbejdspladser.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
0	32,1	7,9	19,8	2,2
1	22,2	30,1	26,2	26,4
2	14,6	21,3	18,0	19,9
3	12,3	14,8	13,6	16,2
4	3,6	8,7	6,2	9,5
5 eller flere	7,6	13,3	10,5	18,5
Ved ikke	7,6	3,9	5,7	7,3
I alt	100	100	100	100
Opregnet antal personer	162.784	169.687	332.471	2.585.333
Uvægtet antal personer	672	710	1382	11135
Gennemsnit, antal arbejdspladser (inkl. personer med 0 arbejdspladser) ²	1,7*	2,5*	2,1*	3,0
Gennemsnit, antal arbejdspladser (ekskl. personer med 0 arbejdspladser) ²	2,6*	2,7*	2,7*	3,1

Note: ¹ Antal arbejdspladser inkluderer beskæftigelse som selvstændig erhvervsdrivende. ² Personer, der har svaret "ved ikke", indgår ikke i beregningen af gennemsnittet.

Tabel 4.7 viser, at en langt større andel af personer med handicap – især personer med større handicap – end af personer uden handicap ikke har haft en arbejdsplads inden for de seneste ti år. Dette gælder 32 pct. af personerne med større handicap, 8 pct. af personerne med mindre handicap og kun 2 pct. af personerne uden handicap. Det stemmer godt overens med de beskæftigelsestal, vi viste i afsnit 3.1, og understreger, at mange personer med større handicap har en meget svag tilknytning til arbejdsmarkedet.

De to nederste rækker i Tabel 4.7 viser det gennemsnitlige antal arbejdspladser for alle personer og for personer, der har haft mindst én arbejdsplads. Uanset hvordan vi opgør det, er det gennemsnitlige antal arbejdspladser lidt større for personer uden handicap end for personer med handicap.¹⁸ Tabel 4.8 viser antal andre søgte stillinger per job, personerne har haft. Personer med handicap har i gennemsnit søgt 5,4 andre stillinger per job, de har haft, mens det tilsvarende tal for personer uden handicap er 3,3. Dette indikerer, at personer med handicap i gennemsnit skal søge flere job for at få en stilling end personer uden handicap, og at der er særlige barrierer for personer med handicap i forhold til at opnå beskæftigelse. Det fremgår endvidere, at personer med handicap oftere end personer uden handicap ikke har søgt stillinger ud over de job, de har erhvervet, men også, at de oftere har søgt mere end 10 andre stillinger per job, de har haft. Samlet ser det ud til, at den højere andel søgte stillinger per job kan tilskrives, at en lille gruppe af personer med handicap har søgt relativt mange stillinger for at få et job. Dette svarer til resultaterne af tidligere studier (se afsnit 1.3). Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at personer med mindre handicap søger flere stillinger per job end personer med større handicap. En mulig fortolkning kan være, at beskæftigede med mindre handicap er mere udfarende med hensyn til jobsøgning end beskæftigede med større handicap, dvs. at de måske i højere grad søger job, selvom chancen for at få jobbet er relativt lav.

Tabel 4.8 Personer med handicap, som er opstået mindst 10 år tidligere, og personer uden handicap, der har været på mindst én arbejdsplads inden for de 10 seneste år: Fordeling på antal andre søgte stillinger pr. erhvervet job.¹ Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicapet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent og gennemsnit.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap i alt*	Intet handicap
<i>Antal andre søgte stillinger pr. erhvervet job</i>				
0	48,5	39,7	43,3	35,8
0-1 (ekskl. 0, inkl. 1)	28,9	22,1	24,8	31,2
1-2 (ekskl. 1, inkl. 2)	4,6	10,6	8,2	10,9
2-10 (ekskl. 2, inkl. 10)	10,5	17,9	14,9	16,7
Mere end 10	7,5	9,7	8,8	5,4
I alt, procent	100	100	100,0	100
Opregnet antal personer	80.598	119.517	200.115	1.868.192
Uvægtet antal personer	328	506	834	8.095
<i>Gennemsnit, antal andre søgte stillinger pr. erhvervet job.</i>				
	5,1	5,5*	5,4*	3,3

Note: ¹ Et job svarer her til en arbejdsplads. Har personen fx haft to forskellige stillinger på den samme arbejdsplads, tæller dette som et job.

Til sidst ser vi på, om personer, der ikke har haft en arbejdsplads gennem de seneste ti år, har søgt et eller flere job i tiårsperioden. Langt de fleste har ikke søgt job. Det gælder dog – ligesom vi så i afsnit 4.2.1 – at en større andel af personerne med handicap end af personerne uden handicap ikke har søgt job: 89 pct. af personerne med større handicap, 78 pct. af personerne med mindre handicap og 70 pct., af personerne uden handicap har ikke søgt job inden for de seneste ti år.

¹⁸ Ud fra tabellen kan vi ikke sige, om forskellen for personer, der har haft mindst et job, skyldes, at personer uden handicap har nemmere ved at få job og derfor har skiftet arbejde oftere (og måske været mere beskæftigede i perioden) end personer med handicap, eller om forklaringen er, at personer med handicap har mere stabil beskæftigelse.

Tabel 4.9 Personer med handicap, som er opstået mindst 10 år tidligere, og personer uden handicap, der ikke har været ansat på nogen arbejdspladser inden for de 10 seneste år: Fordeling på, om de har søgt inden for de seneste 10 år. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap i alt*	Intet handicap
Har ikke søgt job	88,9	77,8	86,6	70,1
Har søgt job	5,8	-	6,1	19,2
Ved Ikke	5,3	-	7,3	10,7
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Opregnet antal personer	52.305	13.473	65.778	57.032
Uvægtet antal personer	218	55	273	258

4.3 Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

I dette afsnit ser vi først på, om ikke-beskæftigede tror på, at de kommer i arbejde igen, se Tabel 4.10. Skelner vi mellem typer af handicap finder vi, at 61 pct. af de ikke-beskæftigede med et kognitivt handicap regner med at komme i arbejde igen mod 35 pct. af de ikke-beskæftigede med sygdom, se tabel 4.9 i bilagsrapporten. Blandt dem, der tror på, at de kommer i arbejde igen, regner næsten 2 ud af 3 af de ikke-beskæftigede med sygdom med, at de kommer i ordinær beskæftigelse mod lidt mere end 1 ud af 3 blandt personer med mobilitetshandicap og personer med kognitivt handicap.

Personer med større handicap adskiller sig markant fra både personer med mindre handicap og personer uden handicap. Kun 33 pct. af personerne med større handicap regner med, at de kommer i arbejde senere, mens den tilsvarende andel er 68 pct. for personer med mindre handicap og 76 pct. for personer uden handicap. Blandt personer med større handicap, der tror på, at de kommer i arbejde senere, regner 3 ud af 4 med, at de finder et job på særlige vilkår. Blandt personer med mindre handicap, der tror på, at de kommer i arbejde senere, regner de fleste med at finde et job på ordinære vilkår ("kun" 1 ud af 3 regner med at finde et job på særlige vilkår). Disse resultater stemmer godt overens med resultaterne i afsnit 4.2.1, der viser, at en stor andel af personerne med større handicap ikke søger job pga. sygdom og uarbejdsdygtighed.¹⁹

Skelner vi mellem typer af handicap, finder vi, at 61 pct. af de ikke-beskæftigede med et kognitivt handicap regner med at komme i arbejde igen mod 35 pct. af de ikke-beskæftigede med sygdom, se tabel 4.9 i bilagsrapporten. Blandt dem, der tror på, at de kommer i arbejde igen, regner næsten 2 ud af 3 af de ikke-beskæftigede med sygdom med, at de kommer i ordinær beskæftigelse mod lidt mere end 1 ud af 3 blandt personer med mobilitetshandicap og personer med kognitivt handicap.

¹⁹ Personer uden handicap er ikke blevet spurgt, om de regner med at komme i et job på ordinære eller særlige vilkår, men udelukkende blevet spurgt, om de regner med at komme i arbejde, eller om de regner med, at de helt har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

Tabel 4.10 Personer uden beskæftigelse fordelt på, om de regner med at komme i arbejde senere eller regner med helt at have trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
<i>Regner med at komme i arbejde:</i>	32,6	67,6	43,9	76,0
på ordinære vilkår	8,0	46,2	20,4	-
på særlige vilkår	24,5	21,5	23,5	-
<i>Regner ikke med at komme i arbejde</i>	59,7	24,4	48,3	15,3
Ved ikke	7,7	7,9	7,8	8,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Opregnet antal personer	197.771	94.885	292.656	413.338
Uvægtet antal personer	767	378	1.145	1.805

Tabel 4.11 viser, hvornår personer, der enten er i beskæftigelse eller regner med at komme i beskæftigelse igen, forventer at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Personer med større handicap forventer at trække sig tilbage tidligere end personer med mindre handicap og personer uden handicap. For eksempel forventer 65 pct. af personerne med større handicap, at de trækker sig tilbage, før de er fyldt 65 år, mod 19 pct. af personerne med mindre handicap og 16 pct. af personerne uden handicap.

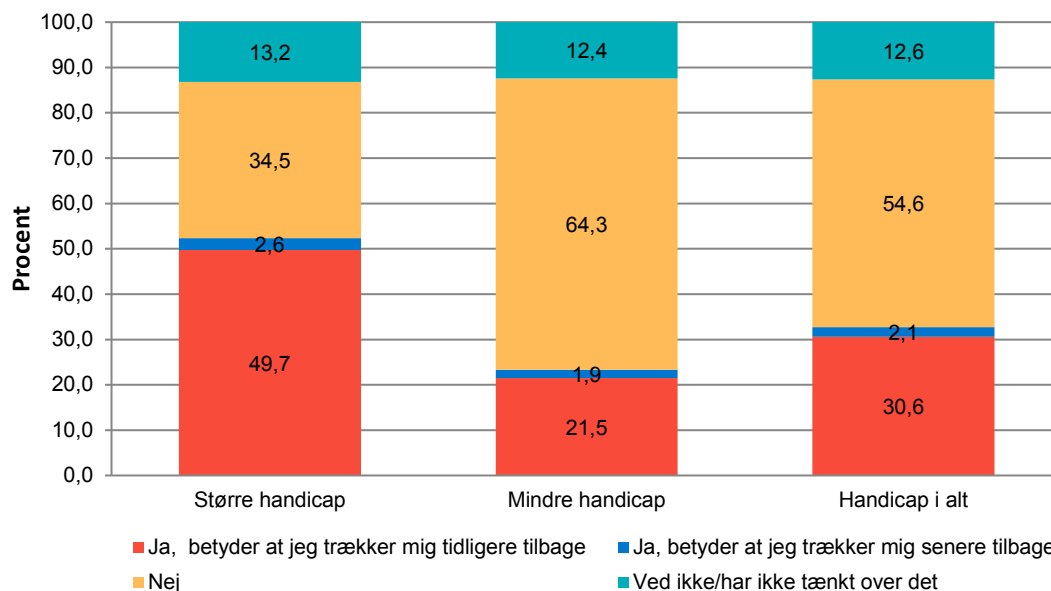
Ser vi på forskellige typer af handicap, finder vi, at 58 pct. af personerne med sygdom forventer at trække sig tilbage som 65-årig eller senere, mod 37 pct. af personerne med psykisk handicap og 41 pct. af personerne med et kognitivt handicap, se tabel 4.10 i bilagsrapporten.

Tabel 4.11 50-64-årige, der er i beskæftigelse eller regner med at komme i arbejde igen, fordelt efter, hvor gamle de regner med at være, når de trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt*	Intet handicap
Yngre end 60 år	4,1	1,6	2,5	1,6
60-64 år	20,8	17,1	18,5	14,3
65-69 år	32,7	47,3	41,9	47,4
70 år eller ældre	4,2	9,1	7,3	12,1
Ved ikke	38,2	24,8	29,7	24,6
I alt	100	100	100	100
Opregnet antal personer	75.005	128.883	203.888	673.129
Uvægtet antal personer	369	636	1.005	3.293

Der er endvidere flere af personerne med større handicap end af personerne med mindre handicap, der forventer, at deres helbredsproblem eller handicap har betydning for, hvornår de trækker sig tilbage (Figur 4.8). 50 pct. af personerne med større handicap mod 22 pct. af personerne med mindre handicap svarer, at deres helbredsproblem eller handicap betyder, at de trækker sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end de ellers ville have gjort. Resultaterne viser dermed, at helbredsproblemer/handicap har stor betydning for, at 50-64-årige personer med et større handicap forventer at trække sig forholdsvis tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet.

Figur 4.8 50-64-årige, der er i beskæftigelse eller regner med at komme i arbejde igen i alderen 50-64 år, fordelt efter, om deres helbredsproblem eller handicap betyder, at de trækker sig tidligere eller senere tilbage fra arbejdsmarkedet, end de ellers ville have gjort.¹ Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre. 2019. Vægtet procent.

Anm.: Personer med et større handicap adskille sig statistisk signifikant fra personer med mindre handicap. Uvægtet antal: Større handicap: 233, Mindre handicap: 480. Opregnet antal: Større handicap: 46.368, Mindre handicap: 96.877.

Note: ¹ Kun personer, der har oplyst en forventet tilbagetrækningsalder (se Tabel 4.11), indgår i denne tabel.

Der kan dog også være andre forklaringer på, at personer med større handicap forventer at trække sig tidligt tilbage. For eksempel kan det spille en rolle, at denne gruppe har et relativt lavt uddannelsesniveau, se afsnit 4.1. Personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse er den gruppe, der trækker sig tidligst tilbage fra arbejdsmarkedet (Larsen & Amilon, 2019).

4.4 Fritids- og studiejob

En dansk undersøgelse af de kausale effekter af fritidsjob for elever i grundskolen viser, at fritidsjob har en positiv effekt på karaktererne i skolen og på deltagelsen i ungdomsuddannelse efter grundskolen (Lesner et al., 2018). Vi har ikke kendskab til studier, der undersøger den direkte kausale effekt af fritids- og studiejob på den unges beskæftigelse efter endt skolegang og uddannelse. Der er dog nogle beskrivende studier som har vist, at der for unge generelt er en positiv sammenhæng mellem fritidsjob i grundskoleårene og uddannelses- og beskæftigelsesforløb efter grundskolen, og for studerende på videregående uddannelser en positiv sammenhæng mellem studiejob og beskæftigelses sandsynligheden efter fuldført uddannelse (se fx Foreningen Nydansker, 2013; Danmarks Evalueringsinstitut, 2016; Den Sociale Kapitalfond, 2017). I denne undersøgelse er det udelukkende personer, der er eller har været beskæftiget inden for det seneste år, der er blevet spurgt, om de på et tidspunkt har haft fritids- eller studiejob. Vi kan derfor ikke belyse sammenhængen mellem fritids- og studiejob og efterfølgende beskæftigelse, men vi har kortlagt, i hvilket omfang beskæftigede med og uden handicap har haft fritids- eller studiejob.

Personer, der har været under uddannelse i mange år, har alt andet lige en større sandsynlighed for at have haft et fritid- eller studiejob. Vi har derfor lavet analyserne særskilt for henholdsvis personer med en mellemlang eller lang videregående uddannelse (Tabel 4.12) og personer, der har grundskolen, en ungdomsuddannelse eller en kort videregående uddannelse som højeste fuldførte uddannelse (

Tabel 4.13). Blandt personer, der er eller har været beskæftiget inden for det seneste år, har en mindre andel af personer med større handicap end af personer uden handicap haft et studie- eller fritidsjob. Forskellen på de to grupper er dog kun statistisk signifikant for dem, som har grundskolen, en ungdomsuddannelse eller en kort videregående uddannelse som højeste fuldførte uddannelse. Samlet set tegner resultaterne i Tabel 4.12 og

Tabel 4.13 dog et billede af, at personer med større handicap i mindre omfang har haft fritids- eller studiejob end personer uden handicap. I fremtidige undersøgelser vil det være interessant at belyse, om sammenhængen mellem fritids- og studiejob og efterfølgende beskæftigelse er forskellig for personer med og uden handicap.

Tabel 4.12 Personer, der er i beskæftigelse eller har været i beskæftigelse inden for det seneste år, og som har en mellemlang eller lang videregående uddannelse som højeste fuldførte uddannelse fordelt efter, om de på noget tidspunkt har haft et fritidsjob eller et studiejob.¹ 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap i alt	Intet handicap
Ja	71,9	78,9	76,9	77,6
Nej	28,1	21,1	23,1	22,4
Total	100	100	100	100
Opregnet antal personer	33.800	85.117	118.917	801.678
Uvægtet antal personer	164	400	564	3.583

Anm.: Oplysninger om uddannelsesniveau er baseret på registerdata.

Note: ¹ Interviewpersonerne har fået oplyst følgende definition på studiejob og fritidsjob: Et job, man varetager sideløbende med, at man går i skole eller er under uddannelse.

Tabel 4.13 Personer, der er i beskæftigelse eller har været i beskæftigelse inden for det seneste år, og som har en grundskoleuddannelse, ungdomsuddannelse¹ eller en kort videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse fordelt efter, om de på noget tidspunkt har haft et fritidsjob eller et studiejob.² 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap i alt	Intet handicap
Ja	52,0	58,6	56,2	58,4
Nej	48,0	41,4	43,8	41,6
Total	100	100	100	100
Opregnet antal personer	127.111	227.256	354.367	1.510.427
Uvægtet antal personer	542	958	1.500	6.387

Anm.: Oplysninger om uddannelsesniveau er baseret på registerdata.

Note: ¹ En ungdomsuddannelse er en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse.

² Interviewpersonerne har fået oplyst følgende definition på studiejob og fritidsjob: Et job, man varetager sideløbende med, at man går i skole eller er under uddannelse.

4.5 Opsamling

Fokus i dette kapitel er på beskæftigelsespolitiske indikatorer, der er knyttet til personerne selv. De beskæftigelsespolitiske indikatorer er en række faktorer, der kan virke enten fremmende eller hæmmende, i forhold til at personer med handicap kommer i og fastholder beskæftigelse, og som kan påvirkes ved forskellige indsatser. De beskæftigelsespolitiske indikatorer knyttet til personerne selv, som vi samler op på i dette afsnit, er følgende:

- Kapaciteten hos personer med handicap:
 - Uddannelsesniveau og evne til at læse og skrive
 - Mestringsforventninger
- Jobsøgning
- Forventninger om tilbagevenden til arbejde og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Kapaciteten hos personer med handicap

Personer med handicap har et lavere uddannelsesniveau og oplever større problemer i forhold til at læse og skrive end personer uden handicap. For eksempel har 39 pct. med større handicap, 28 pct. med mindre handicap og 22 pct. uden handicap grundskolen som højeste fuldførte uddannelse.

Personer med større handicap har endvidere en lavere beskæftigelsesfrekvens end personer uden handicap, selv når vi sammenligner personer i de to grupper, der har a) samme uddannelsesniveau og b) samme læse- og skrivefærdigheder.

Resultaterne tyder på, at den lavere beskæftigelse blandt især personer med større handicap *både* hænger sammen med, at de har et lavere uddannelsesniveau og færre læse- og skrivefærdigheder end personer uden handicap, og at deres beskæftigelsesfrekvens er lavere givet uddannelsesniveau og læse- og skrivefærdigheder.

Personer med handicap har lavere mestringsforventninger (dvs. mindre tillid til, at de kan klare de problemer, de møder) end personer uden handicap. 19 pct. af personerne med større handicap, 4 pct. af personerne med mindre handicap og kun 1 pct. af personerne uden handicap er uenige i udsagnet om, at de har tillid til, at de kan klare de problemer, de møder. Ligesom med kompetencer er der også en stærk sammenhæng mellem mestringsforventninger og beskæftigelsesfrekvens.

Samlet kan man sige, at personer med handicap – især personer med et større handicap – som gruppe står svagt med hensyn til en række faktorer, der er væsentlige i forhold til at opnå og fastholde beskæftigelse: Basale færdigheder som evnen til at læse og skrive, formel uddannelse og mestringsforventninger. Samtidig ser sammenhængen mellem på den ene side kompetencer og mestringsforventninger og på den anden side beskæftigelsesfrekvens ud til at være stærkere for især personer med større handicap end for personer uden handicap.

Jobsøgning

Blandt ikke-beskæftigede har færre af personerne med handicap end af personerne uden handicap søgt job inden for de seneste fire uger før interviewtidspunktet. Især få ikke-beskæftigede med større handicap søger job: 1 ud af 10 med større handicap har søgt job i perioden mod 1 ud af 4 med mindre handicap og 1 ud af 3 uden handicap.

Dårligt helbred/handicap kan bidrage til at forklare, at relativt få af de ikke-beskæftigede med større handicap søger job. Dette fremgår bl.a. af, at hele 82 pct. af personerne med større handicap angiver sygdom eller uarbejdsdygtighed som begrundelse for ikke at søge job.

Ikke-beskæftigede med og uden handicap anvender stort set de samme jobsøgningskanaler. Dog henvender personer med handicap sig i lidt større omfang til de offentlige jobcentre.

Der er ikke forskel på, hvor mange af de beskæftigede med og uden handicap, der har søgt et andet arbejde inden for de seneste fire uger. Der er heller ikke forskel på de årsager, de angiver til at søge job. Omkring 20 pct. søger et andet job, fordi de risikerer at miste deres job, eller fordi de kun har en midlertidig ansættelse, og omkring 33 pct. søger andet arbejde, fordi de ønsker bedre arbejdsvilkår. En mulig forklaring på, at de to grupper søger andet arbejde i samme omfang og af de samme grunde kan være, at personer med handicap er lige så sikre i deres ansættelse og lige så tilfredse med deres job som personer uden handicap.

Der er tegn på, at personer med handicap i gennemsnit skal søge flere job for at få en stilling end personer uden handicap, og at der er særlige barrierer for personer med handicap for at opnå beskæftigelse. Over en tiårig periode har personer med handicap i gennemsnit søgt 5,4 andre stillinger per job, de har haft, mod 3,3 for personer uden handicap. Den højere andel søgte stillinger per job hænger sammen med, at en lille gruppe af personer med handicap har søgt relativt mange stillinger for at få et job.

Forventninger om tilbagevenden til arbejde og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Kun ganske få af de ikke-beskæftigede med større handicap forventer at få et job på ordinære vilkår. 33 pct. af de ikke-beskæftigede med større handicap regner med at komme tilbage til arbejdsmarkedet mod 68 pct. af de ikke-beskæftigede med mindre handicap og 76 pct. de ikke-beskæftigede uden handicap. Blandt ikke-beskæftigede med større handicap, som regner med at komme i arbejde igen, forventer 3 ud af 4, at de får et job på særlige vilkår.

Blandt 50-64-årige, der endnu ikke har forladt arbejdsmarkedet permanent, forventer personer med større handicap at trække sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end personer med mindre handicap og personer uden handicap. For eksempel forventer 65 pct. af personerne med større handicap, at de trækker sig tilbage, før de er fyldt 65 år, mod 19 pct. af personerne med et mindre handicap og 16 pct. af personerne uden et handicap. Desuden er der relativt flere af personerne med større handicap end af personerne med mindre handicap, der forventer, at deres helbredsproblem eller handicap har betydning for, hvornår de trækker sig tilbage.

5 Beskæftigelsespolitiske indikatorer: Arbejdspladser

I dette kapitel fokuserer vi på de faktorer på selve arbejdspladsen, der kan virke fremmende eller hæmmende for beskæftigelsessituationen for personer med handicap. Disse faktorer knytter sig især til arbejdsgiveren og kollegaerne på arbejdspladsen.

Vi viser først i hvor høj grad personer med personaleansvar kender til lovgivning, der har til formål at hjælpe personer med handicap i beskæftigelse (afsnit 5.1). Herefter viser vi, i hvor høj grad personer med personaleansvar er villige til at ansætte personer med handicap i forskellige scenarier (afsnit 5.2).

Kolleger udgør en stor og vigtig del af en arbejdsplads. Derfor viser vi, i hvor høj grad beskæftigede er villige til at arbejde sammen med personer med handicap i forskellige scenarier, som for eksempel, hvis man skal bruge tid på at hjælpe personen med handicap (afsnit 5.3).

Vi viser også, hvordan beskæftigede personer med handicap oplever deres arbejdsplads, og mere præcist, om de oplever, at arbejdsgivere og kollegaer tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap (afsnit 5.4). Endelig viser vi, i hvor høj grad personer med handicap oplever, at deres handicap har begrænset deres muligheder for at udvikle sig på arbejdspladsen (afsnit 5.5).

5.1 Personalelederens kendskab til ordninger og lovgivning

Vi har undersøgt, hvor godt et kendskab personer, der har personaleledelse som en af deres arbejdsopgaver, har dels til handicapkompenserende ordninger og dels til fleksjobordningen. Begge ordninger kan understøtte, at personer med handicap opnår og fastholdes i beskæftigelse.

De handicapkompenserende ordninger har ifølge Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2020b) til formål at ”medvirke til at kompensere for de barrierer, som en person med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan møde i forhold til job, uddannelse eller et tilbud iværksat af jobcentret”.

De handicapkompenserende ordninger omfatter fire ordninger:

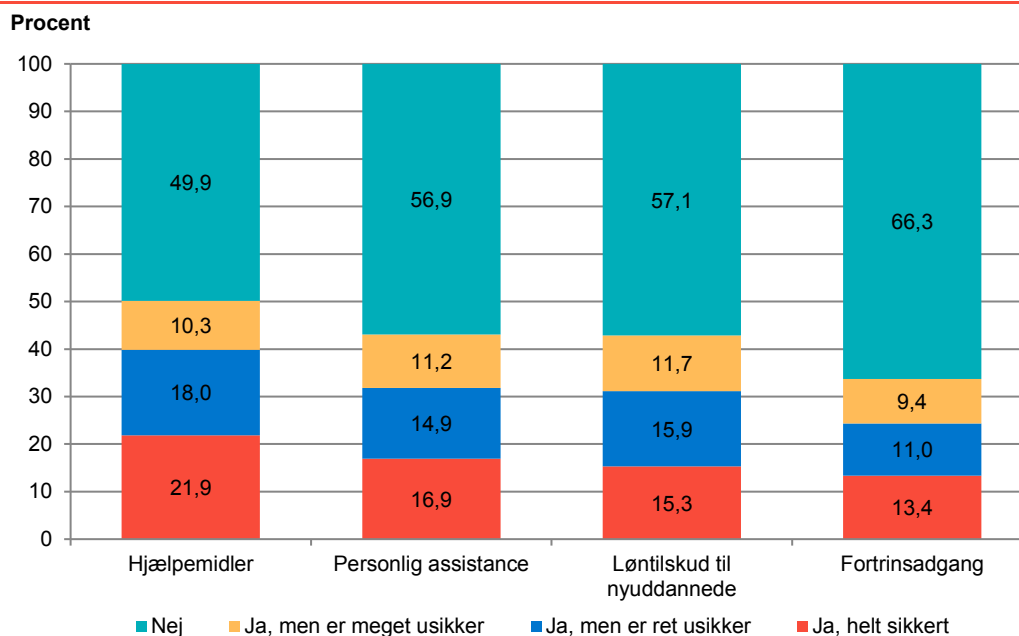
- Bevilling af hjælpemidler i form af arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger
- Personlig assistance til handicappede i erhverv
- Løntilskud til nyuddannede med handicap (isbryderordningen)
- Fortrinsadgang for personer med handicap.

Fleksjob er ifølge Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2020a) ”et tilbud til personer, der ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår, på grund af en varig og væsentlig nedsat arbejdsevne”.

Figur 5.1 viser, at en stor andel af personalelederne (50-66 pct.) ikke kender til de fire ordninger. Den ordning, der er bedst kendt blandt personalelederne, er bevilling af hjælpemidler. Omkring halvdelen af de adspurgte har kendskab til indholdet af denne ordning, heraf er 22 pct. helt sikre på, hvad ordningen går ud på. Lidt færre (43 pct.) har kendskab til, hvad ordningerne personlig assistance og løntilskud går ud på. Den ordning, som personalelederne har mindst

kendskab til, er fortrinsadgang for personer med handicap. Omkring 35 pct. har en ide om, hvad den ordning går ud på. For de tre sidstnævnte ordninger er 13-17 pct. af personalelederne helt sikre på, at de ved, hvad ordningen går ud på.

Figur 5.1 Personer, der har personaleledelse som en af deres arbejdsopgaver, fordelt på, om de ved, hvad hver af de handicapkompenserende ordninger¹ går ud på, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Spørgsformulering: " Ved du, hvad følgende ordninger – kaldet handicapkompenserende ordninger – går ud på?" Uvægtet antal: 1.366. Opregnet antal: 329.920

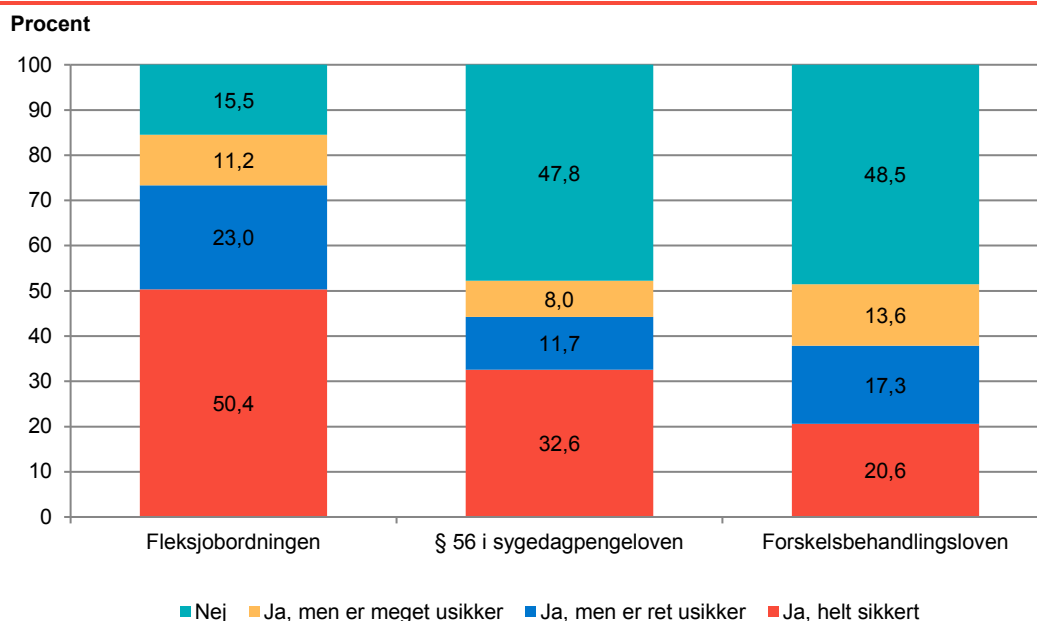
Note: ¹ I spørgsformuleringerne er hver af de fire ordninger benævnt som anført ovenfor.

Der eksisterer en række andre ordninger og lovgivning, som ligesom de fire handicapkompenserende ordninger, skal være med til at hjælpe personer med handicap i beskæftigelse. Det gælder fleksjobordningen, § 56 i sygedagpengeloven og forskelsbehandlingsloven. Derfor spørger vi personer med personaleansvar som en af deres arbejdsopgaver, hvor godt de kender til disse ordninger.

Fleksjobordningen er, som det ses af Figur 5.2, klart den ordning, personalelederne kender bedst. 50 pct. svarer, at de er helt sikre på, hvad fleksjobordningen går ud på, mens kun 16 pct. svarer, at de ikke kender til ordningen. Generelt er der blandt personalelederne større kendskab til fleksjobordningen end til de fire handicapkompenserende ordninger i Figur 5.1.

Personalelederne har endvidere et lidt bedre kendskab til § 56 i sygedagpengeloven end til forskelsbehandlingsloven. 33 pct. er helt sikre på, hvad § 56 i sygedagpengeloven går ud på, mens 21 pct. er helt sikre på, hvad forskelsbehandlingsloven går ud på. Der er nogenlunde samme andel, der ikke har kendskab til § 56 i sygedagpengeloven og forskelsbehandlingsloven (omkring 48 pct.). Tidligere studier har vist, at virksomheder generelt har et begrænset kendskab til handicapkompenserende ordninger og lovgivning, der skal hjælpe personer med handicap i beskæftigelse, jf. afsnit 1.3.

Figur 5.2 Personer, der har personaleledelse som en af deres arbejdsopgaver, fordelt efter, om de ved, hvad a) fleksjobordningen, b) § 56 i sygedagpengeloven og c) forskelsbehandlingsloven går ud på, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Uvægtet antal: 1.545. Opregnet antal: 378.944.

5.2 Personalelederes holdninger til at ansætte personer med handicap

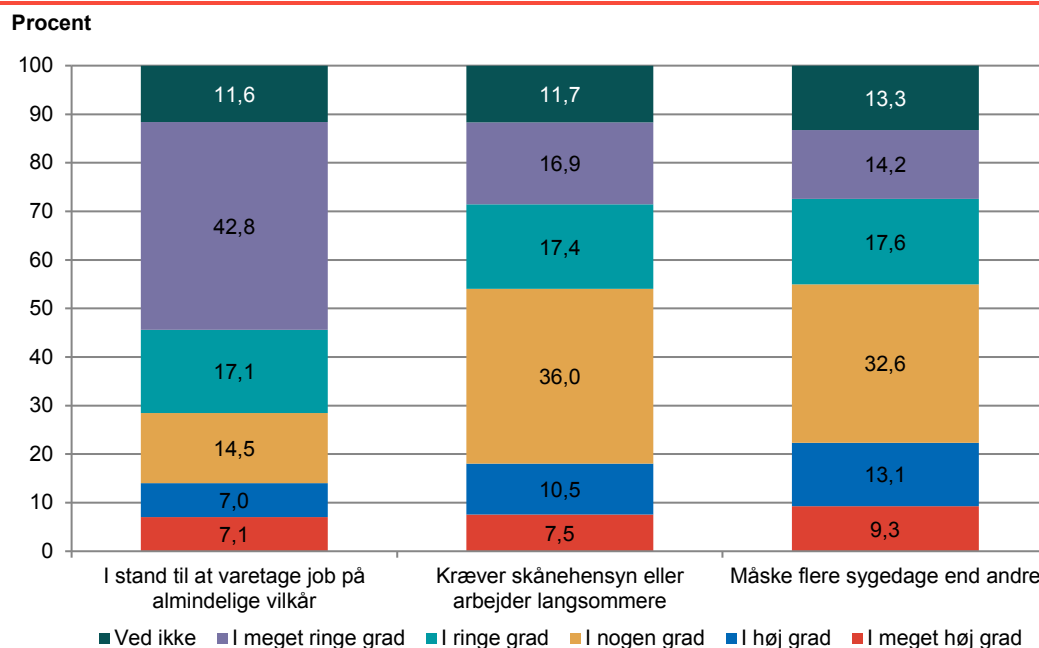
En vigtig faktor for, at personer med handicap kan finde beskæftigelse, er, at arbejdsgivere er villige til at ansætte dem. Derfor har vi undersøgt, hvorvidt personer med personaleansvar som en af deres arbejdsopgaver ifølge eget udsagn er betænkelige ved at ansætte personer med handicap. Resultaterne i dette afsnit siger dog ikke noget om, hvad personer med personaleansvar rent faktisk vil gøre, hvis de får en ansøger med et handicap. Det kan således være, at de ønsker at fremstå som mere positive over for at ansatte personer med handicap, end de er i praksis.

Vi har undersøgt personaleledernes betæneligheder i tre forskellige scenarier: (a) hvis personen er i stand til at varetage job på almindelige vilkår, (b) hvis personen kræver skånehensyn eller arbejder langsommere end andre, og (c) hvis personen måske har flere sygedage end andre.

65 pct. af personalelederne er i ringe eller meget ringe grad betænkelige ved at ansætte personer med handicap, hvis de kan varetage job på samme vilkår som andre, mens 14 pct. i høj eller meget høj grad har betæneligheder ved dette, se Figur 5.3.

18 pct. af personalelederne er i høj eller meget høj grad betænkelige ved at ansætte personer med handicap, hvis personen kræver skånehensyn eller arbejder langsommere. Den tilsvarende andel er 22 pct., hvis personen måske har flere sygedage.

Figur 5.3 Personer, der har personaleledelse som en af deres arbejdsopgaver, fordelt på, i hvor høj grad de vil være betænkelig ved at ansætte en person med et handicap, der a) er i stand til at varetage et job på almindelige vilkår, b) kræver flere skånehensyn eller arbejder langsommere end andre medarbejdere, og c) som måske har flere sygedage end andre medarbejdere, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Uvægtet antal: 1.545. Opregnet antal: 378.944.

Tabel 5.1 Personer, der har personaleledelse som en af deres arbejdsopgaver, fordelt på, om de er parate til at ansætte en person med et handicap, hvis der ikke følger penge med fra kommunen, 2019. Vægtet procent.

Parat til at ansætte en person med et handicap, hvis der ikke følger penge med fra kommunen	
Ja, helt sikkert	10,8
Ja, formentlig	21,6
Nej, formentlig ikke	14,7
Nej, helt sikkert ikke	6,7
Det afhænger af handicapet	28,2
Ved ikke	18,1
I alt	100
Uvægtet antal	1.545
Opregnet antal	378.944

Hvor villig en arbejdsgiver er til at ansætte en person med handicap, kan også afhænge af, om arbejdspladsen får økonomisk støtte hertil fra kommunen. I

Tabel 5.1 viser vi, i hvor høj grad personer med personaleansvar er villige til at ansætte personer med handicap, hvis der ikke følger penge med fra kommunen. Tabellen viser, at ansættelse af personer med handicap uden penge fra kommunen, i høj grad afhænger af handicapet.

Sammenlignet med resultaterne i Figur 5.3 er 'Ved ikke'-kategorien også en del større. Knap halvdelen har svaret, at det afhænger af handicappet, eller 'Ved ikke'. Dog svarer omkring 32 pct. at de formentlig eller helt sikkert ville ansætte en person med handicap uden at få penge fra kommunen, mens 21 pct. svarer, at de formentlig ikke eller helt sikkert ikke ville gøre dette.

5.3 Kollegaers holdning til at arbejde sammen med personer med handicap

Kolleger kan, ligesom personaleledere, være en vigtig faktor for, om beskæftigelsessituationen for personer med handicap forbedres. Derfor har vi undersøgt beskæftigedes betæneligheder ved og holdninger til at arbejde sammen med personer med handicap. Det skal indledningsvis bemærkes, at kollegaernes udsagn ikke nødvendigvis stemmer overens med, hvordan de vil handle i praksis. Det er tilfældet, hvis nogle af dem ønsker at fremstå som mere positive, end de reelt er.

64-70 pct. af de beskæftigede (uanset handicap eller ej) vil helt sikkert gerne arbejde sammen med personer med handicap eller gør det allerede, se Tabel 5.2. 6-8 pct. af de beskæftigede angiver, at det tror de ikke, at de vil, at det vil de helt sikkert ikke, eller at det kan ikke lade sig gøre. Endelig svarer 6-7 af de beskæftigede, at det kommer an på handicappet, om de er villige til at arbejde sammen med personer med handicap.

Tabel 5.2 Personer fordelt efter, om de ville arbejde sammen med personer med handicap, hvis de skulle bruge lidt tid på at hjælpe ham/hende. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
Ja, gør det allerede	11,2	7,7	8,7	6,3
Ja, helt sikkert	58,9	62,0	61,1	57,3
Ja, måske	8,6	11,7	10,8	13,5
Nej, tror det ikke	2,4	2,6	2,5	3,3
Nej, helt sikkert ikke	1,3	0,9	1,0	1,2
Nej, det kan ikke lade sig gøre	3,2	2,6	2,8	3,0
Det kommer an på handicappet	5,5	5,8	5,7	7,1
Ved ikke/har ikke tænkt over det	9,0	6,7	7,4	8,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.234	1.756	9.328
Opregnet antal	114.912	281.799	396.711	2.171.390

Anm.: Spørgsmålsformulering: "Vil du arbejde sammen med en person med handicap, hvis det betød, at du skulle bruge lidt tid på at hjælpe ham/hende, fx ½ time om dagen?"

Som det fremgår af ovenstående, er der personaleledere og beskæftigede, som svarer, at det afhænger af handicappet, om de er villige til at ansætte/arbejde sammen med personer med handicap. Vi har derfor også set på, i hvor høj grad personer er betænkelige ved at arbejde sammen med personer med fire forskellige typer af handicap: en blind person, en person, der sidder i kørestol, en person, der lider af store humørsvingninger, og en person, der har ADHD.

Tabel 5.3 Personer fordelt efter, om de ville være betænkelige ved at arbejde sammen med a) en blind person, b) en kollega, der sidder i kørestol, c) en kollega, der lider af meget store humørsvingninger, fx har bipolar lidelse (mani-depressiv), og d) en kollega, der har ADHD. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicapet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent

	Større handi- cap	Mindre handi- cap	Handicap, i alt	Intet handi- cap
<i>a) Blind person</i>				
	*	*	*	
Ja, i høj grad	20,3	15,6	17,0	17,3
Ja, i nogen grad	13,4	15,4	14,8	19,3
Nej, næsten ikke	12,0	16,2	15,0	13,5
Nej, slet ikke	41,3	42,7	42,3	37,7
Ved ikke	13,0	10,2	11,0	12,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>b) Kollega, der sidder i kørestol</i>				
		*	*	
Ja, i høj grad	14,0	10,8	11,7	12,6
Ja, i nogen grad	7,6	10,2	9,4	11,6
Nej, næsten ikke	11,0	11,0	11,0	12,2
Nej, slet ikke	59,1	60,6	60,2	55,4
Ved ikke	8,4	7,4	7,7	8,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>c) Kollega, der lider af meget store humør- svingninger</i>				
	*			
Ja, i høj grad	22,8	20,5	21,2	19,5
Ja, i nogen grad	28,8	33,9	32,4	34,9
Nej, næsten ikke	14,6	14,7	14,7	13,8
Nej, slet ikke	23,9	20,4	21,4	20,0
Ved ikke	9,8	10,5	10,3	11,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>d) Kollega, der har ADHD</i>				
	*			
Ja, i høj grad	10,1	6,8	7,8	7,7
Ja, i nogen grad	18,1	19,7	19,2	18,8
Nej, næsten ikke	12,9	21,1	18,8	20,8
Nej, slet ikke	48,0	42,6	44,1	41,9
Ved ikke	10,9	9,8	10,1	10,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.234	1.756	9.328
Opregnet antal	114.912	281.799	396.711	2.171.390

Vi finder, at der er størst betænkeligheder ved at arbejde sammen med personer, der lider af meget store humørsvingninger. Dernæst følger kollegaer, der er blinde, kollegaer, der har ADHD, og til slut kollegaer, der sidder i kørestol, se Tabel 5.3. Denne rækkefølge i forhold til betænkeligheder gælder uanset, om de adspurgte har et handicap eller ej, og uanset sværhedsgrad af deres handicap. Dette billede er i overensstemmelse med tidligere undersøgelser, jf. afsnit 1.3.

Der er heller ikke nævneværdige forskelle mellem de undersøgte grupper, når det gælder, hvor vidt de har betæneligheder. Med afsæt i personer med og uden handicap, der svarer 'nej, næsten ikke' eller 'nej, slet ikke', finder vi, at ca. 35 pct. ikke er betænkelige ved at arbejde sammen med personer, der lider af meget store humørsvingninger, 51-57 pct. af de beskæftigede ikke er betænkelige ved at arbejde sammen med en blind person, ca. 63 pct. ikke er betænkelige ved at arbejde sammen med en person med ADHD, og 68-71 pct. ikke er betænkelige ved at arbejde sammen med personer, der sidder i kørestol.

Det fremgår af Tabel 5.3, at der for nogle sværhedsgrader af handicap er statistisk signifikante forskelle i svarfordelingerne i forhold personer uden handicap. Vi bemærker dog samtidig, at de absolutte forskelle inden for de forskellige svarkategorier er relativt små.

Til sidst i dette afsnit ser vi på, om beskæftigede er enige i, at ansættelse af en person med handicap, betyder, at de og kollegaerne bliver mere belastet end normalt, se Tabel 5.4. Der er heller ikke de store forskelle på personer med og uden handicap i denne forbindelse. 19-24 pct. af de beskæftigede er overvejende eller helt enige i, at ansættelse af en person med handicap vil belaste dem mere end ellers, mens 23-27 pct. er overvejende eller helt uenige i dette. Omkring halvdelen af de adspurgte svarer dog enten, at det afhænger af handicappet eller 'Ved ikke/har ikke tænkt over det'. Det vil sige, at mange af de beskæftigede ikke har en klar opfattelse af, om ansættelse af en person betyder, at de selv og deres kollegaer belastes mere end ellers.

Tabel 5.4 Personer fordelt efter, hvor enig eller uenig, de er i, om ansættelse af en person med handicap betyder, at de og deres kollegaer belastes mere end ellers. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
Helt enig	8,3	6,1	6,7	8,5
Overvejende enig	11,4	13,2	12,7	15,3
Overvejende uenig	7,3	9,8	9,1	9,7
Helt uenig	21,8	15,8	17,5	12,9
Det afhænger af handicappet	36,0	43,3	41,2	40,3
Ved ikke/har ikke tænkt over det	15,2	11,9	12,8	13,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.234	1.756	9.328
Opregnet antal	114.912	281.799	396.711	2.171.390

5.4 Hensyntagen til personer med handicap

I dette afsnit viser vi, i hvor høj grad personer med handicap selv oplever, at der bliver taget hensyn til deres handicap af arbejdsgivere og kollegaer. Indtil videre har vi fokuseret på personalelederes og kollegaers holdninger til personer med handicap, men hvis personer med handicap skal overgå til og fastholdes i beskæftigelse, er det også vigtigt, at de oplever, at der tages tilstrækkeligt hensyn til dem.

Tabel 5.5 Personer med handicap fordelt efter, om de alt i alt synes, at deres a) arbejdsgiver og b) kollegaer tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap. I alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap, i alt
<i>Arbejdsgiver</i>	*		
Ja, i høj grad	53,2	37,1	41,7
Ja, i nogen grad	17,6	14,2	15,2
Nej, i ringe grad	2,9	4,3	3,9
Nej, slet	5,2	3,7	4,1
Ikke behov for hensyn til helbredsproblem eller handicap	13,1	34,6	28,3
Ved ikke	8,0	6,2	6,7
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Kollegaer</i>	*		
Ja, i høj grad	48,2	37,2	40,4
Ja, i nogen grad	19,4	15,4	16,6
Nej, i ringe grad	2,5	2,3	2,3
Nej, slet	3,2	2,1	2,4
Ikke behov for hensyn til helbredsproblem eller handicap	17,4	36,0	30,7
Ved ikke	9,3	7,0	7,7
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.234	1.756
Opregnet antal	114.912	281.799	396.711

Af Tabel 5.5 ses det, at der er en større del af personer med større handicap, 53 pct., der i høj grad oplever, at arbejdsgiveren tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap end blandt personer med mindre handicap, for hvem 37 pct. oplever dette. Disse forskelle på personer med større og mindre handicap skal dog ses i sammenhæng med, at der er en større andel af personer med mindre handicap, der svarer, at der ikke er behov for at tage hensyn til deres handicap. 35 pct. af personerne med mindre handicap mener ikke, der er behov for, at der tages særligt hensyn til dem, mens 13 pct. af personerne med større handicap har denne holdning.

Blandt både personer med større og mindre handicap er der 8 pct., der oplever, at deres arbejdsgiver slet ikke eller i ringe grad tager hensyn til deres handicap.

Billedet er i høj grad det samme, når der spørges til, om kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn til handicappet. 48 pct. af personerne med større handicap mener i høj grad, at kollegaerne tager tilstrækkelig hensyn, mens 37 pct. oplever dette for personer med mindre handicap. 3 pct. af personerne med større handicap føler slet ikke, at kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn.

6 pct. af personerne med større handicap oplever, at kollegaerne slet ikke eller i ringe grad tager hensyn til deres handicap, mens 4 pct. af personerne med mindre handicap svarer dette.

Samlet kan vi konkludere at 6-8 pct. af personer med større handicap og 4-8 pct. af personerne med mindre handicap oplever, at arbejdsgiverne og kollegaer ikke tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap.

5.5 Begrænsninger af udviklingsmuligheder for personer med handicap

I dette afsnit redegør vi for, i hvor høj grad personer med handicap oplever, at deres handicap begrænser deres udviklingsmuligheder i deres arbejde. Vi har spurgt personer med handicap, om de oplever, at deres handicap har hæmmet dem med hensyn til tre udviklingsmål: (a) advancement, (b) bedre overensstemmelse mellem arbejde og kvalifikationer samt (c) mere selvstændigt arbejde.

Overordnet set ligner svarfordelingerne hinanden for de tre udviklingsmål, se Tabel 5.6.

13-16 pct. af personerne med handicap har en oplevelse af, at handicappet har hæmmet dem i forhold til udviklingsmålene. Personer med større handicap oplever i større omfang at blive hæmmet end personer med mindre handicap.

Relativt flest oplever, at de er hæmmet i forhold til advancement. Dette gælder uanset sværhedsgraden af handicappet. 29 pct. af personerne med større handicap mener, at deres handicap har hæmmet deres muligheder for advancement. Dette tal er 11 pct. for personer med mindre handicap.

26 pct. af personerne med større handicap mener, at de er blevet hæmmet med hensyn til at opnå bedre overensstemmelse mellem arbejde og kvalifikationer, mens 11 pct. med mindre handicap oplever dette.

Mere selvstændigt arbejde er det udviklingsmål, hvor færrest oplever, at de er hæmmet af deres handicap. 21 pct. af personerne med større handicap føler sig hæmmet med hensyn til dette mål, mens 10 pct. af personerne med mindre handicap oplever dette.

Tabel 5.6 Personer med handicap fordelt efter, om de mener, at deres handicap har hæmmet dem med hensyn til a) avancement, b) at opnå bedre overensstemmelse mellem deres arbejde og deres kvalifikationer samt c) mere selvstændigt arbejde. I alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap, i alt
<i>Avancement</i>			
Ja	28,5	11,4	16,4
Nej	47,4	72,1	64,9
Ved ikke	24,1	16,5	18,7
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Bedre overensstemmelse mellem arbejde og kvalifikationer</i>	*		
Ja	26,4	10,8	15,3
Nej	48,5	72,8	65,8
Ved ikke	25,0	16,4	18,9
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Mere selvstændigt arbejde</i>			
Ja	21,4	10,2	13,4
Nej	56,1	75,0	69,5
Ved ikke	22,5	14,8	17,1
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.234	1.756
Opregnet antal	114.912	281.799	396.711

5.6 Opsamling

Undersøgelsen af de beskæftigelsespolitiske indikatorer, der knytter sig til arbejdspladsen, viser for det første, at en stor andel af personalelederne (50-66 pct.) ifølge eget udsagn ikke kender til de fire handicapkompenserende ordninger: Bevilling af hjælpemidler i form af arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger, personlig assistance til handicappede i erhverv, løntilskud til nyuddannede med handicap (isbryderordningen) og fortrinsadgang for personer med handicap. For alle fire ordninger er det omkring 13-22 pct. af personalelederne, der anfører, at de er helt sikre på, at de ved, hvad ordningen går ud på. Personalelederne er også blevet spurgt, hvor godt de kender fleksjobordningen, § 56 i sygedagpengeloven og forskelsbehandlingsloven. Personalelederne har ifølge eget udsagn især kendskab til fleksjobordningen. 50 pct. svarer, at de er helt sikre på, hvad fleksjobordningen går ud på, mens 16 pct. svarer, at de ikke kender til ordningen. Færre kender § 56 i sygedagpengeloven og forskelsbehandlingsloven. Analyserne viser dermed, at personaleledere til en vis grad kender til relevante ordninger og lovgivning, der kan hjælpe personer med handicap i beskæftigelse, men også, at der er et stort potentiale for øget kendskab til disse ordninger.

For det andet finder vi, at 60 pct. af personalelederne ikke eller næsten ikke har betænkeligheder ved at ansætte personer med handicap, hvis de kan varetage et job på normale vilkår. Hvis personen kræver skånehensyn, arbejder langsommere eller måske har flere sygedage, har ca. 35 pct. ingen eller næsten ingen betænkeligheder. 14 pct. af personalelederne har betænkeligheder, hvis personen kan varetage et job på normale vilkår, mens 18-22 pct. har betænkeligheder, hvis de kræver skånehensyn, arbejder langsommere eller måske har flere sygedage. 32 pct. af personalelederne anfører, at de formentligt eller helt sikkert er parate til at ansætte en person med et handicap, selvom der ikke følger penge med fra kommunen, mens 21 pct. helt sikkert eller formentlig ikke ville gøre dette. Resultaterne siger dog ikke noget om, hvordan personaleledere vil agere i praksis. Det kan ikke udelukkes, at nogle af dem ønsker at fremstå som mere positive over for at ansætte personer med handicap, end de reelt er.

For det tredje finder vi, at 57-61 af de beskæftigede (uanset handicap eller ej) vil helt sikkert gerne arbejde sammen med en person med handicap, hvis de skal bruge lidt tid på at hjælpe vedkommende, mens 6-8 pct. ikke er villige til at gøre dette eller mener, det ikke kan lade sig gøre.

Betænkelighederne afhænger af, hvilken type handicap, der er tale om. Der er flest personer, ca. 54 pct., der har betænkeligheder ved at arbejde sammen med personer, der lider af store humørsvingninger. 32-37 pct. har betænkeligheder ved at arbejde sammen med en blind person, mens ca. 27 pct. har betænkeligheder ved at arbejde sammen med en person med ADHD. Der er færrest, 21-24 pct., der har betænkeligheder ved at arbejde sammen med en kollega, der sidder i kørestol.

Også her er det vigtigt at være opmærksom på, at nogle beskæftigede potentielt ønsker at fremstå som mere positive over for at arbejde sammen med personer med handicap, end de er i praksis.

For det fjerde viser undersøgelsen, at 6-8 pct. af personerne med større handicap og 4-8 pct. af personerne med mindre handicap oplever, at arbejdsgivere og kollegaer ikke tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap.

Endelig finder vi, at en mindre del af især personer med større handicap oplever, at deres handicap har hæmmet dem i at udvikle sig i deres arbejde. Blandt personer med større handicap oplever 21-29 pct., at deres handicap har hæmmet dem i deres arbejde, mens 10-11 pct. af personerne med mindre handicap har oplevet dette.

6 Beskæftigelsespolitiske indikatorer: Indsatser og jobcentre

Med det formål at forøge forståelsen af de faktorer, der kan virke fremmende eller hæmmende for, at beskæftigelsessituation for personer med handicap forbedres, fokuserer vi i dette afsnit på beskæftigelsespolitiske indikatorer, der dels er knyttet til eksisterende indsatser rettet mod personer med handicap, dels vedrører jobcentrenes rolle i forhold til denne gruppe.

Vi fandt i kapitel 5, at personaleledernes kendskab til de handicapkompenserende ordninger er begrænset. 50-66 pct. af personalelederne kender ikke til de til fire handicapkompenserende ordninger, og kun 13-22 pct. er helt sikre på, at de ved hvad ordningen går ud på. Personaleledernes kendskab til fleksjobordningen er større, idet 50 pct. svarer, at de er helt sikre på, hvad fleksjobordningen går ud på. I dette kapitel redegør vi for, i hvor høj grad personer med handicap har kendskab til disse ordninger. Mulighederne for, at ordningerne kan bidrage til at forbedre beskæftigelsessituationen for personer med handicap forbedres, hvis de har et tilstrækkeligt kendskab til dem.

Vi viser endvidere, hvor mange af de beskæftigede med handicap, der gør brug af hjælpemidler mv. og personlig assistance, om de får støtte hertil eller ej, og om de har udækkede behov i denne forbindelse. Resultaterne giver et indblik i, om ordningerne i tilstrækkeligt omfang når ud til dem, der har behov.

Endelig beskriver vi, hvilke erfaringer personer med handicap har gjort sig, når det gælder deres kontakt med jobcentret. Personer med handicap benytter sig i større omfang af jobcentre i jobsøgningen end personer uden handicap (se kapitel 4), hvilket taler for, at jobcentre udgør er et centralt bindeled mellem jobsøgende med handicap og arbejdsgivere. Resultaterne giver et indblik i, om personer med handicap er tilfredse med jobcentrenes indsats for at få dem i beskæftigelse.

6.1 Har personer med handicap kendskab til ordninger?

I dette afsnit viser vi, om personer med handicap ved, hvad de handicapkompenserende ordninger og fleksjobordningen går ud på, og om der er forskel på, hvor godt personer med handicap kender ordningerne, afhængig af, om de er beskæftigede eller ej²⁰.

6.1.1 Handicapkompenserende ordninger

Det generelle billede er, at relativt mange af personerne med handicap ikke eller i meget begrænset omfang har kendskab til de handicapkompenserende ordninger, se Tabel 6.1. 'Hjælpemidler' er den af ordningerne, som flest har kendskab til. 31 pct. af personerne med handicap anfører, at de 'helt sikkert' ved, hvad denne ordning går ud på, mens 45 pct. svarer 'nej' til spørgsmålet. Personer med større handicap har en smule bedre kendskab til ordningen end personer med mindre handicap. Der er en svag tendens til, at beskæftigede har et bedre kendskab end ikke-beskæftigede. Forskellen mellem de to grupper er dog kun statistisk signifikant for personer med mindre handicap.

²⁰ Datagrundlaget er for spinkelt til, at vi kan skelne mellem ledige og personer uden for arbejdsstyrken.

'Hjælpebidler' er den af ordningerne, som flest har kendskab til. 31 pct. af personerne med handicap anfører, at de 'helt sikkert' ved, hvad denne ordning går ud på, mens 45 pct. svarer 'nej' til spørgsmålet. Personer med større handicap har en smule bedre kendskab til ordningen end personer med mindre handicap. Der er en svag tendens til, at beskæftigede har et bedre kendskab end ikke-beskæftigede. Forskellen mellem de to grupper er dog kun statistisk signifikant for personer med mindre handicap.²¹

Tabel 6.1 Personer med handicap fordelt efter, om de ved, hvad hver af de handicapkom-penserende ordninger¹ går ud på, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap, i alt
<i>Hjælpebidler*</i>			
Ja, helt sikkert	34,0	29,0	31,3
Ja, men er ret usikker	13,7	15,3	14,6
Ja, men er meget usikker	9,6	8,9	9,2
Nej	42,6	46,9	44,9
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Personlig assistance</i>			
Ja, helt sikkert	23,3	21,6	22,4
Ja, men er ret usikker	12,0	12,4	12,3
Ja, men er meget usikker	10,0	7,4	8,6
Nej	54,7	58,5	56,8
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Løntilskud til nyuddannede med handicap</i>			
Ja, helt sikkert	13,6	13,3	13,4
Ja, men er ret usikker	7,6	9,2	8,5
Ja, men er meget usikker	7,4	7,3	7,4
Nej	71,3	70,1	70,7
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Fortrinsadgang</i>			
Ja, helt sikkert	13,4	12,9	13,1
Ja, men er ret usikker	8,5	8,4	8,5
Ja, men er meget usikker	6,6	7,6	7,2
Nej	71,5	71,1	71,3
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.289	1.613	2.902
Opvægtet antal	312.683	377.061	689.744

Note: ¹ I spørgsmålsformuleringerne er hver af de fire ordninger benævnt som anført i afsnit 5.1.

'Personlig assistance' er den ordning, som næstflest har kendskab til. I dette tilfælde anfører 22 pct. af personerne med handicap, at de 'helt sikkert' ved, hvad ordningen går ud på, mens 57 pct. svarer 'nej'. Beskæftigede har lidt bedre kendskab til 'personlig assistance' end ikke-

²¹ Resultater for beskæftigede og ikke-beskæftigede fremgår ikke af nogen tabel.

beskæftigede blandt både personer med handicap som helhed og blandt personer med større handicap.

'Løntilskud til nyuddannede med handicap' og 'Fortrinsadgang' er de handicapkompenserende ordninger, som relativt færrest har kendskab til. Kun 13 pct. af personerne med handicap angiver, at de 'helt sikkert' ved, hvad hver af de to ordninger går ud på, mens hele 71 pct. i begge tilfælde svarer 'nej' til, at de ved, hvad ordningen går ud på. Der er ikke forskel på, hvor godt beskæftigede og ikke-beskæftigede har kendskab til de to ordninger

En sammenligning med resultaterne i kapitel 5 viser, at både blandt personaleledere og personer med handicap er "hjælpemidler" den mest kendte ordning og "Fortrinsadgang" (sammen med "Løntilskud til nyuddannede med handicap" for personer med handicap) den mindst kendte ordning.

6.1.2 Fleksjobordningen

Personer med handicap har et bedre kendskab til fleksjobordningen, end de har til de handicapkompenserende ordninger, se Tabel 6.2. Dette svarer til resultaterne af tidligere studier, se afsnit 1.3. Halvdelen anfører, at de 'helt sikkert' ved, hvad fleksjobordningen går ud på, mens kun 16 pct. svarer 'nej' til spørgsmålet. Kendskabet er ikke overraskende størst blandt personer med større handicap, hvor relativt flest er ansat i fleksjob, se afsnit 3.3 I denne gruppe svarer 56 pct. 'ja, helt sikkert', mens kun 14 pct. svarer 'nej'. De tilsvarende andele for personer med mindre handicap er henholdsvis 46 og 18 pct. Kendskabet til fleksjobordningen er omtrent den samme for personer med handicap og for personaleledere, se figur 5.2.

Tabel 6.2 Personer med handicap fordelt efter, om de ved, hvad fleksjobordningen går ud på, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
Ja, helt sikkert	55,5	45,6	50,0
Ja, men er ret usikker	20,3	23,6	22,1
Ja, men er meget usikker	10,5	12,8	11,8
Nej	13,8	18,0	16,1
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	1.289	1.613	2.902
Opvægtet antal	312.683	377.061	689.744

Blandt personer med større handicap har beskæftigede et lidt bedre kendskab til fleksjobordningen end ikke-beskæftigede. 60 pct. af denne gruppe svarer 'ja, helt sikkert' til det stillede spørgsmål, mens kun 12 pct. svarer 'nej'. De tilsvarende andele for ikke-beskæftigede med større handicap er henholdsvis 53 og 15 pct.²²

6.2 Brug af hjælpemidler og personlig assistance og udækkede behov

Vi redegør i dette afsnit for, hvor mange af de beskæftigede med handicap, der – pga. deres handicap – bruger særlige hjælpemidler, arbejdsredskaber eller arbejdspladsindretninger (her benævnt 'hjælpemidler') og personlig assistance i forbindelse med deres erhvervsarbejde. Vi

²² Resultater for beskæftigede og ikke-beskæftigede fremgår ikke af nogen tabel.

skelner mellem, om de (som en del af en handicapkompenserende ordning) har fået bevilliget støtte hertil fra kommunen, eller om hjælpemidlerne og den personlige assistance er finansieret på anden vis (her benævnt 'uden støtte'). Endvidere viser vi, om de har udækkede behov, når det gælder hjælpemidler og personlig assistance. Undervejs beskriver vi, hvilke typer af hjælpemidler og personlig assistance beskæftigede med handicap gør brug af og mangler.

Vi har spurgt til følgende typer af hjælpemidler:

- IT-udstyr i forbindelse med undervisning
- Undervisningsmateriale
- IT-udstyr, software, programmer, apps mv. som arbejdsredskab
- Værktøj, udstyr og andre redskaber
- Tilgængelighedsløsninger som fx rampe, lift, døråbner
- Andre hjælpemidler, arbejdspladsredskaber eller arbejdspladsindretninger.

Op til følgende typer af personlig assistance:

- Fysisk aflastning
- Strukturering og/eller kvalitetssikring af arbejde
- Særlig personlig støtte
- Tegnsprogstolkning
- Fastholdelse i opgaven
- Sekretærarbejde
- Oplæsning og/eller forklaring af tekst
- Fører bil i arbejdstiden
- Andet.

Datamaterialet er desværre for spinkelt til, at vi kan få så detaljeret viden om brugen af og manglen på de forskellige typer af hjælpemidler og personlig assistance. Dette indebærer, at vi har måttet slå flere kategorier sammen for at udtale os om, hvilke former for hjælpemidler og personlig assistance, det drejer sig om.

6.2.1 Hjælpemidler

12 pct. af de beskæftigede med handicap har hjælpemidler i forbindelse med deres job pga. handicappet, se Tabel 6.3. Især beskæftigede med større handicap har hjælpemidler (19 pct. vs. 9 pct. blandt personer med mindre handicap).

Op mod hver femte, der har hjælpemidler, har både hjælpemidler med økonomisk støtte fra kommunen og hjælpemidler, som kommunen ikke yder økonomisk støtte til. Især blandt beskæftigede med større handicap er det lidt mere udbredt at have hjælpemidler med økonomisk støtte fra kommunen end at have hjælpemidler uden denne støtte.

Blandt de beskæftigede med handicap, der ikke har hjælpemidler, har ca. halvdelen ikke kendskab til den handicapkompenserende ordning "hjælpemidler".

Tabel 6.3 Beskæftigede med handicap fordelt på, om de har hjælpemidler, underopdelt på, om det er med og/eller uden støtte fra kommunen, eller ikke har hjælpemidler, underopdelt på, om de kender den handicapkompenserende ordning 'hjælpemidler' eller ej.¹ I alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
<i>Ja</i>	19,2	9,0	11,9
Ja, både med og uden støtte	3,8	1,6	2,2
Ja, med støtte	8,8	3,8	5,2
Ja, uden støtte	6,6	3,6	4,5
<i>Nej</i>	80,8	91,0	88,1
Nej, kender ordning	44,7	47,2	46,5
Nej, kender ikke ordning	36,1	43,8	41,6
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.235	1.757
Opvægtet antal	114.912	282.176	397.088

Note: ¹ "Kender ikke ordning" omfatter dem, der har svaret 'nej' til, at de ved, hvad den handicapkompenserende ordning 'hjælpemidler' går ud på, mens "kender ordning" omfatter resten, se også Tabel 6.1.

Der ser ikke ud til at være den store forskel på, hvilke typer af hjælpemidler beskæftigede med handicap bruger, afhængigt af om de får støtte til dem eller ej, se Tabel 6.4. Cirka 20 pct. har 'værktøj, udstyr og andre redskaber', ca. 10 pct. har 'IT-udstyr, software, programmer, apps mv. som arbejdsredskab', mens de resterende har 'andre hjælpemidler, arbejdsredskaber eller arbejdspladsindretninger'. Blandt dem, der får hjælpemidler med støtte, har beskæftigede med større handicap i større omfang 'værktøj, udstyr og andre redskaber' og i mindre omfang 'IT-udstyr, software, programmer, apps mv. som arbejdsredskab' end beskæftigede med mindre handicap.

Tabel 6.4 Beskæftigede med handicap, der har hjælpemidler, fordelt på typer af hjælpemidler. Særskilt for, om hjælpemidlerne er med økonomisk støtte fra kommunen, i alt og særskilt for større og mindre handicap, eller uden økonomisk støtte fra kommunen, i alt¹, 2019. Vægtet procent.

	Med støtte			Uden støtte
	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap i alt	Handicap i alt
IT-udstyr, software, programmer, apps mv. som arbejdsredskab	7,3	15,9	11,7	8,6
Værktøj, udstyr og andre redskaber	21,5	16,6	19,0	21,7
Andre hjælpemidler, arbejdsredskaber eller arbejdspladsindretninger ²	71,3	67,4	69,3	69,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	68	64	132	117
Opvægtet antal	14.454	15.233	29.687	26.560

Note: ¹ Datagrundlaget er for spinkelt til at underopdele 'uden støtte' på 'større handicap' og 'mindre handicap'.

² I denne kategori indgår enkelte, der har svaret henholdsvis 'IT-udstyr i forbindelse med undervisning', 'undervisningsmateriale' og 'tilgængelighedsløsninger'.

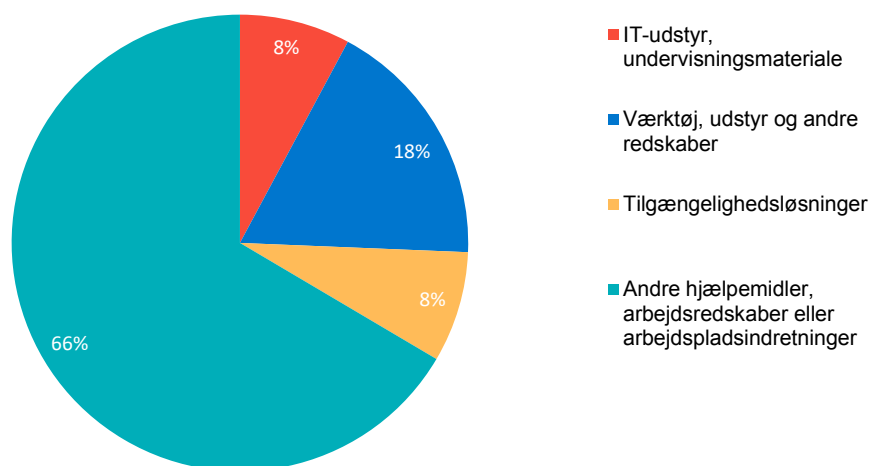
6 pct. af de beskæftigede med handicap oplever, at de har et udækket behov for hjælpemidler, se Tabel 6.5. Desuden er der 9 pct., der ikke ved, om de mangler hjælpemidler. Flere af de beskæftigede med større handicap end af de beskæftigede med mindre handicap anfører, at de mangler hjælpemidler (9 vs. 5 pct.). Desuden er der flere i denne gruppe, der ikke ved, om de mangler hjælpemidler (14 vs. 7 pct.).

Tabel 6.5 Beskæftigede med handicap fordelt efter, om de har udækkede behov for hjælpemidler, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
Ja	8,9	5,0	6,1
Nej	77,3	87,8	84,7
Ved ikke	13,8	7,2	9,1
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.234	1.756
Opvægtet antal	114.912	281.799	396.711

18 pct. af de beskæftigede med handicap, der har et udækket behov for hjælpemidler, mangler 'værktøj, udstyr og andre redskaber', 8 pct. mangler 'IT-udstyr og undervisningsmateriale', 8 pct. mangler 'tilgængelighedsløsninger', mens de resterende mangler 'andre hjælpemidler, arbejdsredskaber eller arbejdspladsindretninger', se Figur 6.1.

Figur 6.1 Beskæftigede med handicap med udækkede behov for hjælpemidler fordelt på typer af hjælpemidler, i alt, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Uvægtet antal: 105; opvægtet antal: 24.295.

Kun hver fjerde af de beskæftigede med handicap, der har udækkede behov for hjælpemidler, giver udtryk for, at de 'helt sikkert' ved, hvad den handicapkompenserende ordning 'hjelpe-midler' går ud på, se Tabel 6.6. Der er ikke nævneværdig forskel på beskæftigede med større og mindre handicap med hensyn til hvor mange af dem, der svarer 'helt sikkert'.

Tabel 6.6 Beskæftigede med handicap med udækkede behov for hjælpemidler fordelt på, om de ved, hvad den handicapkompenserende ordning 'hjælpemidler' går ud på, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap, i alt
Ja, helt sikkert	28,1	24,5	26,0
Ja, men er ret usikker	27,5	19,8	23,1
Ja, men er meget usikker	19,7	13,0	15,8
Nej	24,6	42,7	35,1
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	47	58	105
Opvægtet antal	10.178	14.117	24.295

6.2.2 Personlig assistance

4 pct. af de beskæftigede med handicap har personlig assistance, se Tabel 6.7. Især beskæftigede med større handicap gør brug af personlig assistance (8 vs. 2 pct. blandt beskæftigede med mindre handicap). Cirka hver sjette af dem, der har personlig assistance, har både personlig assistance med økonomisk støtte fra kommunen og personlig assistance, som kommunen ikke yder økonomisk støtte til. Det er lidt mere udbredt at have personlig assistance med støtte end uden støtte.

Tabel 6.7 Beskæftigede med handicap fordelt på, om de har personlig assistance, underopdelt på, om det er med og/eller uden støtte fra kommunen, eller ikke har personlig assistance, underopdelt på, om de kender den handicapkompenserende ordning 'personlig assistance' eller ej.¹ I alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
Ja	8,2	2,3	4,0
Ja, med og uden støtte	1,6	-	0,6
Ja, med støtte	3,9	-	2,0
Ja, uden støtte	2,6	-	1,4
Nej	91,8	97,7	96,0
Nej, kender ordning	39,9	40,3	40,2
Nej, kender ikke ordning	51,9	57,4	55,8
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.235	1.757
Opvægtet antal	114.912	282.176	397.088

Note: ¹ 'Kender ikke ordning' omfatter dem, der har svaret 'nej' til, at de ved, hvad den handicapkompenserende ordning 'personlig assistance' går ud på, mens 'kender ordning' omfatter resten, se også tabel 6.1

Blandt de beskæftigede med handicap, der ikke har personlig assistance, har lidt mere end halvdelen ikke kendskab til den handicapkompenserende ordning "personlig assistance".

Af Tabel 6.8 fremgår det, hvilke typer af personlig assistance, beskæftigede med handicap får. Den personlige assistance ser ud til at være nogenlunde ligeligt fordelt på 'fysisk aflastning', 'struktureret og/eller kvalitetssikring af arbejde, fastholdelse i opgaven eller sekretærarbejde', 'særlig personlig støtte' og 'tegnprogstolkning og andet'.

Opgørelsen er opdelt på, om personlig assistance er med økonomisk støtte fra kommunen eller ej. Andelen, der får personlig assistance til 'fysisk aflastning', ser ud til at være lidt større blandt dem, der får personlig assistance med økonomisk støtte fra kommunen, mens andelen, der får personlig assistance til 'strukturering og/eller kvalitetssikring af arbejde, fastholdelse i opgaven eller sekretærarbejde' er lidt mindre. Datagrundlaget er dog for spinkelt til at sige noget håndfast om forskellen mellem typen af personlig assistance afhængigt af støtte eller ej.

Tabel 6.8 Beskæftigede med handicap, der har personlig assistance, fordelt på typer af personlig assistance. Særskilt for, om den personlige assistance er med økonomisk støtte fra kommunen eller ej, 2019. Vægtet procent.

	Med støtte	Uden støtte
Fysisk aflastning	39,6	26,0
Strukturering og/eller kvalitetssikring af arbejde, fastholdelse i opgaven, sekretærarbejde	16,8	27,5
Særlig personlig støtte	22,9	25,9
Tegnsprogstolkning og andet	20,6	20,6
I alt	100,0	100,0
Uvægtet antal	40	32
Opvægtet antal	10.242	8.070

Anm.: Datagrundlaget er for spinkelt til at skelne mellem beskæftigede med større og mindre handicap.

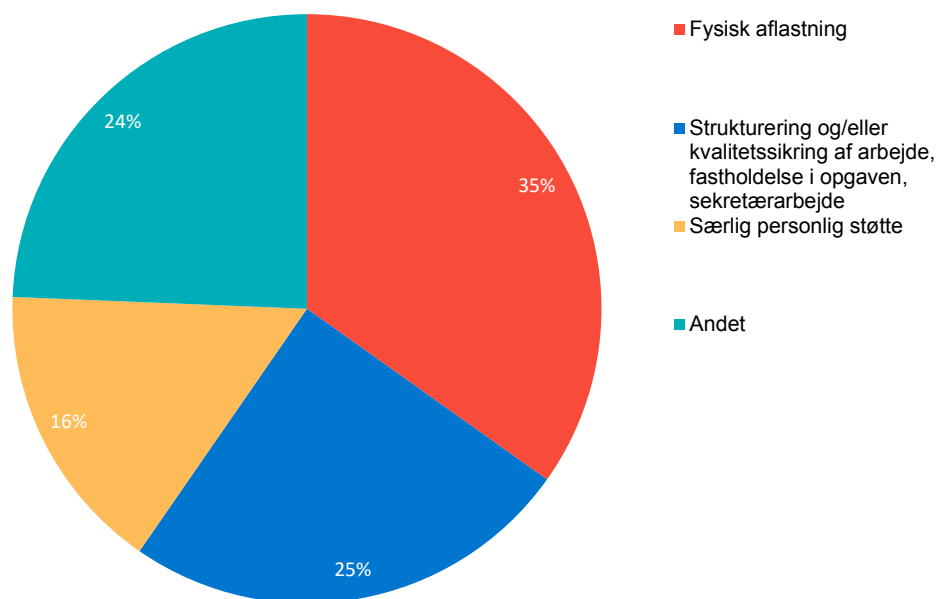
Kun 2 pct. af de beskæftigede med handicap har et udækket behov for personlig assistance, se Tabel 6.9. Denne andel er lidt større blandt beskæftigede med større handicap end blandt beskæftigede med mindre handicap (5 vs. 1 pct.). Desuden angiver 5 pct. af de beskæftigede med handicap, at de ikke ved, om de mangler personlig assistance. Også her er andelen størst blandt beskæftigede med større handicap (8 vs. 4 pct.).

Tabel 6.9 Beskæftigede med handicap fordelt efter, om de har udækkede behov for personlig assistance, i alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap*	Mindre handicap	Handicap, i alt
Ja	5,4	1,1	2,3
Nej	86,2	94,8	92,3
Ved ikke	8,3	4,1	5,3
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	522	1.234	1.756
Opvægtet antal	114.912	281.799	396.711

Blandt dem, der angiver at have udækkede behov, er der relativt flest, der mangler personlig assistance til 'fysisk aflastning', se Figur 6.2.

Figur 6.2 Beskæftigede med handicap med udækkede behov for personlig assistance fordelt på typer af personlig assistance, i alt, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Uvægtet antal: 39. Opvægtet antal: 9.229.

Næsten 2/3 af de beskæftigede med handicap, der har et udækket behov for personlig assistance, har ikke eller kun meget begrænset kendskab til den handicapkompenserende ordning 'personlig assistance'.²³

6.3 Erfaringer med støtte i jobcentret

I dette afsnit viser vi, hvilke erfaringer personer med handicap har gjort sig med den støtte, de får eller har fået i jobcentret. Vi har undersøgt dette med afsæt i personer med handicap, der inden for de seneste tre år har været i kontakt med jobcentret for at få et arbejde.

For det første har vi set på, i hvilken grad personer med handicap oplever, at den vejledning og hjælp, de får i jobcentret, er en støtte til at komme i beskæftigelse. Relativt mange er ikke tilfredse med jobcentrets indsats på dette område. 39 pct. af de adspurgte anfører, at de kun i ringe eller meget ringe grad oplever, at vejledningen og hjælpen er en støtte, se Tabel 6.10. Til sammenligning oplever kun 31 pct., at dette i høj eller meget høj grad er tilfældet. Der er ikke forskel på personer med større og mindre handicap i denne forbindelse.

Ser vi på forskellige typer af handicap, er der tegn på, at personer med mobilitetshandicap og personer med sygdom i mindre omfang end andre grupper oplever, at jobcentrets vejledning og hjælp er en støtte til at komme i beskæftigelse, se tabel 6.7 i bilagsrapporten.

Vi har undersøgt, om de personer med handicap, der kun i ringe eller meget ringe grad oplever, at vejledningen og hjælpen er en støtte til at komme i beskæftigelse, adskiller sig fra de personer med handicap, der ikke på samme måde giver udtryk for utilfredshed. Vi finder, at de "utilfredse" adskiller sig ved, at relativt flere af dem har en gymnasial uddannelse eller en kort eller lang videregående uddannelse, mens relativt færre har grundskole som højeste fuldførte ud-

²³ Resultat fremgår ikke af nogen tabel.

dannelse, se Figur 6.3. Resultatet kan være udtryk for, at jobcentrenes indsats for at få personer med handicap i beskæftigelse er mest velegnet i forhold til personer med grundskole. Det kan dog også afspejle, at personer med grundskole har en mindre kritisk tilgang til jobcentrets indsats. Vi har også undersøgt, om de "utilfredse" adskiller sig, når det gælder alder og arbejdsevne. Det viser sig ikke at være tilfældet.

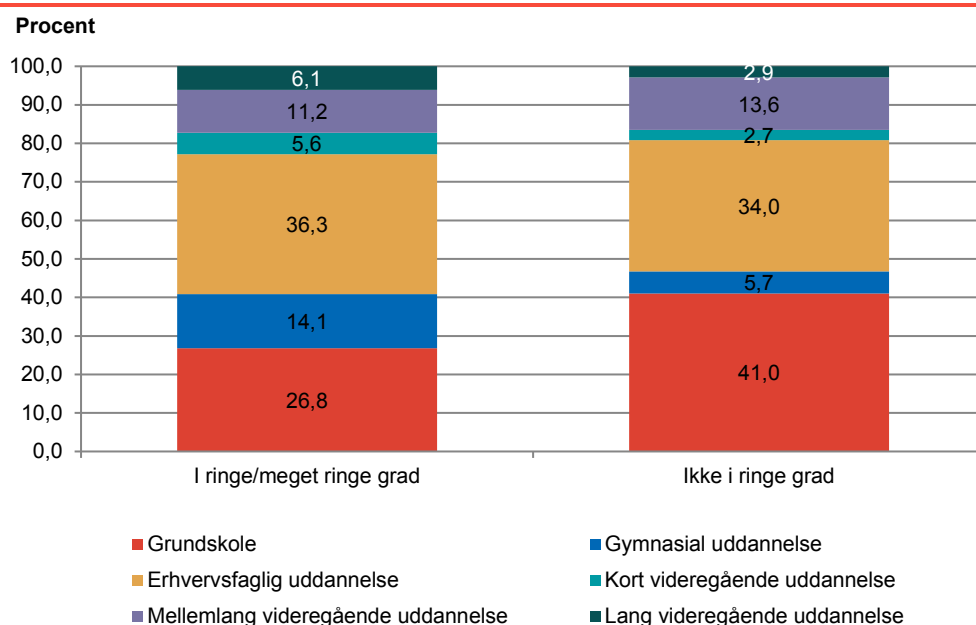
Tablet 6.10 Personer med handicap, der inden for de seneste tre år har haft kontakt med jobcentret for at få arbejde, fordelt efter, i hvilken grad de oplever, at a) den vejledning og hjælp, de får eller har fået i jobcentret, er en støtte til at komme i beskæftigelse, b) deres sagsbehandler i jobcentret har taget højde for deres ønsker, når indsatsen er blevet tilrettelagt, og c) der er et samarbejde mellem jobcentret og social- eller handicapforvaltningen. I alt og særskilt for større og mindre handicap, 2019. Vægtet procent.

	Større handicap	Mindre handicap	Handicap, i alt
<i>Jobcentrets vejledning og hjælp er en støtte til at komme i beskæftigelse</i>			
I høj/meget høj grad	31,9	30,6	31,2
Delvist	25,6	24,3	24,9
I ringe/meget ringe grad	38,0	38,9	38,5
Ved ikke	4,5	6,2	5,4
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Sagsbehandleren i jobcentret har taget højde for den enkeltes ønsker, når indsatsen er blevet tilrettelagt</i>			
I høj/meget høj grad	46,0	40,5	43,1
Delvist	17,8	21,2	19,6
I ringe/meget ringe grad	26,5	28,5	27,5
Ved ikke	9,7	9,8	9,8
I alt	100,0	100,0	100,0
<i>Der er et samarbejde mellem jobcentret og social- eller handicapforvaltningen</i>			
I høj/meget høj grad	10,6	12,6	11,7
Delvist	10,6	7,9	9,2
I ringe/meget ringe grad	19,5	12,6	15,8
Ved ikke	34,8	31,3	33,0
Ikke relevant	24,4	35,6	30,4
I alt	100,0	100,0	100,0
Uvægtet antal	267	307	574
Opvægtet antal	68.443	77.117	145.560

For det andet har vi undersøgt, i hvilken grad personer med handicap oplever, at deres sagsbehandler i jobcentret har taget højde for deres ønsker, når indsatsen er blevet tilrettelagt. Personer med handicap er mere tilfredse med indsatsen i dette tilfælde, end når det drejer sig om den vejledning og hjælp, de får i jobcentret: 43 pct. oplever i høj eller meget høj grad, at der er taget højde for deres ønsker, mens 28 pct. kun i ringe eller meget ringe grad oplever dette, se Tabel 6.10. Det er heller ikke her forskel på oplevelsen blandt personer med større og mindre handicap. Ser vi på forskellige typer af handicap, ser personer med sygdom ud til at være lidt mindre tilfredse end andre grupper, se tabel 6.7 i bilagsrapporten. Vi har også undersøgt, om de personer med handicap, der er "utilfredse", adskiller sig fra de øvrige, når det gælder alder, uddannelsesniveaue og arbejdsevne. Det viser sig ikke at være tilfældet.

Endelig for det tredje har vi set på, i hvilken grad personer med handicap oplever, at der er et samarbejde mellem jobcentret og social- eller handicapforvaltningen. Relativt mange af de adspurgte anfører enten, at dette ikke er relevant for dem (30 pct.), eller at de ikke ved, om der er sådan samarbejde (33 pct.), se Tabel 6.10. Blandt de resterende anfører 16 pct., at de kun i ringe eller meget ringe grad oplever, at der er et samarbejde mellem jobcentret og social- eller handicapforvaltningen, mens 12 pct. angiver, at de i høj eller meget høj grad oplever, at der er et sådan samarbejde. Der er heller ikke i dette tilfælde nævneværdig forskel på besvarelserne fra personer med større og mindre handicap.²⁴

Figur 6.3 Personer med handicap, der inden for de seneste tre år har haft kontakt med jobcentret for at få arbejde fordelt på højeste fuldførte uddannelsesniveau. Særskilt efter, om de i ringe eller meget ringe grad oplever, at den vejledning og hjælp, de får eller har fået i jobcentret, er en støtte til at komme i beskæftigelse eller ej, 2019. Vægtet procent.

Anm.: Oplysninger om uddannelse er baseret på registerdata. Uvægtet antal: 'I ringe/meget ringe grad': 226; 'ikke i ringe grad': 340. Opvægtet antal: 'I ringe/meget ringe grad': 55.318; 'ikke i ringe grad': 87.850. Statistisk signifikant forskel på 'I ringe/meget ringe grad' og 'ikke i ringe grad'.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at der er tale om den enkeltes egen oplevelse af jobcentrets indsats. Det vil sige, at utilfredshed med indsatsen både kan afspejle, at jobcentrets indsats ikke er tilstrækkelig god, og at respondenterne har urealistiske forventninger til, hvad jobcenteret kan gøre for vedkommende. Det skal i denne forbindelse også bemærkes, at vi ikke ved, om personer med handicap er mere eller mindre tilfredse med jobcentrets indsats end personer uden handicap.²⁵

6.4 Opsamling

Vores undersøgelse af beskæftigelsespolitiske indikatorer i tilknytning til indsatser og jobcentre viser for det første, at relativt mange af personerne med handicap ikke ved, hvad de handicap-

²⁴ Som følge af de mange 'ved ikke' og 'ikke relevant' svar har vi ikke fundet det meningsfuldt at belyse, om de "utilfredse" adskiller sig fra de øvrige i denne sammenhæng.

²⁵ Jobcenter-spørgsmålene er alene stillet til personer med handicap.

kompenserede ordninger går ud på eller kun har begrænset kendskab til dem. Den af ordningerne, som personer med handicap har bedst kendskab til, er 'hjælpemidler'. Kun ca. 1/3 ved 'helt sikkert', hvad denne ordning går ud på. Relativt flere har kendskab til fleksjobordningen. Halvdelen af personerne med handicap ved 'helt sikkert', hvad fleksjobordningen går ud på. Blandt beskæftigede med større handicap gælder dette 60 pct.

Vi finder for det andet, at 12 pct. af de beskæftigede med handicap gør brug af hjælpemidler i forbindelse med deres job pga. handicapet. Blandt beskæftigede med større handicap er andelen 19 pct. Det er lidt mere udbredt at have hjælpemidler med økonomisk støtte fra kommunen end at have hjælpemidler uden denne støtte. 6 pct. af de beskæftigede med handicap har udækkede behov for hjælpemidler. Tre fjerdedele ud af dem, der har udækkede behov for hjælpemidler, har ikke eller kun begrænset kendskab til den handicapkompenserende ordning 'hjælpemidler'.

Resultaterne viser for det tredje, at 4 pct. af de beskæftigede med handicap har personlig assistance. Blandt beskæftigede med større handicap er andelen 8 pct. Det er lidt mere udbredt at have personlig assistance med økonomisk støtte fra kommunen end at have personlig assistance uden denne form for støtte. Den personlige assistance er nogenlunde ligeligt fordelt på 'fysisk aflastning', 'strukturering og/eller kvalitetssikring af arbejde, fastholdelse i opgaven eller sekretærarbejde', 'særlig personlig støtte' og 'tegnsprogstolkning og andet'. 2 pct. af de beskæftigede med handicap (og 5 pct. af de beskæftigede med større handicap) har et udækket behov for personlig assistance. Hver tredje af dem har et udækket behov for 'fysisk aflastning'. Op mod 2/3 af dem, der har et udækket behov for personlig assistance, kender ikke den handicapkompenserende ordning 'personlig assistance' eller har kun meget begrænset kendskab til ordningen.

Vi finder for det fjerde, at 39 pct. af de personer med handicap, der har erfaringer med jobcentret, oplever, at den vejledning og hjælp, de får i jobcentret, kun i ringe eller meget ringe grad er en støtte til at komme i beskæftigelse. Personer med gymnasial uddannelse eller med kort eller lang videregående uddannelse er overrepræsenteret blandt dem, der er utilfredse, mens personer med grundskole er underrepræsenteret. Resultatet kan være udtryk for, at jobcentrenes indsats for at få personer med handicap i beskæftigelse er mest velegnet i forhold til personer med grundskole, eller at denne gruppe har en mindre kritisk tilgang til jobcentrets indsats.

Resultaterne tyder dermed på, at jobcentrets indsats er mest vellykket for personer med grundskole som højeste fuldførte uddannelse. 28 pct. af personerne med handicap med erfaringer med jobcentret oplever, at deres sagsbehandler kun i ringe eller meget ringe grad har taget højde for deres ønsker, når indsatsen er blevet tilrettelagt. Endelig anfører 16 pct., at de kun i ringe eller meget ringe grad oplever, at der er et samarbejde mellem jobcentret og social- eller handicapforvaltningen.

Litteratur

- Andersén, Å., Larsson, K., Pingel, R., Kristiansson, P. & Anderzén, I. (2018). The relationship between self-efficacy and transition to work or studies in young adults with disabilities. *Scandinavian Journal of Public Health*, 46(2), 272-278.
- Beskæftigelsesministeriet (2018). *Aftale om udmøntning af satspuljen for 2019 på beskæftigelsesområdet*. København: Beskæftigelsesministeriet.
- Beskæftigelsesministeriet & Børne- og Socialministeriet (2018). *Udspil: Flere mennesker med handicap skal i job*. Tilgængelig på: <https://bm.dk/nyheder-presse/pressemeddelelser/2018/10/nyt-udspil-skal-hjaelpe-tusindvis-af-borgere-med-handicap-i-arbejde/>. Besøgt: 03-01-2019.
- Bredgaard, T. & Shamshiri-Petersen, D. (2018). *Bedre match mellem personer med handicap og arbejdsmarkedet – En litteraturgennemgang*. Aalborg: Forskningscenter for Handicap og Beskæftigelse, AAU.
- Creed, P.A., Bloxsome, D.T. & Johnston, K. (2001). Self-Esteem and Self-Efficacy Outcomes for Unemployed Individuals Attending Occupational Skills Training Programs. *Community, Work & Family*, 4(3), 285-303.
- DA (2017). *Job og handicap*. København: DA – Dansk Arbejdsgiverforening.
- DA (2018). *DA UlykkesStatistik 2018*. København: DA – Dansk Arbejdsgiverforening.
- Danmarks Evalueringsinstitut (2016). *Effekter af studiejob, udveksling og projektorienterede forløb. En effektanalyse af kandidatstuderendes tilvalg på universiteterne*. København: EVA Danmarks Evalueringsinstitut.
- Danmarks Statistik (2019a). *2019-opregningens effekt på Arbejdskraftundersøgelsens hovedtal*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2019b). *Ændringer i AKU-opregningen 2019*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2019c). *Indvandrere i Danmark 2019*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2020a). *Statistikdokumentation for Arbejdskraftundersøgelsen 2020 1. kvartal*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2020b). *Statistikbanken*. Tilgængelig på: <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1344>. Besøgt 28-04-2020.
- Dansk Handicap Forbund (2018). *Fjern barriererne: En undersøgelse af barrierer for inklusion af mennesker med bevægelseshandicap på arbejdsmarkedet*. Taastrup: Dansk Handicap Forbund
- Den Sociale Kapitelfond (2017). *Fritidsjob til udsatte unge er en god investering for samfundet*. København: Den Sociale Kapitelfond Management ApS.
- FN (2017). *FN's konvention om rettigheder for personer med handicap*. København: Udenrigsministeriet.

- Foreningen Nydansker (2013). *Fritidsjob for fremtiden: En undersøgelse af effekten af tidlige erhvervs erfaringer på uddannelse, beskæftigelse og kriminalitet blandt unge*. København: Foreningen Nydansker.
- Jakobsen, V., Larsen, M. & Larsen, S. (2015). *Virksomheders sociale engagement: Årbog 2015*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Kjeldsen, M.M., Houlberg, H.S. & Høgelund, J. (2013). *Handicap og beskæftigelse: Udviklingen mellem 2002 og 2012*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Larsen, B. & Høgelund, J. (2008). *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2008*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Larsen, M. & Amilon, A. (2019). *Tilbagetrækningsalder og tilbagetrækningsårsager: Opgørelser på Ældredatabasen*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Larsen, M., Bach, H.B. & Liversage, A. (2012). *Pensionisters og efterlønsmodtageres arbejdskraftpotentiale: Fokus på genindtræden*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Larsen, B. & Høgelund, J. (2009). *Handicap og beskæftigelse: Udviklingen mellem 2002 og 2008*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Larsen, M.R. & Høgelund, J. (2014). *Handicap, uddannelse og beskæftigelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Larsen, M.R. & Høgelund, J. (2015). *Handicap og beskæftigelse: Udviklingen mellem 2002-2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Larsen, M.R. & Larsen, M. (2017). *Handicap, beskæftigelse og uddannelse i 2016*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Lesner, R.V., Damm, A.P., Bertelsen, P. & Pedersen, M.U. (2018). *Life skills development of teenagers through spare-time jobs*. Working Paper 2018-8. Aarhus: Department of Economics and Business Economics, Aarhus University.
- Miiller, M.M., Høgelund, J. & Geerdsen, P.P. (2006). *Handicap og beskæftigelse: Udviklingen mellem 2002 og 2005*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Rosdahl, A., Fridberg, T., Jakobsen, V. & Jørgensen, M. (2013). *Færdigheder i læsning, regning og problemløsning med IT i Danmark: Sammenfatning af resultater fra PIAAC*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Stata (2020). *Subpopulation estimation — Subpopulation estimation for survey*. College Station, TX: Stata.
- Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2020a). *Andre ordninger til personer med handicap*. Tilgængelig på: <https://star.dk/indsatser-og-ordninger/handicapomraadet/andre-ordninger/>. Besøgt: 23-04-2020.

- Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2020b). *Handicapkompenserende ordninger*. Tilgængelig på: <https://star.dk/indsatser-og-ordninger/handicapomraadet/handicapkompenserende-ordninger/>. Besøgt: 23-04-2020.
- Sundhedsstyrelsen & SDU Statens Institut for Folkesundhed (2020). *Danskernes sundhed. Tal fra Den Nationale Sundhedsprofil*. Tilgængelig på: <http://www.danskernessundhed.dk/>. Besøgt: 11-05-2020.
- Sørensen, K.L. & Krassel, C.F. (2019). Childhood and adulthood skill acquisition - importance for labor market outcomes. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 20(1), 1-23.
- Thomsen, L.B. & Høgelund, J. (2011). *Handicap og beskæftigelse: Udviklingen mellem 2002 og 2010*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Væksthuset (2012). *Litteraturreview ifm. BeskæftigelsesIndikatorProjektet*. København: Væksthusets Forskningscenter.
- WHO (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health*. Geneva: WHO – World Health Organization.
- Wik, S.E. & Tøssebro, J. (2013). Motivation for work among non-working disabled people in Norway in a life course perspective. *Alter*, 8(1), 40-52.

Bilag 1 18-64-åriges arbejdsmarkedsstatus og modtagelse af offentlige ydelser

Bilagstabel 1.1 18-64-årige fordelt efter, om de er beskæftigede eller ej, og hvilken ydelse ikke-beskæftigede modtager. Særskilt efter, om de har et handicap eller ej, og om handicappet er større eller mindre, 2019. Vægtet procent

	Større handicap*	Mindre handicap*	Handicap, i alt*	Intet handicap
<i>Beskæftigede</i>	36,9	75,5	57,9	85,1
<i>Ikke-beskæftigede</i>	63,1	24,5	42,1	14,9
SU	2,7	4,4	3,6	4,6
A-dagpenge og barseldagpenge	1,2	1,6	1,5	2,6
Kontanthjælp mv. – jobparat ¹	0,9	1,4	1,2	0,6
Kontanthjælp mv. – aktivitetsparat ²	7,9	3,3	5,4	0,5
Ledighedsydelse	2,7	-	-	-
Sygedagpenge	2,6	1,4	1,9	0,3
Revalidering og ressourceforløb og jobafklaring	5,9	1,8	3,7	0,2
Efterløn og fleksydelse	0,9	1,1	1,0	1,2
Førtidspension	33,4	5,0	18,0	0,8
Ingen ydelse ³	3,6	3,5	3,6	4,0
Uoplyst ⁴	1,2	-	-	-
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0
Opvægtet antal	310.796	369.742	680.538	2.505.641
Uvægtet antal	1.278	1.572	2.850	10.655

Anm.: Oplysninger om ydelser er baseret på registerdata.

Note: ¹ Modtager kontanthjælp, integrationsydelse eller uddannelseshjælp og er visiteret som job- eller (åbenlyst) uddannelsesparat. ² Modtager kontanthjælp, integrationsydelse eller uddannelseshjælp og er visiteret som aktivitetsparat. ³ Der er forholdsvis mange, som er i kategorien "Ingen ydelse". For alle de ikke-beskæftigede med "Ingen ydelse" er 26 pct. 18-21 år, og 23 pct. 60-64 år. Personer med et større handicap skiller sig ud fra de øvrige grupper ved, at 6 pct. er 18-21 år, og 44 pct. er 60-64 år for ikke-beskæftigede med "Ingen ydelse". ⁴ Uoplyst grundet uoverensstemmelse mellem AKU og registre.

VIDEN **VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD